100 SORUDA

Âhiret Hayatı

Osman ORAL



100 SORUDA
Âhiret Hayâtı



IŞIK YAYINLARI©

100 Soruda Âhiret Hayatı

Yayın Numarası: 170 ISBN: 975-8642-92-8

ADRES: **Bulgurlu Mahallesi Bağlar Sokak No: 5 81190**
Tel: **(0216) 522 11 88 Fax: (0216) 522 11 99 Üsküdar/İstanbul**
www.isikyayinlari.com

BASKI: **ÇAĞLAYAN A.Ş.**
Sarnıç Yolu No: 7 35410 Gaziemir/İzmir Tel: 0232 252 20 97/98

100 Soruda

ÂHİRET HAYÂTI

OSMAN ORAL

İstanbul/2003

OSMAN ORAL

1965 DÜZCE-Gümüşova-Hacıkadirler Doğumlu, ilk ve orta tahsilini Düzce ve Ankara'da tamamladı. Ankara-Kızılcahamam'da İmam Hatip olarak göreve başladı. Diyanet İşleri Başkanlığı Merkez Teşkilatı İdari ve Mâlî İşler Daire Başkanlığı ile Din Hizmetleri Daire Başkanlığında bir süre çalıştı. Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdi. Bu arada Kayseri Talas'ta İmam-Hatip'lik görevini sürdürdü. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri İslâm Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans programını tamamladı. Talas Lisesi, Nevşehir İmam Hatip Lisesi, Bünyan Kız Meslek Lisesi, Bünyan Ticaret Meslek Lisesi, Bünyan İmam Hatip Lisesi, Ankara (Tevfik İleri) Merkez İmam Hatip Lisesi, Kayseri Kocasinan Alpaslan İlköğretim Okulu, Kayseri Melikgazi İmam Hatip Lisesi ve Kayseri Melikgazi Aydınlıkevler Burhan Dinçbal İlköğretim Okulu gibi çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Evli ve Üç çocuk babası olan Osman Oral, hâlen Kayseri-Melikgazi Seyyid Burhaneddin Anadolu Teknik Lisesi, Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi Din Kültürü Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Eserleri :

1- İslâm Mezhepleri Tarihi ve Terimleri,
2- Mezheplere Göre Şefâat Anlayışı,
3- 100 Soruda Âhiret Hayatı
4- 73 Fırka ve Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat,
5- İslâm Mezheplerine Göre Kader Meselesi,
6- İslâm Mezheplerine Göre Başkanlık ve Seçim Sistemi,
7- Ehl-i Sünnet'e Göre Ruh, Melek, Cin ve Şeytan İnancı,
8- İslâma Sokulmaya Çalışılan Bâtıl İnanç, Bid'ât ve Hurâfeler
9- Hz. İbrahim'in Misâfirleri (Hikâye)
10- Vehhâbilik Mezhebi (Makale)
11- Mezheplere Göre İyiliği Emretme ve Kötülüğü Yasaklama Prensibi
12- İmâm-ı Azam Ebu Hanife, Hayatı, Metodu ve Menkıbeleri
13- Ehl-i Sünnet'in İtikadi Mezhep İmamı, Maturidi, Hayatı ve Metodu.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM

İnsanoğlu var olduğu günden beri gerçek huzuru din sayesinde elde etmiş ve ancak din sâyesinde mutlu olagelmiştir. Din, insanları kendi irâdeleri ve rûhî hüviyetleriyle hayırlara sevk eden ilâhi prensipler mecmuâsıdır. İman, bilgi ile irtibatlıdır. İnsan bildiği oranda inanmaktadır. Allah'ı, sıfatlarını, kudretini, vs. biliyorsa Allah inancı da o nisbette olmaktadır. Âhiret inancı da böyledir. Bilindiği ölçüde dünya ile irtibatı sağlamakta, her adımının, hareketinin hesabının sorulacağı düşüncesi, şuuru, bilinçli duyarlı, içhuzuru içinde dünya hayatını değerlendirmektedir. Âhireti bilen ve samimî inanan kişi, dünya hayatında mutludur; iç huzurunu sağlamıştır. Kendisiyle ve çevresiyle barışıktır Asıl hayatın, burada yani dünyada kazanılacağını bilen kişi, yaptığı her şeyin, sahip olduğu servetin, malın, çocuklarının ebedî hayata geçirilebilmesi için çaba sarf eder, dünyada bir yolcu, bir misafir gibi davranır.

Dünya bir sona doğru başını alıp gitmekte, Âhiret ise koşarak bize doğru gelmektedir. İnsanlar arasında dünyanın da âhiretin de talipleri vardır. Bugün iş günü, yarın iş yok, hesap günüdür. Geleceğini düşünen akıllı insana düşen görev; dünyada tıpkı, bir garip veya yolcu gibi olmak, zevkleri bıçak gibi kesen ölümü çok hatırlamak, ölümden sonrası için en iyi hazırlık yapan zeki insanlardan olmaktır.

"100 Soruda Âhiret Hayatı" adlı bu çalışmayı büyük bir zevkle inceledim. Hepimizin gideceği gerçek yurdumuzu soru-cevaplarla Kur'ân ve Sünnet çizgisinde açıklanmasının faydalı, yararlı olacağına inanıyorum. Yıllarca Diyânet İşleri Başkanlığı'nda da çalışmış, dini, halkı seven ve bilen bir eğitimci-yazarımızın bunu hazırlamasına cidden memnun

oldum. Din hizmetlerinde en birinci görevimizin, doğru, dürüst, objektif olarak dini halka sunmak olduğu bilincinde böyle çalışmaların çoğalmasını temenni ediyorum. Kur'ân ve Sahih hadisler dışında yorumlara gidilmemesi, konuların kısa ve özlü anlatılması, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'ın benimsemiş olduğu orta yolun takip edilmesi takdire şâyândır. Doğru zannedilip sevap umulurken günah alınmasını ve dini başkalarına yanlış aksettirmeyi önlemeye çalışmak, her Müslümanın şiârı olmalıdır.

Araştırmacı, eğitimci, yazar Osman ORAL'ı, böyle faydalı eserleri bizlere kazandırdığı için tebrik ediyor, çalışmalarının devamını diliyorum. Allah yâr ve yardımcımız olsun.

Necmettin Nursaçan
Kayseri Müftüsü

SUNUŞ

Âhiret inancı, ilkel kavimler dahil, Tanrı'nın varlığını kabul eden hemen hemen bütün din ve düşünce sistemlerinde mevcuttur. Semâvi dinlerin temel esaslarından birini oluşturan âhiret inancı, Kur'ân'da yüzden fazla terim ve deyim kullanılarak işlenmekte, sık sık tekrarlanmaktadır. Âhiret inancı, insanda sorumluluk duygusu meydana getirmekte, mutlak adâletin tecelli edeceği, iyilerin mükâfat göreceği bir hayata inanmak insan için büyük bir teselli kaynağı ve yaşama sevinci olmaktadır.

Âhiret yurdu asıl hayattır. (Ankebut, 29/64; Mü'min, 40/39) Hz. Peygamberin "Allah'ım! asıl hayat âhiret hayatıdır. Asıl saadet ebedîyet saadetidir."[1] tarzında duâsı, bir gerçeğin ifadesi, Âhiret bu hayatın, dünyanın gâyesidir. Âhireti inkâr etmek, bu dünyayı inkâr etmekten farksızdır. Bu dünyayı gâyesiz görmektir. Âhiret fikri, bu dünyaya düzen ve ahenk vermektedir. Dünya âhiretin tarlasıdır. Âhirete hazırlanırken dünya nimetlerinden nasip almayı da (Bkz. Kasas, 28/77) unutmamalıdır.

Kendi irâdemizle binmediğimiz bu gemide, yolculuğumuz devam etmektedir. Bizi bu gemiye bindiren Allah, gönderdiği Kitab'ında, bizi niçin bu gemiye bindirdiğini, hayatın gayesini ve son durağın durumunu bütün teferruatı ile bildirmiştir. İnsan, istek ve arzuları ile eceli arasındadır, bir de bakar ki, en yakın olan ölüm çizgisi karşısına geliverir.[2] Yaşadığı hayatta, etrafını doksan dokuz çeşit bela çe-

---

[1] Buhârî, Cihad 33; Salat 48.
[2] Buhârî, Rikak 4; Tirmizî, Kıyâmet 22; İbn Mâce, Zühd 17.

virmiştir. Bunların hepsinden kurtulsa bile yakasını ihtiyarlığa kaptırıverir.[3] Çünkü herkes ölüm acısını tadacaktır.[4]

Dünya bir sona doğru başını alıp gitmekte, Âhiret ise koşarak bize doğru gelmektedir. İnsanlar arasında dünyanın da âhiretin de talipleri vardır. Bugün iş günü, yarın iş yok, hesap günüdür.[5] Geleceğini düşünen akıllı insana düşen görev; dünyada, tıpkı, bir garip veya yolcu gibi olmak, zevkleri bıçak gibi kesen ölümü çok hatırlamak,[6] ölümden sonrası için en iyi hazırlık yapan zeki insanlar olmaktır. [7]

İman, bilgi ile irtibatlıdır. İnsan bildiği oranda inanmaktadır. Allah'ı, sıfatlarını, kudretini, vs. biliyorsa, Allah inancı da o nisbette olmaktadır. Âhiret inancı da böyledir. İnsan, bildiği ölçüde dünya ile irtibatı sağlamakta, her adımının, hareketinin hesabının sorulacağı düşüncesi, şuuru, bilinçli duyarlı, iç huzuru içinde dünya hayatını değerlendirmektedir.

Âhireti bilen ve samimî inanan kişi dünya hayatında mutludur; iç huzuruna da kavuşmuştur. Kendisiyle, çevresiyle barışık bir dünyası vardır. Asıl hayatın, burada yani dünyada kazanılacağını bilen kişi, yaptığı her şeyin, sahip olduğu servetin, malın, çocuklarının ebedî hayata geçirilebilmesi için çaba sarf eder, "Dünyada bir yolcu, bir misafir gibi"[8] davranır.

"Nefsin dört evi vardır. Ana rahmi, dünya, berzâh ve âhiret âlemi. Bunlardan her birinin hikmeti, yaşayışı ayrıdır. Çocuk, ana rahminden dünyaya gelmek istemediği gibi, insan da dünyadan gitmek istemez. Çocuk ana sütünden lezzet aldıkça eski yerine dönmek istemediği gibi, insan da ölümle Allah'a kavuşunca dünyaya dönmek istemez ve

---

[3] Bkz. Tirmizî, Kıyâmet 22.
[4] Bkz. Âl-i İmrân, 3/185; Enbiya, 21/35.
[5] Bkz. Buhârî, Rikak 4.
[6] Bkz. Tirmizî, Zühd 4.
[7] Bkz. İbn Mâce, Zühd 31.
[8] Buhârî, Rikak 3.

dünyayı unutur gider."[9] İnsan gördüğü rüyayı unuttuğu gibi dünya hayatını da ölünce unutur. Ölüm herkes için mukadder, ölümden sonraki hayat ise muhakkaktır. Ama herkesin başına gelecek olan ölüm karşısında bir çoğumuzun eli ayağına dolaşır, ne yapacağımızı şaşırırız.

Âhiret hayatının sadece ruhlar âleminde başlayıp süreceğini ileri sürmek, bu hayat içinde bedenlerin rol almayacağını söylemek aşırı te'vil olur. Âhiret hayatı hakkında bilgilerimiz ise, ya eksik, ya da kulaktan dolma bilgilerdir. Ölüm gerçeği, âhiret hayatı ile ilgili sorular, her seviyedeki insanı yakından ilgilendirmektedir. Bir bakıma hayatın manâsı da bu sorulara verilen cevaplarla anlaşılmaktadır.

Âhiret hayatını bir nebzecik de olsa tanıtabilmek maksadıyla bu eseri kaleme almaya çalıştım. Yorum ve görüşlerden daha çok, âyet ve sahih hadis kitaplarındaki rivâyetlere yer vermeyi uygun gördüm. Gayb konusunda âyet ve sahih rivâyetler dışındaki yorumlar, İbn Kesir'in deyimiyle "Gayba Taş Atmak" tan[10] öte bir şey değildir.

Yönelttikleri sorularla, böyle bir kitabın yazılmasına dair fikrî kanaatin oluşmasına vesile olan ve bu çalışmayı dördüncü baskıyla bizlere ulaştıran herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Osman ORAL

Kayseri - 2002

---

[9] Erzurumlu, İ.Hakkı, ***Marifetname***, 1/60.
[10] Bkz. İbn Kesir, ***Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim***, 4/374.

1. Âhiret Hayatı Ne Demektir?

Âhiret hayatı, kainatta mevcut düzenin bozularak yok olması sonucunda, yeni birtakım âlemlerin var olması ve ölenlerin tekrar hayat bularak mahşerde toplanmaları ile başlayan sonsuz bir hayat demektir. Âhiret, ölümden sonra başlayan ve mahşerdeki dirilişten sonra ebedîyen devam edecek olan bir hayattır. Âhiret gününe; âhiretteki ebedî hayatın kıyâmetin kopuşundan sonra başlaması sebebiyle ***"Kıyâmet günü"***, yapılan iyilik ve kötülüklerin karşılığı tam olarak orada alınacağı için ***"Din günü, ceza günü"***, geçici olan dünya hayatının karşıtı olduğu için de ***"gerçek hayat, ebedî âlem, bâki âlem"*** gibi isimler verilmiştir.

Âhiret günü; Kur'ân'da, mü'minler Allah'a kavuşacakları için ***"Kavuşma Günü"*** (Mü'min, 40/15), insanlar ve bütün mahlûkât o günde bir araya toplanacağı için ***"Toplanma günü"*** (Teğabün, 64/9), dünya hayatlarında Allah'a imân edip O'nun emir ve yasaklarına kulak asmayanların aldandıkları ortaya çıkacağı için ***"Aldanma günü"*** (Teğabün, 64/9), dirilişten sonra herkes kabrinden çıkacağı için ***"Çıkış günü"*** (Kâf, 50/34) ve kâfirler amellerinin boşa gittiğini görünce yeniden dünyada dönmek isteyecekleri için ***"Hasret günü"*** (Meryem, 19/40) gibi isimlerle de zikredilmektedir.

Z Z Z

2. Âhiret İnancının Önemi Nedir?

İslâm'da âhiret gününe inanmak, imânın bir rüknü, inancın bir parçasıdır. Âhirete imân etmeyen, gerçek mü'min olamaz. Kur'ân'da mü'minin özellikleri sayılırken *"(Onlar) namaz kılan, zekât veren ve Âhirete de kesinlikle inanan (mü'minlerdir)"*(Bakara, 2/4; Neml, 27/3) buyrulur. Âhirete inanmanın insan için önemi büyüktür. Bu sebeple Kur'ân'da Âhiret hayatı çokça zikredilmekte, bazan delil ve hüccetlerle, bazan de misaller verilmek ve tasvirler yapıl-

mak sûretiyle, âhiret, insan zihnine iyice yerleştirilmeye çalışılmaktadır. “Ben neyim? Nereden, niçin geldim? Ne olacağım?” gibi sorulara âhirete imân sayesinde cevap bulunabilmektedir. Nereden gelip nereye gideceğini bilen insan, gelecek hakkındaki endişelerden kurtulur, gayesini belirler. Dünya hayatı anlam kazanır. “Sizi boş yere yarattığımız ve bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?” (Müminun, 23/115), *“Allah’ı nasıl inkâr edersiniz ki, siz ölü idiniz sizi O diriltti. Sonra öldürecek, sonra tekrar (haşir için) diriltecek ve sonunda O’na döneceksiniz.”* (Bakara, 2/8), *“Kim Allah’ı, meleklerini, Kitaplarını, Peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr ederse, mutlaka haktan çok uzak, derin bir sapıklığa sapmıştır.”*(Nisa, 4/136), *“Âyetlerimizi ve âhirete kavuşmayı yalan sayan kimselerin işleri boşa gitmiştir.”* (A’raf, 7/147)

Âhirete inanmayan, bu inanca sahip olmayan huzursuz olur; dünyasını Cennet yapar ama mutlu olamaz, hem dünyasını hem âhiretini berbat eder. Dünya ve Âhiret birbirine bağlıdır. Dünya, âhiretin tarlası yani âhiret için olduğu gibi âhiret de bu dünyanın nizam ve düzeni içindir. Âhirete imân, dünya ve dünya üzerindeki muamelelerin ıslahı ile âhiretin kazanılmasını içine alan bir esastır. Denebilir ki, İslâm dini bu dünya için gelmiştir. Bu dünyada mutlu olamayan âhiretini de berbat etmiş demektir.

Âhirette kâinatın yaratıcısı önünde hesap verme duygusu, toplumda; fenalıkları, fitne ve fesadı, zulüm, cinâyet ve haksızlıkları önleyen âmildir. Âhirete imânı olanın ölüm korkusu yoktur. Çünkü o, insanın bu dünyaya, geçici zevkler peşinde koşarak ebedî hayat hazırlığını unutmak için değil, ebedî saadeti kazanmak için geldiğini bilmektedir.

Bu dünyada, uyuduğumuzda gördüğümüz rüyâlar, bir çeşit bizi âhiret hayatına götürür. Kur’ân-ı Kerîm birçok âyetlerinde, görülen rüyâları anlatmakta, sahih hadis kitaplarında, görülen rüyâlar, bazen bizzat Hz. Peygamber tarafından da yorumlanmaktadır. Hatta âlemleri çınlatan Ezân-

ı Muhammedî, rüya ile olmuştur. Bir-iki saniyede gördüğümüz rüyâyı, akşam yattığımızdan beri gördüğümüzü sanırız. Korkulu rüya gördüğümüzde, uyanır uyanmaz, **"İyi ki rüyâ imiş!"** deriz. Ve gördüğümüz rüyâyı birkaç saat sonra unuturuz. Ayrıntıları çok az hatırlayabiliriz. İşte ölüm de dünya rüyâsından bir nevi uyanıştır. Rüyâyı hatırlayamadığımız gibi, ölünce de dünyamızı hatırlayamayız. Kirâmen Kâtibin melekleri bize dünya hayatını hatırlatmaya çalışır.

Cehennemlikler, ebedî olarak Ateş'in lezzeti içindedirler. Esasen ızdıraplarla ve yoksullukla hırpalandığı halde, rüyasında mutluluk içinde ve zengin olduğunu gören bir insanın durumu bununla kıyaslanabilir. Sert yatak, hastalık, ağrılar, fakirlik ve yaralar içinde uyuyan bir kimseyi değerlendirirsen "O azâptadır" dersin.[11]

Cehenneme girenlerin durumu da böyledir. Çünkü zaman kavramı, dünya hayatına âit bir mahlûktur. Zaman, mü'min için ayrı, kâfir için ayrıdır. (Bkz. Hac, 22/47); Mü'min için bir gün bin yıl gibi uzarken, kâfir için elli bin yıl gibi uzayacaktır. (Bkz. Secde, 32/5)

Âhirete inanan kimse, iyi amellerle ebedî saadete kavuşacağını bildiğinden ibadetlerinden haz duyar. Âhiret inancı gençlere şu telkini vererek aklını başlarına getirir: "Cehennem var, sarhoşluğu bırak." Âhirete inanan yaşlı Müslümanlara; *Merak etmeyiniz, sizin ebedî bir gençliğiniz var; gelecek ve sizi bekliyor, iyilikleriniz muhafaza edilmiş, mükâfatlarını göreceksiniz. Kaybettiğiniz evlâd ve akrabalarınızla sevinçlerle görüşeceksiniz,* diye teselli verir.

z z z

3. Ölüm İstenir mi, Ölüye Ağlanır mı?

---

[11] Bkz. Salih, Subhî, ***Ölümden Sonra Diriliş***, s. 9

Ölüm mü'minin Allah'a kavuşmasıdır. Seven her zaman sevdiğine kavuşmak ister. Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ifâdesiyle ***"..mü'mine ölüm gelince, Allah'ın rızası ve ikramıyla müjdelenir. Önünde ölümden başka daha sevgili bir şey yoktur.. Mü'min Allah'a kavuşmayı sever, Allah da ona kavuşmayı sever. ..kâfir ise ölümden hoşlanmaz..."***[12] Ölüm bir terhistir. Bu dünyadan gitmek, öbür âleme geçiş için olması gereken yolculuktur. Ölüm bir pasaporttur. Almak zorunda olduğumuz, yaşamak zorunda kaldığımız gerçektir. Peygamberimiz ölümü hatırlamamızı ve hatırdan hiç çıkarmamamızı istemektedir. ***"Lezzetlerin, tatların yıkıcısı olan ölümü çokça anın.", "Sizden hiçbiriniz başına gelen bir sıkıntıdan ötürü ölümü asla temenni etmesin. Şayet ölümü istercesine olağanüstü bir darlıkta kalırsa, o zaman şöyle desin: Allah'ım! benim için yaşamak hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat, benim için ölüm hayırlı olduğu vakit de beni öldür"***[13]

Âlimler, bu hadis-i şerife dayanarak, ölümü temenni etmenin mekruh olduğunu beyan etmişlerdir. Ölümü temenni etmek nasıl yasaksa, her ne şekilde olursa olsun intihar etmek de kesinlikle haramdır. ***"Her kim bir uçurumdan aşağı atlarsa, Cehennem ateşinde daimi sûrette kendini yüksekten aşağı bırakır. Kim, zehir içer de canına kıyarsa, elinde zehir içer bir halde ebedî olarak Cehennemde azab olunacaktır. Her kim de, kendini herhangi bir demir parçası (bıçak, vs.) ile öldürürse, o da, bıçağı elinde karnına vurarak aynı sûrette Cehennemde azab olunacaktır."***[14]

Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir hastalığında amcası Hz. Abbas'ı ziyarete gittiklerinde, amcasının halinden şikayetçi olduğunu ve ölümü temenni ettiğini görünce ***"Ey amcacığım, ölümü temennî etme! Çünkü sen iyilerden isen (yaşarsan), iyiliğin üzerine iyilik artırırsın ki, bu***

---

[12] Buhârî, Rikâk 41; Müslim, Zikr 14; Tirmizî, Cenâiz 67; Nesâi, Cenâiz 10.
[13] Bkz. Tirmizî, Kıyâmet 26; Zühd 4; Nesâi, Cenâiz 1; Müsned, 2/293.
[14] Buhârî, Tıb 56; Müslim, İman 175; Tirmizî, Tıb 7; Dârimî, Diyat 1; Nesâî, Cenâiz 68; Ebû Dâvud, Tıb11; İbn Mâce, Diyat 3; Müsned, 2/254, 4/31.

senin için hayırlı olur. Eğer günahkâr isen, o zaman da ölümün geciktirilmekle affedilmeyi istersin, günahlarından tevbe edersin ki, bu da senin için hayırlıdır.”[15] buyurdu.

Allah'ın yersiz ve manasız bir şey yapmayacağına gönülden inanan bir mü'mine düşen, mütevekkil bir edâ ile boyun büküp kadere razı olmaktır. Başa gelen bir sıkıntıya katlanamayıp ölümü istemek, kadere bir nevi itiraz anlamı taşır. Ömür bir fırsattır, hayatın uzun ve amellerin iyi olması daha hayırlıdır. ***“Ömrü uzun ve ameli güzel olana ne mutlu!”***[16]

Ölüye ağlamaya gelince; Ölüm önemli bir hâdisedir. Bu hâdise sebebiyle insanın hüzünlenmesi, kederli bir hâl alması normaldir. Hatta açığa vurup sessizce ağlaması ve gözyaşı dökmesinde bir sakınca yoktur. Peygamberimiz de oğlu İbrahim'in,[17] kızının,[18] ve kızının çocuğunun[19] vefâtlarında ve ashabtan Sa'd b. Ubâde'nin (v.15/636) hastalığında, bizzat gözlerinden yaşlar akıtarak ağlamış; kendisine, ağlamayı yasakladıkları hatırlatılınca, bunun yasak olan ağlama şekli olmayıp, gözyaşı dökmekle Allah'ın azap etmeyeceğini, ancak mübârek diline işâret ederek onunla azab edeceğini belirtmiş ve ***“Muhakkak ki ölü, ehlinin üzerine bağırıp çağırmasıyla azap duyar”***[20] buyurmuştur.

Ölüye sessiz ağlamanın câiz ve mübah olduğu açıktır. Yüksek sesle ve bağırarak ağlamak ise, Hanefî ve Mâlikî mezheplerine göre haramdır; Şafiî ve Hanbelî mezhebi ise yüksek sesle ağlamayı mübah görmüşler, ancak cahiliyye de olduğu gibi ölünün birtakım iyiliklerini sayıp dökerek, vay benim yiğidim, arslanım, evimin direği... gibi sözlerle bağırıp ağlamak, saçını başını yolmak, başına, yüzüne veya di-

---

[15] Buhârî, Temenni 6.
[16] Tirmizî, Zühd 21, 22; Dârimî, Rikak 30; Müsned, 2/235 403; 5/40, 43, 47, 48.
[17] Buhârî, Cenâiz 42.
[18] Buhârî,Cenâiz 32.
[19] Buhârî, Cenâiz 32; İbn Mâce, Cenâiz 53.
[20] Buhârî, Cenâiz 43; Müslim, Cenâiz 6.

zine vurmak, elbiselerini yırtmak câiz değil, haramdır, demişlerdir.

Bir yakınını ve sevdiği kişileri kaybedenlerin, eğer güçleri yetiyorsa sabretmeleri ve ağlamamaları en iyi harekettir. Sabredildiği takdirde karşılığının Cennet olduğu bildirilmiştir. Buna güç yetiremeyenlerin, sessizce ağlamaları ve gözden yaş akıtmaları câizdir. Ama ölünün birtakım iyiliklerini ve hayatta yaptığı işleri sayıp dökerek ve ağıtlar düzerek ağlamak, kesinlikle haram ve yasaktır. "Benim çocuğumu, benim kocamı, benim babamı Allah niçin aldı? Başkasının canını alsaydı, başkasını öldürseydi ya..." gibi ifadeler, bu sözleri sarf ederek ağlama ve sızlanmalar bir nevi kadere itiraz manasını içereceğinden Rasûlullah tarafından mahzurlu görülmüştür, Rasûllallah (sallallahu aleyhi ve sellem), oğlu küçük İbrahim'in vefâtında gözlerinden yaşlar akıtmış, ***"..göz ağlar, kalp üzülür, Rabbimizin razı olmayacağı söz söylemeyiz"***[21] buyurmuştur.

ZZZ

4. Son Nefesteki Hastaya Ne Yapmak Gerekir?

Ziyâret edilip tövbe istiğfâr yapılmalı, yanında iyi şeyler konuşulmalı, kelime-i şehâdet okunmalıdır. *"Sizler bir hastanın veya ölünün yanında bulunduğunuz zaman hayır söyleyin. Muhakkak ki melekler sizin orada konuştuklarınıza amin derler."*[22] Ölümü çok yaklaşmış olan kimsenin ağzı ve boğazı susuzluktan kurur. Kendisi de su isteyemez. Şeytan ise imânını almak için bir bardak su ile görünür. İmanına karşılık suyu vereceğini söyler. Bu yüzden hastanın su ihtiyacının giderilmesi gerekir.

Can verdikten sonra ölüye şunları yapmak iyidir:

---

[21] Bkz. Buhârî, Cenâiz 32, 42, 43.
[22] Müslim, Cenâiz 3; Ebû Dâvud, Cenâiz 19.

Gözleri kapamak, **çeneyi** bağlamak: Gözler kapatılmazsa ve çene bağlanmazsa, kan donduğu için gözler bir daha kapanmamakta ve çene de bağlanamamaktadır. Eğer gözler açık ve çene de bağlanmazsa, oluşacak görüntü, yakınları üzerinde psikolojik etki yapabilmekte, ayrıca çenenin açık kalması yıkanma esnasında ölünün ağzına su girmesine sebep olabilmektedir.

Elbiselerini çıkarıp üzerini bir örtü ile **örtmek**:

Ölen kişinin elbiseleri hemen çıkarılmazsa, yukarıda sebebi belirtildiği üzere, sonradan çok zorlanılmaktadır.

Ölünün techiz ve tekfininde acele etmek:

Ölünün yıkanması ve kefenlenmesi işlerini fazla geciktirmemek gerekir. Bu işlerden sonra da ölümü ilân etmek gerekir.

Z Z Z

5. Son Nefeste Telkin'in Önemi Nedir?

Ölmek üzere olanlara **lâ ilâhe illallah'ı** telkin edilmesi gerektiği son sözün **Lâ ilahe illallah** olursa Cennete girileceği belirtilir.[23] Bundan maksat, kişinin kalbinin imân çizgisinde olmasıdır. Çünkü kim ne üzere ölürse öylece diriltilecektir.[24] Mü'min imânı üzere, münâfık da nifakı üzere dirilecektir. Son nefesteki hastanın yanında Yasin sûresi okumanın faydası da bundan dolayıdır.[25] Âyetleri duyunca Allah'ı ve Rasûlünü hatırlaması ve imân çizgisinde ruhunu teslim etmesi umulduğundan, telkin mahiyetinde Yasin süresinin okunması tavsiye edilmiştir.

---

[23] Bkz. Müslim, Cenâiz 1; Tirmizî, Cenâiz 3.
[24] Müslim, Cennet 19.
[25] Bkz. Ebû Dâvud, Cenâiz 34.

*"**O'nu** (Yasin sûresini) **ölülerinizin** (ölmek üzere olan hastalarınızın) **yanında okuyunuz**."*[26]

Dikkat edilirse, Yasîn sûresinde âhiret motifleri ve İmân hakikatları vardır. Yasin sûresinin ikinci sayfasında geçen olayların, Türkiye'de Antakya'da geçtiği müfessirler tarafından açıklandığını da hatırlatmadan geçmeyelim.

Yanında telkin yapılırken veya Kur'ân okunurken zorlama olmaması için de La ilâhe illallah veya tövbe istiğfar söylenir. *"Kimin son sözü la ilahe illallah olursa Cennete girer."*[27] Tavsiyesine uyularak telkin yanı başında okunur; ama kendisinin de tekrarlaması söylenmez.

*"**Siz ölülerinize** (ölmek üzere olan hastalarınıza) **la ilahe illallah'ı telkin ediniz**."*[28] Hadis-i Şerif'te de ifade edildiği üzere zorlama yapılmaz. Kendisinin irâdesi ile imân çizgisinde olması temenni edilir. Zorlama ile imânın faydası yoktur. Son nefeste olan ölünün hidâyet üzere, Sırat-ı Müstakîm üzere âhirete gitmesi umulur.

"Kim ne üzere ölürse, öylece diriltilir."[29]

Z Z Z

6. Son Nefeste Dil Neden Dolayı Tutulur?

İnsan hayatı boyunca nasıl yaşarsa son nefeste de öyle olur. Yani içinde bulunduğu ortamı, dünyası nasılsa, son nefeste de öyledir. Ecelin; ne zaman, nerede, nasıl geleceği (Lokman, 31/34) bilinmediği için; hangi ruh durumumuzda, düşünce ufkumuzda isek öylece son nefesimizi veririz. Kur'ân'ın bize belirttiği iman çizgisinde olursak, hem burada hem de âhirette kazançlı çıkarız. Şeytan çizgisinde olursak son nefeste de zorlanırız. Zorlukların, meşakkatlerin, azâpların başlangıcıdır ölüm..

---

[26] İbn Mâce, Cenâiz 4.
[27] Tirmizî, Cenâiz 7; Ebû Dâvud, Cenâiz 20.
[28] Müslim, Cenâiz 1; Tirmizî, Cenâiz 7; Ebû Dâvud, Cenâiz 20; İbn Mâce, Cenâiz 3.
[29] Müslim, Cennet 19.

Bu hâle sebep olan âmeller vardır. Yani son nefeste Kelime-i Şehâdet veya Tevhid'i söylemeye dil dönmez. Mesela; ezân, kâmet, hutbe ve Kur'ân-ı Kerim okunurken dünya sözü söylemek, dinlememek, bunları alaya alır mahiyetinde konuşmak, dinî konular anlatılırken, alaya almak, dinlememek, tuvalette ihtiyaç giderirken dünya sözü söylemek,[30] ana ve babasına haksız yere asî olmak, insanlara iftira ve zulmetmek gibi amellerin son nefeste dili tutacağı bildirilmektedir.

Dilde "Kelime-i Tevhid veya Şehâdet" olup da kalpte olmazsa, bunun önemi olmayacağı aşikârdır. Son nefeste dilin kalbe bağlanacağı bilinmektedir. İleride de açıklanacağı üzere, Ölüm meleğini gören kişinin dili artık gerçekleri konuşur. Dünya ile irtibatı kesilir. Son nefeste, Sırat-ı Müstakîm çizgisinde dünyadan ayrılmak önemlidir. İç dünyasında, kalb'te hidâyet çizgisinde dünyadan ayrılan kişinin, dili elbetteki Sırat-ı Müstakîm çizgisinde olacaktır. Allah ve Rasûlünün yolunda olmayan, onları sevmeyen, gönlünde onlara yer vermeyen kişilerin, son nefeste hidâyet çizgisinde olmaları ve dillerinin gerçekleri söylemeleri beklenemez.

Z Z Z

7. İnsanın Ölürken Tanıdıklarını Tanıyamaz Hâle Gelmesi Doğru mu?

Evet, insanlar ölürken yanı başında bulunanları ya zor tanır ya da hiç tanıyamaz. Hayatta iken anlayamadığı şeyler, o ânda anlaşılır hâle gelir. Son nefesteki hastada görülen ve başucundakiler tarafından anlaşılamayan bazı sözler ve ifâdeler, bu durumla alâkalıdır. Yoksa aklî kuvvetinin zayıflamasından değildir. Kur'ân'da, insanların ölüm ânında karşılaştıkları lütûf ve cezaya işâretler bulunmaktadır. *"Gerçekten Rabbimiz Allah'dır, deyip de sonra sebat gös-*

---

[30] Ebû Dâvud, Taharet 7.

terenler (ve salih amel işleyenler var ya) onların üzerine (ölüm ânında): ***Korkmayın, mahzun olmayın, vadolunan Cennetle müjdelenin,*** *diye melekler inecektir."* (Fussilet, 41/30)

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) herkese ölüm ânında makamının, gideceği yerin gösterileceği; mü'minin Allah'a kavuşmayı isteyeceği, kâfirin ise istemeyeceğini bildirir.[31] Kur'ân, müşrikin de gitmek istemediğini (Mü'min, 23/99-100) anlatır. Cenneti gören kişi sevinir. Cehennemi gören korkar, yüz ifadeleri değişir, abuk-sabuk konuşabilir. Takva sahipleri o kimselerdir ki melekler canlarını hoş ve rahat oldukları halde alırlar. ***"Selâm size, yapmış olduğunuz güzel işlerin mükâfatı olarak girin Cennete, derler."*** (Nahl, 16/32)

Z Z Z

8. Sekerât–ı Mevt Ne Demektir?

Sekerât-ı Mevt, insanın son nefeste ölümüne delâlet eden ölüm baygınlığı, sarhoşluğu demektir. *"**Bir de sekerât-ı mevt** (ölüm sarhoşluğu, baygınlığı, can çekişme) **gerçek olarak gelmiştir**. (Ey insan) **işte bu, senin kaçıp durduğun şey**."* (Kaf, 50/19)

Hz.Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in son hastalığında, yanlarında bir kap içerisinde su vardı. Mübarek ellerini suya daldırıp yüzüne sürüyor ve şöyle diyordu: *"Allah'tan başka Tanrı yoktur. Muhakkak ki ölümün sekerâtı vardır."* Sonra ellerini kaldırıp ***"Refiku'l A'la: Ey Yüce Dost! Allah'ım! Sekerât-ı Mevtte bana yardım et";*** Ruhu kabzolunup eli düşünceye kadar böyle duâ etmişti.[32]

Sekerât-ı Mevt hâli olan kişi kötü kişi değildir. Asla böyle anlaşılmamalıdır. Peygamberimiz bile Ölüm baygınlığı geçiriyorsa varın gerisini siz düşünün... Peygamberimizin dizle-

---

[31] Bkz. Buhârî, Rikak 41; İbn Mâce, Zühd 31; Tirmizî, Cenâiz 67.
[32] Bkz. Buhârî, Rikak 42; İbn Mâce, Cenâiz 64; Tirmizî, Cenâiz 8.

rinde vefât ettiği Âişe vâlidemiz diyor ki: ***"Ben Hz. Peygamberin çektiği ızdırabı gördükten sonra, kolay ölmesinden dolayı kimseye gıpta etmem"***[33], diğer rivayette; ***"...kimse için çirkin saymam"***[34]

Sekerât-ı Mevt'in faydaları şunlardır:

Allah, manevî derecesini daha çok yükseltmek istediklerine ölümü ânında ızdırap çektirir.

Allah, günahlarını affetmek istediği mü'min kullarının günahlarına keffaret olsun diye Sekerât-ı Mevt'i şiddetli yapar; bu kullar, dünya hayatının sonunda bir kez daha denenir, imtihana tâbi tutulurlar.

Z Z Z

9. Son Nefeste Azrâil Görünür mü, Görünürse Nasıl Görünür?

Evet, ruhu kabzolunan kişi ölüm meleğini görür. Kör olanlar bile görürler. *"De ki, sizin canınızı almaya vekil kılınan ölüm meleği (Azrâil) canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz."* (Secde, 32/11); *"Sonunda sizden birinize ölüm geldiği vakit, gönderdiğimiz melekler onun ruhunu alırlar ve onlar görevlerinde noksanlık yapmazlar."* (Enam, 6/61); Her insan mutlaka ölüm meleğini görür. Ölüm Meleği herkese korku saçar. Kâfir ve fâcir olanlara görünüşü daha dehşetli, mü'minlere görünüşü ise daha güzel sûrettedir. ***"Takva sahipleri o kimselerdir ki, melekler canlarını hoş ve rahat oldukları halde alırlar. "Selâm size, yapmış olduğunuz güzel işlerin mükâfatı olarak girin Cennete.." derler."*** (Nahl, 16/32); Azrâil, o kişinin yaşadığı hayata göre hususî bir sûrette gelir. Hasenât ve Seyyiâtına göre kazandığı mertebe ne ise, kişi, Azrail'le o mertebede karşı-

---

33 Tirmizî, Cenâiz 8.
34 Nesâî, Cenâiz 6.

laşır. Meselâ, Kur'ân ehline bir şekilde, cihat yapmış olan ruha ona göre ve başka amellere başka sûretlerde görünür ve ruhu kabzeder. Kâfirlerin, münâfıkların ölümü esnasında ise melekler, sevimsiz ürkütücü ve dehşet verici sûrette gelirler. O kişilerin Ölüm Meleklerini görünce ödleri kopar. Ardından Azrâil dehşet saçan bir vaziyetle gelir, kişinin başucunda oturur ve iç dünyasına göre muamelede bulunur.

z z z

10. Kabir Nedir?

Kabir, ilk duraktır.[35] **Kabir** ve **Berzah** kelimeleri Kur'ân-ı Kerim'de geçmektedir.[36] *"Sonra onu öldürdü, kabre koydu. Sonra dilediği zaman onu yeniden diriltir."* (Abese, 80/21); Kabir aynı zamanda dünyada temizlenmemiş bazı günahların hesabının da yapıldığı ve temizlendiği bir yerdir.[37] Küçük polisiye olaylar karakollarda veya yerel mahkemelerde; büyük cinayetler, şehirlerde ve ağır ceza mahkemelerinde görüldüğü gibi; kabir, Mahkeme-i Kübrâ'ya bırakılan büyük cinayetlerin yanında, önemsiz sayılabilen günah ve lekelerin bir kısmının silindiği yerdir. Büyük günahların yanında küçük günahları da olan kimselerin birtakım kusurları, dünyada çekilen sıkıntı, musibet ve hastalıklarla temizlenirken, bazısı da vefât ânında (Sekerât-ı Mevt) ile silinir; kalanlar da büyük Mahkeme'ye bırakılmasın diye kabirde bir temizleme ameliyesinden geçer. Kabrin temizleyemeyeceği ölçüde kabarık olan leke ve günahlar ise ileride Haşir'de, Mîzân'da, Sırat'ta ve daha da olmazsa Cehennem'de temizlenir.

z z z

11. Berzâh Âleminde Ruh Ne Yapar?

---

[35] Müsned, 1/63-64.
[36] Bkz. Müminun, 23/100; Abese, 80/21; Tekasür, 102/2.
[37] Isfahani, ***Müfredat***, 589; İbn Manzur, ***Lisanu'l-arab***, 4/376.

Ruhlar, cesetlerin bulunduğu kabirlere manevî vasıta ve kablolarla bağlı bir kulak bırakarak bekleme salonu olan Berzâh âlemine geçerler. Dünyadaki amelleri, belli bir keyfiyet ve hüviyet kazanmış olarak karşılarına çıkar. Berzâh âlemi Âhiret âlemine âit bir keyfiyettir. O ruh için âhiret hayatı başlamış demektir. *"Mü'minin ruhu, diriltileceği gün cesedine dönünceye kadar Cennette, Cennet meyvelerinden yiyen bir kuştur."*[38] *"Biriniz öldüğü zaman ona sabah akşam oturacağı yer gösterilir. Eğer Cennet ehlinden ise Cennet gösterilir. Cehennem ehlinden ise Cehennem gösterilir. Ona, işte Allah seni kıyâmet gününde tekrar diriltinceye kadar oturacağın yerin burasıdır, denilir."*[39] Mü'min ruhları nimet içinde, kâfir ve günahkârınki de azâp içindedir. Azâp ve dereceleri, hak ettiklerine göredir ve birbirlerinden farklıdır. Berzâh âlemine intikal eden ruhlar bizi duyabilirler, fakat biz onları duyamayız.[40]

ZZZ

12. Kabir Suâlinde Neler Sorulacaktır?

İnsan kabre konulunca (Bilinmeyen, tanınmayan, yadırganan manasında) **Münker** ve **Nekir** denilen iki melek gelerek onun ilk sorgusunu yaparlar. İlk sorguda ve imtihanda başarılı olanlar, dünya hayatından çok daha iyi ve Cennet hayatına yakın bir güzellikteki hayat ile yaşarlar. Sorgu ve imtihanda başarılı olamayanlar ise bu dünya hayatından çok daha sıkıntılı ve Cehennem hayatına yakın bir hayat içinde yaşarlar. Kabir ya Cennet bahçelerinden bir bahçe veya Cehennem çukurlarından bir çukur olur. Hadis-i şerifte, kabirde suâl sormak için gelen meleklerin siyah tenli mavi gözlü iki melek oldukları, birine **"Münker"**, diğerine de **"Nekir"** denildiği haber veriliyor.[41]

---

[38] İbn Mâce, Zühd 32; Muvatta, Cenâiz 16; Nesâî, Cenâiz 117.
[39] Tirmizî, Cenâiz 70.
[40] Bkz. Müslim, Cennet 17.
[41] Tirmizî, Cenâiz 70.

"O iki melek ona (mü'mine): 'Rabbin Kim?' derler. O: 'Rabbim Allah'tır.' der. Melekler: 'Dinin nedir?' derler. O: 'Dinim İslâm'dır.' der. Melekler: 'Size gönderilmiş olan kimdir?' derler. O: 'Allah'ın Rasûlü Muhammed' der. Melekler: 'Amelin nedir?' derler. O da: 'Allah'ın kitabını okudum, ona imân ettim ve onu tasdik ettim.' der..."[42]

İman sahipleri bu sorulara doğru cevap verebilecekler, kâfir ve münâfıklar ise doğru cevap veremeyeceklerdir. Ehl-i Sünnet âlimleri, suallerin itikâdî, inanç konusunda olacağında ve bir defa da, definden sonra olacağında müttefiktirler. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir ölüyü defnettiği zaman, defnetme işi bitince kabrin yanında durur ve şöyle derdi: ***"Kardeşiniz için Allah'tan mağfiret dileyin ve Allah'tan (itikadında) sabit kılmasını isteyin. Muhakkak ki o şu anda sorguya çekiliyor."***[43]

Halk arasında yaygın olan bir soru-cevap şekli vardır. Kabirde cevap; ***Rabbim,*** Allah Teâlâ, ***Peygamberim;*** Hz. Muhammed Aleyhisselâm, ***Dinim;*** Din-i İslâm, ***Kitabım;*** Kur'ân-ı Azîmü'ş-Şân, ***Kıblem;*** Kabe-i Şerif, ***itikadda mezhebim;*** Ehl-i Sünnet ve'l Cemaat, ***Amelde mezhebim;*** İmâm-ı Azam Ebû Hanife, ***Zürriyetim;*** Hz. Âdem (Aleyhisselâm), Ümmet-i Muhammed'denim, Mü'minim, Müslüman'ım Elhamdulillah...

z z z

13. Kabir'de Suâl Sorulmayacak Olanlar Kimlerdir?

Öldükleri zaman Kabirde suâl sorulmayacak olanlar şunlardır: Peygamberler: Peygamberler, görevleri büyük, sorumlulukları çok olduğu için Mahkeme-i Kübrâ'da hesabını vereceklerdir. Ehl-i Sünnet âlimlerine göre Peygamberler, küçük ve büyük günahlardan korunmuşlardır.

---

[42] Müsned, 4/287-288; 4/295-296; Diğer suallere Bkz. Buhârî, Kusuf 10; Cenâiz 66, 85; Müslim, Cennet 109; Ebû Dâvud, Sünnet 27; Müsned, 6/352-353; 6/139-140; 3/3-4.
[43] Ebû Dâvud, Cenâiz 73.

Kabirde sual sorulmayacak olan diğer zümreler ise:

Şehitler[44], Allah yolunda **murabıt** olanlar[45], **Cuma** günü veya gecesi ölenler[46], **Karın** ağrısından ölenler[47], **Mülk** sûresini her gece okuyanlar, **Mükellef** olmayanlar; **Deliler, Çocuklar, Aptallar, Fetret** devrinde ölenler.. Yapılan amellerin kıymet ve değeri Allah katında makbul olduğu için kabir suâlinden muâf olduğu Allah Rasûlü tarafından haber verilmiştir.

Z Z Z

14. Kabir Azâbına Sebep Olan Ameller Nelerdir?

Kabir azâbına sebep olan amelleri şöyle sıralayabiliriz:

İdrardan sakınmamak ve temizlenmemek: Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), rastladığı iki kabirde bulunanlardan birinin idrardan sakınmadığı, diğerinin **gıybet** ve dedikodu yaptığı için azâp çektiğini haber vermektedir.[48]

Gıybet ve Nemime yapmak:

Koğuculuk yapmak, lâf getirip-götürmek, Müslüman kardeşinin hoşlanmayacağı sözleri arkasından konuşmak kabir azâbını gerektiriyor.[49]

Borçlu ölmek: *"Mü'minin ruhu üzerindeki borcu ödeninceye kadar borcuyla bağlıdır."*[50] hadisine göre, borçlu ölenin kabir azâbını göreceği bilinmekte, Peygamberimiz de borçlunun cenâze namazını kıldırmamış, borcu ödendikten sonra kıldırmıştır.

---

44 Nesâî, Cenâiz 112.
45 Müslim, İmare 50; Müsned, 2/404.
46 Tirmizî, Cenâiz 73.
47 Nesâî, Cenâiz 3-11.
48 Buhârî, Vudu 57; Cenâiz 79.
49 Buhârî, Cenâiz 79; 88.
50 İbn Mâce, Sadakat 12.

Yüksek Sesle ağlamak; *"Ölü, kabrinde kendisine nevha yapılmasından (birtakım, iyiliklerini sayarak sesli ağlanmasından) ötürü azâp görür."*[51] Bir yakınını ve sevdiği kişileri kaybedenlerin, eğer güçleri yetiyorsa sabretmeleri ve sesli ağlamamaları en iyi harekettir. Sessizce ağlamak ve gözden yaş akıtmak da câizdir. Ama ölünün birtakım iyiliklerini ve hayatta yaptığı işlerini sayıp dökerek ve mersiyeler, ağıtlar düzerek ağlamak, bağırmak kesinlikle yasaktır.

Yalan söylemek; Kur'ân öğrenip ahkamıyla amel etmemek, zînâ yapmak, Fâiz yemek; Bu dört fiilin kabirde azâp olacağına, Rüya hadisi delildir.[52] Azâp içinde gördüğü kimselerin sebeplerinin bu dört fiil olduğunu Cebrâil (Aleyhisselâm) bildiriyor.

"Eğer ölüleri defnetmeniz endişesi olmasaydı, kabir azâbının bir kısmını sizlere işittirmesi için Allah'a duâ ederdim."[53] ***"Müşrikler kabirlerinde öyle bir azapla Azâp olunuyorlar ki seslerini hayvanlar işitir."***[54] İçki ve sigara içerek beden emânetine zarar vermenin, hakkına razı olmamanın, ganimet taksiminden önce mal çalmanın, hırsızlık, yalancı şahitlik, namuslu kadına iftira etmenin, insanların dili ile eziyet vermenin, bâtıl yollarla başkalarının mallarını ve yetim malı yemenin, livata (homoseksüellik) yapmanın, hile yapmanın, Müslümanların hatalarını araştırmanın, adam öldürmenin Akrabaları ziyaret etmemenin, mahluklara acımamanın vs. kabirde azâba sebep olacağı[55] bilinmektedir.

Z Z Z

15. Kabir Azâbını Kaldıran veya Hafifleten Âmeller Nelerdir?

---

[51] Buhârî, Cenâiz 33; Müslim, Cenâiz 9.
[52] Bkz. Buhârî, Cenâiz 92, Tabir 48.
[53] Müslim, Cennet 17.
[54] Müsned, 6/362.
[55] Bkz. Toprak, Süleyman, ***Ölümden Sonraki Hayat,*** 368 vd.

Haramlardan sakınmak, Kabir Azâbından Allah'a sığınmak: Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Kabir azâbından Allah'a sığınmayı emretmiş,[56] ve Ümmü Habibe'ye (v.44/664) duâ öğretmiş,[57] bizzat kendisi de şu duâyı yapmıştır. ***"Ey Allah'ım! Muhakkak ki ben kabir azâbından sana sığınırım. Cehennem azâbından da sana sığınırım. Ve yine diri ve ölülerin fitnesinden ve Mesih, Deccal'ın fitnesinden de sana sığınırım."***[58] Gerek cenaze namazında, gerek sabah, akşam vesair zamanlarda yaptığı dualarda Peygamberimiz, Cehennem ve Kabir azâbından Allah'a sığınarak duâ etmişlerdir.[59]

Cenâze namazı kılmak: "Siyâhî bir kadın mescidin kayyumluk -süpürüp temizleme- hizmetini yürütüyordu. Rasûlullah bir ara onu göremez oldu. Kadın hakkında "Ona ne oldu?" diye sordu. "O öldü." dediler. Bunun üzerine: "Bana niye haber vermediniz?" buyurdular. Ashab, sanki kadıncağızın ölümünü mühim addetmeyip küçümsemişlerdi. "Kabrini bana gösterin" diye emrettiler. Kabir gösterildi. Rasûl-ü Ekrem, kabri üzerinde cenaze namazı kıldı. Sonra: "Bu kabirler, sahiplerine karanlıkla doludur. Allah, onlar için kıldığınız namazla kabirleri onlara aydınlatır"[60] buyurdular.

Şehit olmak: Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şehitlerin Kabir Azâbından korunacağını haber veriyor.[61]

Nöbet esnasında ölmek: Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Her ölenin ameli son bulur. Ancak Allah yolunda nöbet tutarken ölenler müstesna, onların amelleri kıyâmet gününe kadar çoğalır ve onlar kabir azâbından korunurlar."[62] buyuruyor.

---

[56] Müslim, Cennet 17.
[57] Müslim, Kader 7.
[58] Buhârî, Cenâiz 86; Nesâî, Cenâiz 115.
[59] Müslim, Cenâiz 26.
[60] Buhârî, Cenâiz 67; Salat 72, 74; Müslim, Cenâiz 71.
[61] Tirmizî, Cihad 21, 25; İbn Mâce, Cihad 16; Ebû Dâvud, Cihad 16; Müsned, 4/131.
[62] Tirmizî, Cihad 2; Müsned, 2/404.

Kabir Üzerine yaş dal dikilmesi: Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) azâp gördüklerini haber verdiği kişilerin kabri üzerine yaş dal dikmiş ve bunlar kurumadıkça bunların tesbih ve zikirleri hürmetine, Allah'ın, o kabirdekilerin azâbını hafifletmesinin ümit edileceğini belirtmiştir.[63] "Ya Rasûlallah! Müşrikler kabirlerinde azâp mı olunuyorlar?" sorusuna *"Evet, onlar kabirlerinde öyle bir azâpla azâp olunuyorlar ki (onların azâbın şiddetinden attıkları çığlıkları) hayvanlar işitir."*[64] buyurmuştur. Kâfir ve Münâfık'ın azâbı için de Allah Rasûlü; *"Sonra demirden bir tokmakla ensesine öyle bir vurulur ve kâfir yahut münâfık öyle bir bağırır ki, insan ve cinden başka, ona yakın olan her şey onun feryadını işitir."*[65] buyurmuştur.

Mülk sûresini okuyanların, karın ağrısından ölenlerin, cuma günü ve gecesi ölenlerin de kabir azâbının hafifleyeceğini veya kaldıracağını yine Allah Rasûlü haber veriyor.[66]

Açlık eziyeti çekenler; Ehl-i sünnet âlimleri açlık gibi dünyada eziyet çekenlerin azâp görmeyeceklerini belirtirler.

Ebû Hureyre anlatıyor; "Bir gün Allah Rasûlü'nün yanına gittim. Namazı oturarak kılıyordu. Namazını tamamlayınca sordum: "Ya Resûlallah hasta mısınız?" diye sordum. *"Hayır, açlık!. Ya Eba Hureyre,"* dedi. Ağlamaya başladım. Kâinat, kendisi için yaratılmış, Allah'ın en sevgilisi, açlık ve gıdasızlık sebebiyle ayağa kalkacak gücü olmadığından namazını oturarak kılıyordu. Benim ağladığımı görünce teselli etti. ***"Ağlama Ya Eba Hureyre!. Bu dünyada açlık ızdırabını çeken, diğer tarafta Allah'ın azabından emin olacaktır."***[67]

---

[63] Buhârî,Vudu'57; Cenâiz 79, 88; Nesâî, Cenâiz 116; Dârimî, Taharet 60; Müsned, 1/225; 5/35.
[64] Müsned, 2/362.
[65] Buhârî, Cenâiz 66, 85.
[66] Tirmizî, Sevabu'l-Kur'ân 9; Cenâiz 72.
[67] Kenzul-Ummal, 7/199.

Allah Rasûlü, Hayatı boyunca karnını arpa ekmeği ile dahi doyurmamıştı.[68] Bazen günler, haftalar ve aylar geçerdi de O'nun saadet dolu hanesinde yemek pişirmek için ne bir ocak yanar ne de bir tas çorba kaynardı.

ZZZ

16. Kabirde Azâp Şekilleri Nelerdir?

Âyet ve hadislere göre, kısaca azâp şekilleri şöyledir:

a) Kabir Sıkması; Kabir, mü'minleri annenin yavrusunu okşaması gibi[69] sıkacak, kâfir ve münâfıkları da şiddetli bir şekilde sıkacaktır.[70]

b) Tokmakla Vuruş; Kâfir ve münafığın ense köküne öyle bir vurulur ve o öyle bir feryat eder ki; feryadını insan ve cin hariç her mahluk duymaktadır.[71]

c) Sabah-Akşam Ateşe Arz edilmek; Kulun gideceği yer Cehennem ise, sabah-akşam gösterilir.[72]

d) Haşerâtın Ölüyü Isırması ve Sokması; Kâfire doksan dokuz ejderha saldırtılır; ejderhalar onu ısırırlar, sokarlar. Ejderhanın birisi yeryüzüne üfleyecek olsa, dünya da yeşillik kalmayacak derecede ateş püskürtür.[73] Deve boynu gibi kırbaç, düğümü ateşten olan, kulakları sağır olan bir mahluk ile azâp edilir.[74]

e) Toprağın İbret Olsun Diye Dışarı Atması, Hristiyan'ken Müslüman olmuş ve Vahiy katipliği yapmış, sonradan tek-

---

[68] Bkz. Buhârî, Rikak 17; Müslim, Zühd 28.
[69] Müsned, 6/55, 99.
[70] Tirmizî, Cenâiz 70.
[71] Buhârî, Cenâiz 66, 85; Nesâî, Cenâiz 110; Ebû Dâvud, Sünnet 27; Müsned, 2/126, 234, 3/3-4.
[72] Bkz. Mü'min, 40/46; Bkz. Buhârî, Cenâiz 88; Müslim, Cennet 17; Tirmizî, Cenâiz 71; Muvatta, Cenâiz 16; İbn Mâce, Zühd 32; Nesâî, Cenâiz 116, Müsned, 2/59.
[73] Bkz. Darimi, Rikak 94; Müsned, 3/38.
[74] Müsned,6/653.

rar Hristiyanlığa dönmüş birisi, Kur'ân'la, vahiyle alay ediyordu. Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu adam öldüğünde "Yer onu kabul etmeyecektir."[75] buyurmuş, hakikaten de toprak onu kabul etmemiştir.

Ehl-i Sünnet âlimleri, aslında bunun sünnetullah'a aykırı olduğunu, ama bazı kötü kimselerin, bilhassa İslâm dini ile, Allah'la, Kur'ân'la alay edenlerin cesetleri ibret olsun diye, Allah'ın böyle göstermiş olabileceğini belirtirler.

Neccâr oğullarından Hristiyan bir adam vardı. Müslüman olup Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerini okumuştu. Peygamber (Aleyhisselâm)'e vahiy yazardı. Bu adam irtidat ederek Hristiyanlığa döndü ve "Muhammed bir şey bilmez. Ancak benim kendisine yazdığım şeyleri bilir." demeye başladı. Allah onu vefat ettirince, Hristiyanlar gömdüler. Fakat sabah olunca gördüler ki, gömüldüğü yer onu dışarı atmıştı.

Bunun üzerine Hristiyanlar "Bu, Muhammed ile ashabının işidir. Onların arasından çıkıp kaçtığı için, bu din kardeşimizin ölüsünden kefenini soydular ve onu meydanda bıraktılar." diye iftirada bulundular. Derin bir çukur kazarak onu oraya gömdüler. Fakat ertesi sabah, gömüldüğü yerin, onu yine dışarı attığı görüldü.

Hristiyanlar yine Müslümanları suçladılar. Bir yerde yine bir çukur kazdılar. Güçleri yettiği kadar derinleştirdiler. Fakat sabah olunca o yerin de onu dışarı attığı görüldü. Bunun üzerine Hristiyanlar, bu işin insanlar tarafından yapılmadığını anladılar ve onun ölüsünü açıkta bıraktılar. Hz. Peygamber bu adam öldüğünde "Yer onu kabul etmeyecektir."[76] buyurduğu bilinmektedir.

f) Bakırdan tırnaklarla yüzleri ve göğüsleri tırmalamak; Peygamber efendimiz Miraca çıktıklarında, orada bakırdan tırnaklarla yüzlerini ve göğüslerini tırmalayan insanlar gör-

---

[75] Buhârî, Menâkıb 25; Müsned, 3/121.
[76] Buhârî, Menakıb 25; Müsned, 3/121.

düğünü ve Cebrâil (Aleyhisselâm)'dan bunların kim olduklarını sorduğunda, bunların gıybet eden kimseler olduğunu öğrendiğini haber vermektedir.[77]

Z Z Z

17. Ölüm Ânında Kişinin İyi veya Kötülüğüne Delâlet Eden Haller Var mı?

İnsan hayatını nasıl yaşarsa ölümü de öyle olur. Ama nerede ve nasıl öleceğimizin en doğrusunu Allah bilir. Hadislerde, ölüm ânında kişinin iyi veya kötülüğüne delâlet eden haller açıklanmıştır. Önce iyiliğine delâlet eden durumları görelim.

1) **Alnın** (şakakların) **terlemesi**: "Mü'min alnının teriyle ölür"[78] buyrulmuştur. Bazı âlimler sebebini şöyle açıklıyorlar. Allah, mü'mini Cennetle müjdelediği zaman, mü'min yapmış olduğu günahlarından ötürü Allah'tan utanır ve Allah'tan utandığından dolayı alnı terler.

2) **Gözlerin yaşarması** ve yüzün **nurlanıp tebessüm** etmesi: Mü'minin ölümü ânında yüzünün parlaması, yaptığı iyilikleri ve makamını görmesi sebebiyledir ki, gözünün yaşarması da sevincinin ifadesidir.

3) **Burun deliklerinin şişmesi,** genişlemesi.[79]

Kötülüğüne delâlet eden durumlar da; boğazı sıkılmış gibi hırıltı çıkarmak, yüzün morarması, ağzın köpürmesi ve çene, boyun terlemesidir.[80]

Fakat şöyle diyebiliriz. Kişinin iyi veya kötü olduğunu Allah'tan başkası bilemez. Allah'tan hayırlı ölüm dilemek gerekir.

Z Z Z

---

[77] Bkz. Buhârî, Menakıb 25; Cenâiz 92; Tabir 48; Müsned 3/120-21, 224.
[78] İbn Mâce, Cenâiz 5; Nesâî, Cenâiz 5, Tirmizî, Cenâiz 8, 10.
[79] Bkz. Toprak, Süleyman, ***Ölümden Sonraki Hayat,*** 116-117.
[80] Bkz. Erzurumlu İbrahim Hakkı, ***Marifetname***, 1/60 vd.

18. Mü'min İçin Kabir Nimetleri Nelerdir?

Kabir nimetlerini mü'min için şöylece sıralayabiliriz: Yedi kat göklere mü'minin ruhu yükselir.[81] Mü'mine Cennetteki makamı gösterilip Cennete bir kapı açılarak oradan Cennetin güzel kokusu gelir.[82] Kabir çok genişler,[83] Kabir salih amellerle; namaz ve Kur'ân ile aydınlanır.[84] Kabir, mü'min için Cennet bahçelerinden bir bahçe, kâfirler için Cehennem çukurlarından bir çukur olur.[85]

"Biriniz öldüğü zaman, ona, sabah akşam oturacağı yer gösterilir. Eğer Cennet ehlinden ise Cennet gösterilir. Cehennem ehlinden ise Cehennem gösterilir. Ona işte Allah seni kıyâmet gününde tekrar diriltinceye kadar oturacağın yerin burasıdır, denilir."[86]

Z Z Z

19. İyi Kimselerin Kabirde Cesedi Çürümez mi?

Ruh, bedende bulunduğu müddetçe beden diri ve uyanık olur. Bedenden tamamıyla ayrılırsa beden ölür. Normal şartlar altında cesedin kokması, toprağa gömüldükten sonra çürümesi gerekir. Sünnetullah böyledir.[87]

Hadis-i Şeriflerde kabirde cesedi çürümeyenler zikredilmiştir. Fizikî ve biyolojik araştırmalar bazı şartlarda – mumyalamak vs.- cesedin çürümediğini göstermektedir.

Ehl-i sünnet âlimleri arasında bu gibi hadisleri gerçek manada anlayanlar olduğu gibi mecâzi olarak anlayanlar da

---

[81] Müsned, 4/287-288.
[82] Bkz. Buhârî, Cenâiz 86; Müslim, Cennet 17; Nesâî, Cenâiz 109-110.
[83] Müslim, Cennet 17.
[84] Buhârî, Salat 72, 74; Cenâiz 65, 67; Müslim, Cenâiz 23; Ebû Dâvud, Cenâiz 67, 71.
[85] Bkz. Tirmizî, Kıyâmet 14.
[86] Bkz. Müslim, Cennet 17; Buhârî, Cenâiz 88; İbn Mâce, Zühd 32; Tirmizî, Cenâiz 71; Nesâî, Cenâiz 116; Muvatta, Cenâiz 16.
[87] Bkz. Oral, Osman, ***Ehl-i Sünnet'e Göre, Ruh, Melek, Cin ve Şeytan İnancı,*** 9.

vardır. Âyet ve Hadislerde zikredilenler şunlardır:

Peygamberler; Peygamberlerin cesetleri çürümez. ***"Allah'ın peygamberleri diridir, rızıklanır"***[88]

Şehitler; Ayetler ve hadisler şehitlerin ölmediğini, diri olduklarını da haber vermektedir.[89]

Z Z Z

20. Ölümden Sonra Ruh Nereye Gider?

"Mü'min kul dünyadan ayrılıp âhirete göçmek üzereyken ona semadan yüzleri Güneş gibi parlak melekler, Cennetten getirdikleri kefen ve kokularla gelip başucuna oturur ve şöyle der: "Ey iyi ruh, çık ve Allah'ın mağfiretine, rızasına kavuş." Kabın ağzından suyun aktığı gibi ruhu çıkar ve onu ölüm meleği alır. Hazır olan melekler, göz açıp kapayıncaya kadar bir zaman içerisinde mü'minin ruhunu ölüm meleğinden alıp getirdikleri kefen ve güzel kokular içine koyarlar ki ondan çıkan miskten daha güzel bir koku yeryüzüne yayılır. O ruhu hemen yükseltirler. Rastladıkları her melaike topluluğu, bu hoş kokunun ne olduğunu sorarlar. Mü'minin güzel kokulu ruhunu yükselten melekler de onun dünyadaki en güzel isimleriyle, falan oğlu falan diye söylerler. Tâ ki, dünya semasına varınca gök kapılarının kendisine açılmasını isterler. Gök kapıları açılır ve yükselirler, tâ yedinci kat semaya kadar her semada bulunanlar, onu daha sonraki en yakın semaya dek uğurlarlar. Böylece yedinci kat semaya gelince Allah Teâlâ: "Kulumun Kitabını (dünyada işlemiş olduğu iyi amelleri) İlliyyun'a, yani Levh-i Mahfûz'un bir kıtasına yazın ve onu yeryüzüne iâde edin. Ben Azimüş-Şân, onları topraktan yarattım, yine toprağa çevireceğim ve ikinci

---

[88] İbn Mâce, Cenâiz 65.
[89] Buhârî, Cenâiz 76,95; Ebû Dâvud, Cenâiz 75.

defa ondan çıkaracağım." buyurur ve melekler, ruhu yeryüzüne indirirler...."[90]

"Ayetlerimizi yalanlayanlar ve onlara imân etmeyi kibirlerine yediremeyenler (var ya) onlara gök kapıları açılmaz (ruhları göğe yükselmez) ve deve iğnenin deliğinden geçinceye kadar (yani hiçbir zaman) Cennete giremezler. İşte biz, günahkârlara (müşriklere) böyle ceza veririz." (Araf, 7/40) Kâfirlerin ruhu çıktığı zaman sema ehli, habise bir ruh geldi, derler. Onu ecelin sonuna (yani Siccîn'e) götürün denilir. Ebû Hureyre; "Rasûlullah, hemen üzerinde bulunan ince örtüyü burnuna götürdü de (kötü koktuğunu belli etmek için) şöylece kapattı." dedi.[91]

z z z

21. Ayrı Zamanlarda Ölenlerin Kabirde Azap Durumu Aynı mı?

Bu, zamanla alâkalı olduğu gibi sevinç ve üzüntü ile ilgili bir durumdur. Cennete âit pencereler açılan, Cennetleri seyreden mü'minin ruhu, kıyâmeti beklerken zamanın geçişini bilemez. Sevinçli, mutlu anların, günlerin, yılların çarçabuk geçmesi gibi.. Dünyada çirkin yaşayanlara, temessülü de çirkin olur, Cehennemler gösterilir. O ruh için kıyâmetin kopması çok uzundur.

Zaman mefhumu, dünya hayatına âit bir mahluktur. ***"Rabbin katında bir gün, saydıklarınızdan bin yıl gibidir."***[92] Bize göre milyonlarca yıl, Allah'a göre bir ân'dır. ***"Fakirler, Cennete zenginlerden 500 yıl önce girerler. Bu (Allah indinde) yarım gündür."***[93]

---

[90] İbn Mâce, Zühd 31; Müsned, 2/364-365; 4/287-288.
[91] Müslim, Cennet 17.
[92] Bkz. Hac, 22/47.; Secde, 32/5.
[93] Tirmizî, Zühd 37.

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle duâ etmişti. *"Allah'ım! beni miskin olarak yaşat, miskin olarak ruhumu kabzet, kıyâmet günü de miskinler zümresiyle birlikte haşret"* Hz. Âişe "Niçin ey Allah'ın Rasûlü?" diye sorunca Peygamberimiz; *"Çünkü onlar Cennete zenginlerden kırk bahar önce girecekler. Ey Âişe fakirleri sev ve onları yaklaştır, ta ki kıyâmet günü Allah da sana yaklaşsın"*[94], *"Ey Yoksul Muhacirler, size müjdeler olsun, Size kıyâmet günündeki tam nuru müjdeliyorum. Sizler Cennete insanların zenginlerinden yarım gün önce gireceksiniz. Bu yarım gün (dünya günleriyle) beş yüz yıl eder."*[95]

Zaman, mü'min için ayrı, kâfir için ayrıdır. Mü'min için bir gün bin yıl gibi uzarken, kâfir için elli bin yıl gibi uzayacaktır. Bu sebepledir ki, âhirette herkes 30 veya 33 yaşında diriltilecektir. Dünyadaki gibi zaman mefhumu olsa, yaşlanmaları gerekir. Ama orada yaşlanma, hastalanma, kin, nefret, ölüm yoktur, olmayacaktır.

Berzah'ta, kabirde Âdem (Aleyhisselâm)'den beri bekleyen, iyi ruh ise, bir dakikadır beklemektedir. Kötü ruh ise, uzun bir süre beklemektedir. Zaman mefhumu dünyadaki gibi olmayınca belki de ruh, bizim zannettiğimiz gibi uzun süre değil, hangi zaman diliminde olursa olsun bir dakika bile olmayan bir süre beklemektedir. Allah Teâlâ mutlak Âdildir.

Z Z Z

22. Kıyâmetin Küçük Alâmetleri Nelerdir?

Kıyâmet, bir şeyin veya toplumun sonu manalarında kullanılmaktadır. Dünyanın sonu manasında olan Kıyâmet için küçük ve büyük Kıyâmet ayrımı yapılmıştır.

---

94 Tirmizî, Zühd 37.
95 Ebû Dâvud, İlim 3; Tirmizî, Zühd 37.

Ehl-i sünnet âlimlerinin açıklamalarına göre küçük alâmetler; kıyâmetin kopma zamanına daha uzak, insanların irâdeleriyle meydana gelecek olaylardır.

Hadis-i Şerif'lerde şöyle bahsedilmiştir. İslâmî ilimlerin gerilemesi, cehâletin artması, Kadın nüfusun erkeklerden çok olması, İçki içme ve zînâ gibi haram olan fiillerin artması[96] Adam öldürme olayının, ölenin ne için öldüğünü, öldürenin ne için öldürdüğünü bilmeyeceği kadar artması,[97] İki İslâm ordusunun birbiriyle çarpışması,[98] Zenginliğin artması, malın çoğalması, sadaka verecek fakirin bulunmaması,[99] vb.

Bazı hadislerde geçen kıyâmet ise yok olma, anarşi vb. manalarında kullanılmıştır. *"Müslümanlardan iki grup aralarında savaşmadıkça kıyâmet kopmaz"*[100] ***"...imamınızı öldürmedikçe, kılıçlarını birbirinize kullanmadıkça, dünyanıza şerirleriniz varis olmadıkça kıyâmet kopmaz."***[101] ***"Otuz kadar yalancı deccal çıkmadıkça kıyâmet kopmaz. Bunlardan her biri Allah'ın elçisi olduğunu zanneder."***[102]

Hadislerde geçen bu alâmetler; daha çok bu fiilleri yaptıktan sonra belâların geleceğini haber vermektedir. Mesela, İçki içme ve zînâ gibi fiiller arttığında sarhoşlar çoğalacak, nesiller cılız, zayıf olacak, beyinler uyuşacak, kavgalar artacak, ekonomi abes, boş şeylere akacak, sarhoş-çürük nesiller doğacak, Aids gibi hastalıklar toplumda çoğalacak, işte bunlar toplumun sonu, kıyâmeti değil midir? Elbette o toplumun, milletin kıyâmeti, sonu olur.

Hadislerde daha çok küçük kıyâmet diye bahsedilenlerin dünyaya âit bazı kötü olayların sebepleri zikredilmiş, onlara

---

[96] Bkz. Buhârî, Hudud 20; Tirmizî, Fiten 34.
[97] Buhârî, Fiten 25.
[98] Müslim, Fiten 17.
[99] Müslim, Zekat 61.
[100] Buhârî, Fiten 24, Menakib 25, İstitab 8; Müslim, İman 248, Fiten 17.
[101] Tirmizî, Fiten 9.
[102] Tirmizî, Fiten 43; Ebû Dâvud, Melahim 16.

dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

ZZZ

23. Kıyâmetin Büyük Alâmetleri Nelerdir?

Büyük alâmetler, kıyâmetin kopmasına yakın zamanda olacak ve insan irâdesine bağlı olmayan olaylardır.[103]

Duman (Duhân); Mü'minleri nezleye tutulmuş gibi yapan, kâfirleri sarhoş eden, bütün yeryüzünü kaplayan bir duman ortaya çıkar, kırk gün devam eder.

Deccâl'ın Çıkması; Deccâl, lugâtte, deveyi katranla çokça yağlamak, yalan söylemek, yalan, göz boyayan, hakkı batıl ile karıştıran, gerçeği bâtıl göstermek, bir şeyi tamamen örtüp bürümek, bir şeyi altınla yaldızlamak anlamına gelir. Bu, ümmetin ahir zamanında çıkacak Yahudilerden biri olup, ilahlık iddiasında bulunan kişidir.[104] Kıyâmetten az evvel çıkacak ve Hz. İsâ tarafından öldürülecek olan ve zararlı şahıs, yalancı Mesih demektir.

Yahudilerde Messiah, (Mesih)'in zıddı olarak bilinen Deccal inancı, Hristiyanlık tarihinin tüm dönemlerinde dünya gündemini işgal etmiş olan Mesih, Deccal inancı zaman zaman o derece adından söz ettirmiştir ki, Fransa Kralı 4. Henry 1599'da çıkarttığı bir fermanla Deccal'ın adından bahsetmeyi yasaklamıştır.[105]

Kur'ân'da Deccal kavramının varlığı ve yokluğu ihtilaf konusudur. Deccal isminin bizzat Kur'ân'da geçmediği, dolaylı olarak geçtiğini belirten müfessirler olmuştur. Hadis de: "Hiç bir peygamber yoktur ki ümmetini tek gözlü yalancıdan (Deccal'dan) uyarmış olmasın. Dikkat edin ki onun bir gözü kördür. Rabbınız ise tek gözlü değildir. Kö-

---

[103] Bkz. İbn Mâce, Fiten 28.
[104] İbn Manzur, ***Lisânu'l-arap***, 1/948.
[105] Bkz. Sarıtoprak, Zeki, ***Deccal***, 25-45.

rün iki gözünün arasında K.F.R. (lafzı) yazılmış olacaktır." buyrulmuştur.[106]

"Sizden biri son teşehhüdünü bitirdikten sonra dört şeyden Allah'a sığınsın: Cehennem azâbından, kabir azabından, hayat ve ölüm fitnesinden ve mesih-deccâl şerrinden."[107] Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Deccal'i anlatan bir hadisini nakleden ravi şöyle diyor. "Rasûlullah o kadar dehşetli anlattı ki, biz Deccal'i yakındaki hurmalıkta zannettik."[108]

Bazı hadislerde çoğul tabiriyle deccaller anlamında "Deccâlûn" şeklinden geçerken,[109] çoğu hadislerde **otuz,** bir hadiste de **yirmi yedi** rakamı verilmektedir.[110]

Bir rivâyete göre Deccâl, **İstanbul**'dan çıkacak, diğer bir hadise göre de Nifak ve iman şeklinde iki toplumdan bahsedilip *"İnsanların böylesine kesin hatlarla ayrılmış iki kampa bölündüğünde deccâl çıkacaktır."*[111] buyrulmuştur.

Deccâl'in doğudan çıkacağı Hz. Ebû Bekr'den rivâyet edilen hadisten anlaşılmaktadır. *"Deccal, Horasan denilen doğudaki bir yerden çıkacaktır."*[112] Deccâl çıktıktan sonra kalacağı süre, zaman olarak da; kırk gün kalacağı, bir günü bir sene, bir günü bir ay, bir günü bir hafta, diğeri ise normal günler gibi olacaktır.[113] Günlerin farklı oluşundan dolayı değişik yorumlar yapılmıştır. Büyük imkanlara sahip olan Deccâl'in Allah'ı inkâr edeceği ve insanlara "Ben sizin Rabbinizim!" diyeceği, iddiasını isbat için de bir kişiyi öldü-

---

[106] Buhârî, Fiten 26; Müslim, Fiten 39, 40, 101, 128, 129; Ebû Dâvud, Melahim 12; Tirmizî, Fiten 21, 56, 62; İbn Mâce, Fiten 25, 28; Müsned, 3/115, 211, 228, 249, 250, 5/38, 404, 405

[107] Müslim, Salat 128.

[108] Müslim, Fiten 110.

[109] Müsned, 2/349, 3/345.

[110] Buhârî, Fiten 25; Menakib 25; Müslim, Fiten 84; Ebû Dâvud, Fiten 1; Melahim 16; Tirmizî, Fiten 43; Müsned, 2/93, 103, 104, 118, 237, 313, 429, 450, 5/396.

[111] Müslim, Hac 486, Fiten 119, 120, 121; Ebû Dâvud, Melahim 15, Fiten 1; Tirmizî, Fiten 66; İbn Mâce, Fiten 33; Müsned, 6/412-413.

[112] Tirmizî, Fiten 57; İbn Mâce, Fiten 33.

[113] Müslim, Fiten 110; Ebû Dâvud, Melahim 14; Tirmizî, Fiten 59; İbn Mâce, Fiten 33.

rüp dirilteceği[114] rivâyetlerde bildirilmektedir. Hadis âlimleri bunun tıp tekniği ile, bir çeşit tedavi yoluyla olacağını söylemektedirler. Deccâl'e tabi olanların çoğu; Yahudiler, bazı kötü kadınlar ve münâfıklardır.[115] *"Isbahan Yahudilerinden, başlarında taylasan (başa giyilen giysi) bulunan yetmiş bin kişi Deccâl'a tâbi olur."*[116]

Deccâl meselesinde, Hadislerde teşbih ve temsiller kullanılmış, bu mecazî temsiller ışığında hadis âlimleri hadisleri değişik değişik yorumlamışlardır. Birçok Ehl-i Sünnet âlimi, Deccal'in zuhurunun hak olduğunu söylemekle yetinmişler,[117] Mezhepler Tarihi'nde bazı fırkaların muhâlif fırka mensuplarını Deccâl lakabı ile isimlendirdiği yönüyle bu kavram önem kazanmış, Kelâm ve Mezhepler Tarihi literâtüründe Kıyâmet âlâmetleri bahsinde anılır olmuştur.

Deccâl konusunu inkâr edenin küfre girmeyeceği âşikârdır. Kur'ân'da geçmeyen bu kavram, hadislerde tevatür derecesinde olmayan tarzda geçmektedir. Hadislerde Kıyâmetin kopuşuna dâir on alâmet arasında açıkça yer alan İsa'nın nüzûlü, iniş yeri, inişinden sonraki faaliyetleri ve Deccal ile çarpışması ve kendisinin de Hz. Muhammed'in halifesi ve bir ümmeti olarak, Müslümanların imamı durumunda olan Mehdi'nin arkasında namaz kılışı, dünyadaki hayat süresi ve nihayet eceli ile ölüp Hz. Peygamber'in yanına gömülmesi en küçük ayrıntılarına kadar rivâyet edilmek sûretiyle adeta resmedilmiş ise de Kur'ân'da iz, işaret yoktur.[118]

Dabbetü'l-Arz: Kur'ân'da işaret vardır. "Kendilerine söylenmiş olan başlarına geldiği zaman yerden bir canlı çıkarırız ki insanların ayetlerimize kesin olarak inanmadıklarını söyleyerek konuşur."[119] Dabbetü'l-Arz'ın Safa dağından

---

[114] Bkz. Müsned, 3/367.
[115] Bkz. Buhârî, Fiten 26; Müslim, Fiten 123; Müsned, 3/238.
[116] Müslim, Fiten 124.
[117] Bkz. Ebû Hanife, ***el-Fıkhu'l-ekber***, s. 7.
[118] Bkz. Fığlalı, E.Ruhi, ***Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri,*** 251 vd.
[119] Neml, 27/82. Bkz. Müslim, Fiten 118; Ebû Dâvud, Melahim 12.

çıkacak büyük bir hayvan olduğu, biri Mehdi, diğeri Hz. İsa zamanında, üçüncünün de Güneş batıdan doğduktan sonra olmak üzere üç defa çıkacağı söylenir. Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hadislerinde Dabbetü'l Arz'ın yanında Hz. Musa'nın asası, ve Hz. Süleyman'ın mührünün bulunacağını, asa ile mü'minin yüzünü parlatıp mühür ile kâfirin burnunu kıracağını insanların toplanıp *"İşte şu kâfir, şu mü'min"*[120] diye söyleneceklerini haber vermiştir.

Güneşin Batıdan Doğması: "Güneş batıdan doğmadıkça kıyâmet kopmaz. Güneş batıdan doğup insanlar bu olayı görünce toptan imân edecekler, fakat bu önceden imân etmemiş olan veya imânında hayır ve üstünlük kazanmayan kimselerin imânlarının kendilerine fayda vermediği zamandır."[121]

Ye'cüc ve Me'cüc'ün Çıkışı: âyetlerde (Kehf, 18/93-99; Enbiya, 21/96) geçen Zülkarneyn'in kimliği, Seddin yeri, Yecüc ve Mecüc'ün kimler olduğu araştırılmış ve çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Gerçek olan, Ye'cüc ve Me'cüc'ün kıyâmet alametlerinden biri olarak belli bir vakitte insanlığın üzerine akın edeceği, yeryüzüne dağılarak bir süre bozgunculuk yapacakları ve büyük bir felaket olarak ortaya çıkacakları keyfiyetidir.

Doğuda, Batıda, Arap Yarımadasında Bir Yerin Batması: Bu üç yerde bir yerin batması insanlara ihtar manası içeren olaylardır.

Yemen'de veya Hicaz'da Ateş Çıkması: Kıyâmete yakın zamanda Yemen veya Hicaz'da ateş çıkıp her tarafı aydınlatacaktır.

Hz. İsa'nın İnişi: Hz. İsa ortaya çıkıp adaletle hükmedip Deccâl'ı öldürüp Allah'ın dilediği kadar yaşar, sonra vefat eder, Hristiyanların haçını kırmak ve cizyeyi kaldırmak gibi

---

120 İbn Mâce, Fiten 32.
121 Buhârî, Fiten 25; Rikak 39, İstiska 27, Zekat 9; Müslim, İman 72, 248.

işler de zikredilmiştir.[122] Hz. İsa'nın gelmesini mecâzi anlayan âlimler de çoğunluktadır.

z z z

24. Sûrun Üfürülmesi ve Kıyâmetin Kopması Nasıl Olacaktır?

Allah'ın izni ile, dört büyük melekten biri olan İsrafil'in Sûr denilen ve mahiyeti ancak Allah tarafından bilinen bir şeye üflemesiyle kıyâmet kopacaktır. *"Sûr'a bir defa üfürülünce yerler, dağlar yerinden oynayıp birbirine çarparak darmadağın olunca, işte o gün olur (Kıyâmet kopar), Gök yarılır da o gün kuvvetten düşer."*(Hakka, 69/13-16) *"Sûra üfürülmüştür. Bir de görürsün ki onlar, kabirlerinden kalkıp, Rablerine doğru koşup gidiyorlar."*(Yasin, 36/51) *"Sûr'a üflenince, Allah'ın dilediği bir yana, göklerde olanlar, yerde olanlar hepsi düşüp ölür. Sonra Sûr'a bir daha üflenince hemen ayağa kalkıp bakışıp dururlar."* (Zümer, 39/68) İki üfürüş arasında geçecek olan zaman, hadislerde geçen kırk sözünden gün mü, ay mı, yıl mı, kast edildiği bilinmemektedir.[123] *"Gök yarıldığı, yıldızlar dağıldığı, denizler kaynaştığı, kabirlerin içi dışa çıktığı zaman, insanoğlu ne yaptığını ve ne yapacağını görür."* (İnfitar, 82/1-5)

Kıyâmetin kopması, Kur'ân'da "Saat" kelimesiyle ifade edilmiş ve kıyâmeti Allah'tan başkasının bilemeyeceği belirtilmiştir. Bu şiddetli olaya gökler ve yer dayanamayacak, o günün şiddetinden çocukların saçları ağaracak, emzikli kadınlar bebeklerini unutacak, hamileler çocuklarını düşürecek ve bütün insanlar şaşkına dönecektir.[124] Birçok âyet, kıyâmetin kopuşunu büyük bir kozmik değişim olarak sunarlar. Gök yarılacak, Güneş dürülecek, yıldızlar dökülecek, denizler kaynayıp kabaracak, dağlar yerinden kaldırılıp yürütülecek ve

---

[122] Bkz. Buhârî, Buyu 102, Mezalim 31, Fiten 23, 24; Müslim, Fiten 39, 40, 42, 54.
[123] Müslim, Fiten 28.
[124] Bkz. A'raf, 7/187; Hac, 22/1-2; Müzzemmil, 73/17.

ufalanıp atılmış renkli yün haline gelecek, yer ve gökler şekil değiştirecektir.[125]

ZZZ

25. Ba'sü Ba'de'l-Mevt Ne Demektir?

Ba's; diriliş, canlanma, kalkma gibi manalara gelir. Mevt ise; Ölüm demektir. **Ba'sü ba'de'l-Mevt;** Öldükten sonra dirilmek ve Allah'ın ölüleri tekrar diriltmesi demektir. Kur'ân'da birçok âyette anlatılan bu gerçeğe her Müslüman inanmak durumundadır.

"Ey İnsanlar, öldükten sonra tekrar dirilmekten şüphede iseniz bilin ki, ne olduğunuzu size açıklamak için, Biz sizi topraktan, sonra nutfeden, sonra pıhtılaşmış kandan, sonra da hilkati belli belirsiz bir çiğnem etten yaratmışızdır. Dilediğimizi belli bir süreye kadar rahimlerde tutarız, sonra sizi çocuk olarak çıkarırız, böylece yetişip ergenlik çağına varırsınız. Kiminiz öldürülür, kiminiz de ömrünün en fena zamanına ulaştırılır ki, bilirken bir şey bilmez olur. Yeryüzünü görürsün ki kupkurudur, fakat Biz, ona su indirdiğimiz zaman harekete geçer, kabarır her güzel bitkiden çift çift yetiştirir. Bu böyledir. Çünkü Allah tek gerçektir. (Her şey O'nunla varlık kazanır) ve O, ölüleri diriltir ve O, her şeyi yapabilir. Ve (çünkü) o (Kıyâmet) saati mutlaka gelecektir. Onda şüphe yoktur ve Allah, kabirlerde olanları diriltecektir."[126]

"İbrahim; "Rabbim! ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster." dediğinde, "İnanmıyor musun?" deyince de "Hayır öyle değil, fakat kalbim iyice kansın." demişti. "Öyleyse dört çeşit kuş al, onları kendine alıştır, sonra onlardan her dağın üzerine bir parça koy, sonra onları çağır, koşarak sana gelirler. O halde Allah'ın güçlü ve Hakim olduğunu bil!" demişti. (Bakara, 2/260)

---

125 Bkz. İbrahim, 14/48; Taha, 20/105-107; Tekvir, 81/1-3; İnfitar, 82/1-3; Karia, 101/1-5.

126 Hac, 22/5-7. Bkz. Lokman, 31/28; Enbiya, 21/104; Meryem, 19/66-67; Rum, 30/27; Ğasiye, 88/24-26.

"Allah rüzgarları salıverip de bulutları harekete getirmekte olandır. Derken biz onu ölü bir toprağa sürüp, onunla yeri, ölümünün ardından canlandırmışızdır. İşte (ölülerin) dirilmesi de böyledir." (Fatır, 35/9)

Z Z Z

26. Mahşer Günü Ne Demektir?

Mahşer; toplamak, bir araya gelmek, tekrar yaratılanların toplanılacağı yerdir. Kur'ân-ı Kerim'de birçok âyetlerle anlatılan Mahşer, Ba'stan yani tekrar dirilişten sonra bütün mahlûkâtın bir araya toplandığı yerdir.

"Yerde yürüyen hayvanlar ve kanatlarıyla uçan kuşlar da ancak sizin gibi birer topluluktürlar. Kitapta biz hiçbir şeyi eksik bırakmadık, onlar sonra Rablerine toplanacaklardır." (Enam, 6/38) *"Bütün insanların toplanacakları gün"* (Hud, 11/103) *"Onların hepsini bir gün toplarız..."* (Yunus, 10/28) *"Sûra üflenince, kabirlerinden Rablerine koşarak çıkarlar."* (Yasin, 36/51) Kur'ân ve hadislerin bildirdiğine göre mahşer, bütün mahlûkâtın tekrar dirilip toplanacakları yerin ve zamanın adıdır.

Z Z Z

27. Mahşer'de Hayvanlar da Toplanacak mı?

Mahşerde melekler, cinler ve insanlar dirildikten sonra insanların küçüğü, büyüğü, akıllısı, delisi, hepsi bir yerde toplanacaktır. Bütün hayvanlar da haşrolacaklardır.[127]

Fakat hayvanlar Allah'ın sorularına cevap verdikten sonra toprak olacaklardır. Zira dünyada onlara teklif yoktur. Mükâfat ve ceza dünya hayatında kendilerine teklif yapılanlaradır. Mükellef varlıkların toplanma sebebi **hesap,** hayvanların toplanma sebebi ise **kısastır.** Hayvanlar insan-

---

[127] Müslim, Birr 60; Tirmizî, Kıyâmet 2; Müsned, 2/235, 301, 323, 372, 411, Razi, ***Mefâtihu'l-gayb***, 31/68.

lardan ve birbirlerinden haklarını aldıktan sonra toprak olacaklardır. Boynuzsuz koyunun boynuzlu koyundan kısas yoluyla hakkının alınacağını da[128] biliyoruz. Hayvanların insanlar üzerindeki haklarına riâyet edilmediği takdirde, onların Kıyâmet günü şikâyetçi olacakları belirtilmektedir. Hz. Peygamber Üsâme'ye: ***"Ey Üsâme, acıkan ciğer sahibi her hayvan hususunda dikkatli ol. Kıyâmet günü Allah'a şikâyet edilirsin."***[129] buyurmuştur.

Z Z Z

28. Mahşer Yeri Nasıl Bir Yerdir?

Mahşer yerinin karanlıklar içinde olacağı, kişinin âmeline göre aydınlanacağı anlatılmaktadır: *"Karanlıkta mescide gidenlere, Kıyâmet günü (mahşer'de) tam bir nura, ışığa kavuşacaklarını müjdele"*[130] *"Kim Müslüman olduğu halde, saçından bir kıl beyazlarsa, bu Kıyâmet günü onun için bir nur olur..."*[131]

Kıyâmet günü insanlar, beyaz, bembeyaz, has unun çöreği gibi bir yerde toplanacaklardır. Orada hiç kimsenin bir işareti yani evi, bağı vs. olmayacaktır.[132] Mahşer yeri düz bir yerdir. Dağ, dere, ev, bahçe, ağaç, vs. olmayacaktır. Mahşer yerinde insanlar beklerlerken Güneş yaklaştırılacak ve insanları dünyadaki durumlarına göre, amellerine göre farklı derecede yakacak ve terleyecekler, gölgelikler olacaktır.[133]

Z Z Z

---

[128] Bkz. Müslim, Birr 60; Tirmizî, Kıyâmet 2; Müsned, 2/235, 301, 323, 372, 411.
[129] Nesâî, Dehaya 42.
[130] Ebû Dâvud, Salat 80; Tirmizî, Salat 165.
[131] Nesâî, Cihad 26; Ebû Dâvud, Itk 14.
[132] Buhârî, Rikak 44; Müslim, Münafikun 28.
[133] Bkz. Buhârî, Zekat 52; Rikak 47; Müslim, Cennet 61, 62.

29. Mahşer Günü Gölgeliklerde Kimler Olacak?

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) yedi sınıf insanın Mahşer gününde Arş'ın gölgesinde gölgeleneceklerini haber veriyor. Bunlar:

- Âdil devlet başkanı
- Allah'a ibadet ederek büyüyen genç
- Kalbi mescitlere bağlı kimse
- Allah için birbirlerini seven ve bu uğurda birleşip bu sevgi ile ayrılan iki kişi
- Mevki sahibi güzel bir kadının davetini "Ben Allah'tan korkarım!" cevabı ile reddeden kişi
- Sağ eli verdiği sadakayı sol eli duymayacak şekilde gizli sadaka veren kimse
- Tenha yerde Allah'ı zikrederek gözleri dolup taşan kimse[134]

"Aziz ve Celil olan Allah Teâlâ kıyâmet günü şöyle diyecek: "Benim celalim adına sevişenler (dost olanlar) nerede? Gölgemden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı şu günde onları gölgemde gölgelendireyim."[135] Yetimi görüp gözeten de gölgelikler de olacaktır.[136]

Z Z Z

30. Mahşer'de İnsanların Kıyafeti Nasıl Olacaktır?

Bütün insanların toplandığı o günde insanlar; ayakkabısız, çıplak olacaklar, müezzinler uzun boylu olacaklardır.[137] ***"..* Sizler Allah'a, yalınayak, bedenleriniz çıplak ve kabuklu (sünnetsiz) olarak haşrolunacaksınız. İlk giydirilecek olan İb-***

---

[134] Bkz. Buhârî, Ezan 36; Müslim, Zühd 91; Tirmizî, Zühd 53.
[135] Müslim, Birr 37; Muvatta, Şi'r 13.
[136] Buhârî, Ezan 36, Talak 25.
[137] Müslim, Salat 14.

***rahim** (Aleyhisselâm)'**dır...**"*[138] "İlk yaratılışta nasıl başladı isek, üzerimizde hak bir vaad olarak onu iade edeceğiz" (Enbiya, 21/106) *"Cennet ehlinin vücudu kılsız, yüzü sakalsız, gözleri sürmelidir. Gençlikleri zayi olmaz, elbiseleri eskimez."*[139] Cennetliklerin başlarında taçlar vardır. Taçdaki tek bir inci, doğu ile batı arasını aydınlatır.

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Kıyâmet günü, ayakkabısız, sünnetsiz, çıplak olarak haşir meydanında toplanacaksınız." buyurunca bir kadın sordu: "Birbirimizin avret yerlerini görmez miyiz?" Rasûlullah âyetle cevap verdi: Ey Kadın! O gün herkesin kendine yeter derdi vardır.[140]

Namaz kılmak için abdest alanların elleri, ayakları, abdest uzuvları parlak imrendirici bir durumda olacaktır.[141]

Z Z Z

31. Mahşer'e Nasıl Gidilecek?

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu: *"Kıyâmet günü insanlar üç sınıf olarak haşrolunurlar. Yayalar sınıfı, binekliler sınıfı, Yüzü üstü sürünenler sınıfı"* soruldu: *"Ey Allah'ın Rasûlü! Bunlar yüzleri üzerinde nasıl yürürler?"* Şu cevabı verdiler: *"Onları ayakları üzerine yürüten Zât-ı Zülcelâlin, yüzleri üzerine yürütmeye de gücü yeter. Ancak bilesiniz, bu yüzleri üstü yürüyenler, önlerine çıkan her engele, her dikene karşı kendilerini yüzleriyle korumaya çalışırlar."*[142]

Yayalar, gidişte zorluk çekecekler, ama sürünenlerden çok hafif olacaktır. En şerefli sınıf binekli olanlardır. Yüzüs-

---

[138] Buhârî, Rikak 45; Enbiya 8, 44, Tefsir (Maide) 14, 15, Tefsir (Enbiya) 2; Müslim, Cennet 57; Tirmizî, Kıyâmet 4, Nesâî, Cenâiz 118.
[139] Tirmizî, Cennet 8.
[140] Abese, 80/37.; Tirmizî, Tefsir (Abese) 73.
[141] Bkz. Buhârî, Vudu 3; Müslim, Taharet 34, 39; Tirmizî, Cuma 74; Nesâî, Taharet 109; İbn Mâce, Taharet 6, Zühd 34, 36, Müsned, 1/282, 296, 453, 2/300, 334, 3/431, 4/207, 5/199.
[142] Tirmizî, Tefsir (İsra) 18.

tü sürünenler ise kâfirlerdir. ***"Biz onları kıyâmet günü körler, dilsizler, sağırlar olarak yüzü koyun haşredeceğiz. Onların varacağı yer Cehennemdir ki, ateşi yavaşladıkça biz onun alevini artırırız."*** (İsra, 17/97)

Herkes mahşere, dünyada kime inanıp tâbi olmuşsa onunla birlikte gider. Mü'min, münâfık ve kâfirler önderleriyle beraber toplanır, bir araya gelirler. (Bkz. İsra, 17/71)

Z Z Z

32. Mahşerde Hesap ve Suâl Nelerden Olacaktır?

Mahşer yerinde herkes toplandıktan sonra büyük mahkeme kurulacak, dünyada yazıcı melekler tarafından tutulan defterler o gün sahiplerine verilecek ve herkes ne yapıp yapmadığını görecektir. Âhirette hesabın başlaması, sûra ikinci üfleyişten sonra kabirlerdekilerin tekrar diriltilmesi ve mahşerde toplanmasıyla olacaktır. İslâm inancına göre, kıyâmet gününde insanların hesaba çekilmesi belli kayıtlara bağlı olarak yapılacaktır.

Kur'ân'da amel defteri şu şekilde ifade edilmektedir: Her insanın vebalini, kendi nefsine bağladık, her insan kendi yaptıklarına göre muamele görür. Nitekim kıyamet günü hesap defterini önünde açılmış bulacaktır (İsra, 17/13).

Amel Defteri, yazıcı melekler tarafından tutulmakta ve kişinin dünyadaki bütün söz, fiil ve niyetleri kayda geçirilmektedir. (Bkz. Kehf, 18/49; İnfitar, 82/10-12) Amel defterinin mahiyeti bilinmemektedir.

O gün insana sorulacak ilk soru imânla ilgilidir. İmanı olan insana ise, amelinden soru açılır. *"Kimin üzerinde kardeşine karşı ırz veya başka bir şey sebebiyle hak varsa, dinar ve dirhemin bulunmadığı (hesaplaşmanın olacağı) gün gelmezden önce daha burada iken helalleşsin. Aksi takdirde o gün, salih bir ameli varsa, o zulmü nispetinde kendinden alınır. Eğer hasenatı yoksa arkadaşının güna-*

hından alınır, kendisine yüklenir."[143] *"Kıyâmet günü, hak sahiplerine haklarını mutlaka eda edeceksiniz. Öyle ki kabış (boynuzsuz) koyun için boynuzlu koyundan kısas alınacak, taşa (niye bir başka) taş üzerine yüklenip kaldığından, adamın adamı niye yaraladığından sorulacak"*[144]

Kişinin imânından sonra amelinden ilk önce sorulacağı şey Namazdır. *"Kıyâmet günü, kişi amelleri arasında önce namazın hesabını verecek. Bu hesap güzel olursa kurtuluşa erdi demektir. Bu hesap bozuk çıkarsa hüsrana düştü demektir. Farzda eksik çıkarsa Allah "Bakın, kulumun nafilesi var mı?" buyurur. Böylece farzın eksikleri nafile (namazları) ile tamamlanır. Sonra bu tarzda olmak üzere diğer amelleri hesaptan geçirilir."*[145]

Anlaşılıyor ki amellerden baraj ders; dinin direği olan Namazdır. Namazdan sonra kul hakkına taalluk eden meselelerdir.[146] Peygamberimiz çok basit gördüğümüz '**hurma** ve **su**'dan bile hesaba çekileceğimizi bildiriyor,[147] Cehennem ateşine karşı yarım hurma ile de olsa[148] kendimizi korumamızı istiyor.

Peygamberimiz, kıyâmet günü beş şeyden sual edilmedikçe kulun ayakları (Rabbin huzurundan) ayrılamayacağını bildirmekte;[149] Ömrünü nerede harcadığından, ne amelde bulunduğundan, malını nerede kazanıp nereye harcadığından, vücudunu nerede (gençliğini) çürüttüğünden, bildiği ile ne derece amel ettiğinden sorulacaktır.

Kıyâmet günü kul hesap vermek üzere getirilir: Allah Teâlâ: "Ben sana kulak, göz, mal ve evlat vermedim mi? Sana hayvanları ve ekimi musahhar kılmadım mı? Seni

---

143 Buhârî, Mezalim 10, Rikak 48; Tirmizî, Kıyâmet 2.
144 Müslim, Birr 6; Tirmizî, Kıyâmet 2.
145 Tirmizî, Salat 305; Nesâî, Salat 9; Muvatta, Kasru's-Salat 89.
146 Buhârî, Diyat 1, Rikak 48; Müslim, Kasame 28; Tirmizî, Diyat 8; Nesâî, Tahrim 2.
147 Bkz. Tirmizî, Tefsir (Tekasür) 89; İbn Mâce, Zühd 12.
148 Bkz. Tirmizî, Kıyâmet 2.
149 Tirmizî, kıyâmet 1.

bunlara baş olmak, onlardan istifade etmek üzere serbest bırakmadım mı? Acaba bu günkü benimle şu karşılaşmamı hiç düşündün mü?" diye sorar; Kul da: "Hayır" der, Allah da: "Öyleyse bugün ben de seni unutacağım, tıpkı senin dünyada beni unuttuğun gibi!" buyuracak.[150]

Ehl-i sünnet âlimlerinin belirttiğine göre; Allah'ın bir kulunu unutması demek, rahmetten, şefâatten mahrum etmesi demektir. ***"Müslüman olduktan sonra iyi olana cahiliyye devrinde yaptıkları sorulmayacaktır. Kötü amel işleyene, hem İslâm'daki ameli hem de önceki ameli sebebiyle hesap sorulacaktır."***[151]

Rasûlullah buyurdu: *"Size tesbih, tehlil, takdis, tekbir çekmenizi tavsiye ederim. Bunları parmaklarla sayın. Zira parmaklar (Kıyâmet günü nelerde kullanıldıklarından) suâle maruz kalacaklar ve konuşturulacaklardır."*[152] Parmaklar nerelerde kullanıldığından suâl edileceklerdir. Ellerle tesbih çekmemiz istenmektedir. "Biz hangi nimetlerden sorgulanacağız?" sorusuna Peygamberimiz: *"O, iki karadan ibarettir. Hurma ve su"*[153] buyurmuştur.

Z Z Z

33. Mîzân Ne Zaman Kurulacaktır?

Mahşer günü amel defterleri sağdan, soldan ve arkadan verildikten sonra, amellerin görülmesi için hesap verilirken, mahiyetini Allah'tan başka kimsenin bilmediği teraziler kurulacaktır. Tartıları ağır gelenler kurtuluşa erecek ve mutlu bir hayat süreceklerdir.

"Kıyâmet günü için adâlet terazileri kurarız. Hiç kimseye bir haksızlık edilmez. (insanın yaptığı iş) bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa onu getiririz. Hesap gören olarak biz yeteriz." (Enbiya, 21/47)

---

150 Tirmizî, Kıyâmet 7.
151 Müslim, İman 189.
152 Tirmizî, Daavat 131.
153 Buhârî, Hibe 1; Rikak 17; Et'ime 6, 41; Müslim, Zühd 28, 30, 31; İbn Mâce, Zühd 10, 12; Müsned, 1/164, 4/19, 5/429, 6/108, 182, 237.

"O gün tartı tam doğrudur. Kimin (sevap) tartıları ağır gelirse, işte onlar kurtulanlardır. Kimin (sevap) tartıları hafif gelirse işte onlar da âyetlerimize haksızlık etmelerinden ötürü kendilerini ziyana sokanlardır." (Araf, 7/8-9) Kâr ve zarar hesabı, muhasebeleri yapılacaktır.

Z Z Z

34. Mîzân'da Terazinin Kefesinde En Ağır Gelen Şey Nedir?

Allah kıyâmet günü ümmetinden bir adamı mahlukların üstünden seçer ve onun için doksan dokuz büyük defter açar. Her defter gözün alabildiği kadar büyüktür. Rab sorar: "Bu defterde yazılı olanlardan bir şey inkâr ediyor musun? Muhafız katiplerim zulmetmişler mi?" Kul: "Ey Rabbim, hayır!" der, Rab Teâlâ sorar. "Bir özrün var mı?" Kul der: "Hayır Ey Rabbim" Allahu teala; "Evet, senin bizim yanımızda (makbul büyük) bir de hasenen, iyiliğin var. Bugün sana zulüm yapmayacağız" buyurur. Hemen bir etiket çıkarılır. Üzerine de: **"Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Abduhu ve Rasûlüh."** yazılıdır. Sonra Rab Teâlâ der: "Ağırlığını (yani amellerin ağırlığını) hazırla." Kul sorar: "Ey Rabbim! Defterlerin yanındaki bu etiket de ne?" Rab Teâlâ der: "Sana zulmedilmeyecek, Hemen defterler Mîzân'ın bir kefesine konur, etiket de diğer kefesine, tartılırlar. Sonunda defterler hafif kalır, etiket ağır basar.[154] Bu etiketin imân olduğunu Peygamberimiz haber veriyor. İmân sahibi kişinin terazinin kefesinde en ağır gelen şeyin Allah ve Rasûlüne imân olduğu haber verilmekte, imânı koruyabilmenin temelinde de Allah ve Rasûlü'nün emirlerine, yasaklarına uymak gerekmektedir.

Atalarımız imânı en güzel koruyan şeyin ibâdetler, ameller olduğunu belirtmişler, Cam fanusu, ibâdetlere, amellere benzetmişler, içindeki yanan ışığı da imana benzetmişlerdir. Cam

---

[154] Bkz. Tirmizî, İman 17.

fanus olmazsa küçücük bir rüzgara, fırtınaya karşı ışığın sönmesi mümkün ise, ameller olmazsa da imanın şeytanın tasallutuna karşı korunması çok zordur. Allah korusun sönmeye mahkum olur. Namaz, oruç, zekat gibi ruhu besleyen ameller imanı korurlar ve terazinin kefesinde de ağırlığını ortaya koyarlar.[155]

Esasen Allah'ın ismi yani iman yanında hiçbir şey ağır olamaz. Terâzide güzel ahlâkın da[156] ağır bastığını Peygamberimiz haber veriyor.

Z Z Z

35. Kevser Nedir?

Büyük bir nimettir. Diğer bir rivâyette ise Cennette bir nehirdir, havuzdur. İçen bir daha susamaz. Allah onu Rasûlullah'a vermiştir. *"Biz sana Kevser verdik..."* (Kevser, 108/1) O, sütten daha beyaz, baldan daha tatlıdır. *"Her peygamberin bir havzı vardır. Ümmeti oraya su almaya gelir. Peygamberlerin her biri, hangisinin suya geleni çok diye övünürler. Su almaya gelen ümmeti en çok olan peygamber ben olacağımı ümit ediyorum."*[157] *"Nefsimi kudret elinde tutan Zât-ı Zülcelal'a yemin olsun, onun kapları açık ve karanlık bir gecede gökteki yıldızlardan daha çoktur. Cennetin kaplarından kim içerse artık hiç susamaz. Havzın Cennetten çıkan iki oluğu gürül gürül akar. Genişliği uzunluğuna denktir. Bu da Amman'dan Eyle'ye olan mesafe kadardır. Suyu sütten daha beyaz, baldan daha tatlıdır."*[158] Kevser'e büyük nimet, bolluk, nehir, havuz, içilen su manaları verilmiştir.

Z Z Z

---

[155] Bkz. Oral, Osman, ***Ehl-i Sünnet'e Göre Ruh, Melek, Cin ve Şeytan İnancı,*** 14.
[156] Bkz. Tirmizî, Birr 62; Ebû Dâvud, Edeb 8.
[157] Tirmizî, Kıyâmet 15.
[158] Müslim, Fezâil 36.

36. Kevser'den Kimler İçemeyecekler?

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: *"Ben havzın başına sizden önce geleceğim. Bana sizden bazı kimseler yükseltilip (gösterilecek) o kadar ki, eğilsem onları tutarım. Ama hemen geri çekilecekler. "Ey Rabbim! Bunlar benim ashabım." derim. Ama bana: "Senden sonra bunların ne bid'alar yaptıklarını sen bilmezsin!" denilir. Ben de: "Dini benden sonra değiştirenler rahmetten uzak olsun, derim"*[159]

Bid'at kelimesi be-de-a kökünden, lügat olarak, daha önce bir örneği olmaksızın yapılan, sonradan icad edilen şey"[160] Arapça'da icat etmek, örneği olmaksızın yapıp ortaya koymak, inşa etmek anlamlarına[161] gelen bid'at, Kur'ân'da da sözlük manasında yer almıştır.[162]

"Sözlerin en güzeli Allah'ın Kelamı, yolların en doğrusu Muhammed'in yoludur. Dinde ihdas edilen şeylerden sakınınız. Muhakkak ki işlerin en fenası sonradan ortaya atılanlardır. Her yeni şey bid'attır, her bid'at dalâlettir."[163] Kur'ân ve Hadisler, İslâm'da güzel bir çığır (sünnet-i hasene) açana o çığıra uyanlar bulunduğu sürece sevap verileceğini, kötü bir çığır (sünnet-i seyyie) açana da aynı şekilde günah yazılacağını[164] ifade etmektedirler. (Bkz. Nisa, 4/85)

Bid'at, iki kısımdır: Hidâyete götüren, Dalâlete götüren.

Hidâyete götüren iyi bid'attır. Dalâlete götüren de kötü bid'at olarak isimlendirilir.[165] Bid'at ehli Peygamberimizin ifadesine göre Kevser'den içemeyecektir.[166] Emirlerin yani

---

[159] Buhârî, Rikak 53, Fiten 1; Müslim, Fezail 32.
[160] İbn Manzur, ***Lisânu'l-arap***, 8/6.
[161] Şatibi, ***el-İ'tisam***, 1/36.
[162] Bkz. Ahkaf, 46/9; Hadid, 57/27.
[163] Müslim, Cuma 43; İbn Mâce, Mukaddime 7, Müsned, 3/310, 371.
[164] Bkz. Müslim, İlim 15, Zekât 69, Nesâî, Zekat 64, İbn Mâce, Mukaddime 14, Müsned, 4/357, 59.
[165] Bkz. Şatibi, ***el-İ'tisam***, 1/77. vd; Hayderizade, İbrahim, ***Mezahib***, 138.
[166] Geniş olarak Bkz. Oral, Osman, ***İslâm Mezhepleri Tarihi***, 40 vd.

Devlet başkanının yalanlarını tasdik etmek, zulümlerinde yardımcı olmak da[167] Kevser'den uzaklaşmaya sebeptir.

z z z

37. Amel Defterleri Sağından-Solundan, Önünden-Arkasından Verilenler

Amel defterleri, imân edip iyi, salih amel işleyerek iyilerden olanlara sağından; kötülükleri sebebiyle Cehenneme gidecek olanlar da dahil, imân etmeyenlere de soldan ve arkadan verilir. ***"Amel defteri kendisine sağından verilen kimse, kolayca geçireceği bir hesaba çekilir ve arkadaşlarının yanına sevinçle döner. Amel defteri kendisine arkadan verilen kimse "Mahvoldum!" diye bağırır ve çılgın alevli Cehenneme girer."*** (İnşikak, 84/7-12) "Kıyâmet günü insanlar üç kere Allah'a arz edilir. İlk iki arz edilmede cidal ve özür beyanı vardır. Ama üçüncü arz edilme esnasında ellerde sahifeler uçuşur, kimi sağ eliyle, kimisi de sol eliyle alır."[168] Abdest alırken sağ ve sol kollarımızı yıkarken: ***"Allah'ım! Amel defterimi sağdan alanlardan eyle! Soldan ve arkamdan alacaklardan eyleme!"*** diye duâ yapmamız tavsiye edilmiştir.[169]

z z z

38. Sırat Köprüsü Nedir? Kimler Geçemeyecektir?

Mahşer yerinden itibaren, Cehennemin üzerinden geçerek Cennete kadar uzanacak bir köprüdür. Mü'min, günahkâr, kâfir herkes bu köprüye girecektir. (Bkz. Meryem, 19/71-72) Sevabı bol olan imânlı kişi oradan ışıklı, süratli bir şekilde geçerken, günahı çok olanlar çok yavaş ve zorluklar içinde geçecek, hatta bazıları geçemeyip Cehenneme düşecektir. Cehennemin üzerinde Cennet'e uzanan bu köprü, belki de insanın dünya hayatı boyunca güzel amellerle inşa ettiği köprüdür. İnsanın bu dünyadaki iyi amelleri, öteki dünyada

---

[167] Nesâî, Bey'at 35, 36.
[168] Tirmizî, Kıyâmet 5.
[169] Bkz. Ebu Dâvud, Taharet 48.

onun önüne bir köprü olarak gelir; onu, Cehenneme düşmeden Cennete ulaştırır. *"...Cehennemin üzerinde Sırat kurulur, Peygamberler arasında, ümmetiyle sırattan ilk geçen ben olurum.. İşte o kancalar, tıpkı deve dikeninin dikenleri gibidir. Ancak, onların büyüklüğü ne kadardır. Allah'tan başka kimse bilmez. İnsanları (kötü) amelleri sebebiyle kapar. İnsanların bir kısmı (kötü) amelleri sebebiyle helak olur. Bir kısmı da ateşin içine yıkılır, sonra kurtulur. Allah, ateş ehlinden kurtarmak istediklerine rahmet etmeyi irâde edince, ateş ehlinden Allah'a ibadet etmiş olanları, ateşten çıkarmaları için meleklere emreder. Melekler bu kimseleri secde izleriyle tanırlar. Çünkü Allah secde mahallinin yakılmasını ateşe haram etmiştir..."*[170]

Hadis-i Şeriflerde mü'minlerin yaptıkları amellere göre, bazılarının süratli, bazılarının daha yavaş olarak sıratı geçeceği, kâfir ve günahkârların ise ayaklarının sürçüp Cehenneme düşecekleri haber verilmiştir.[171] Peygamberimiz, Cuma günü cemaatin omuzlarını yararak ilerleyenin, cemaate eziyet ettiğinden Cehenneme köprü yaptığını[172] belirttiğine göre, Sırat köprüsünden bizi geçirtecek, önümüzü aydınlatacak **Salih ameller**dir.

Sırat mecazî olarak, Cehennemin üstünde bazılarına kıldan ince olacak, bazılarına vadi gibi geniş olacak, kıldan ince kılıçtan keskin olacaktır. Mü'minler sırattan göz açıp kapayıncaya kadar kısa zaman içinde geçecek, bir kısmı da şimşek gibi geçecek, bir kısmı iyi koşan at gibi, bir kısmı kuş gibi, bir kısmı binek gibi geçecektir. Kurtulan Müslüman'dır. Yani iman sahibidir. Cehennem dikeninde tırmalanan, Cehennem ateşine düşecektir.[173]

---

[170] Buhârî, Rikak 52, Ezân 129, Tevhid 24; Müslim, İman 299; Tirmizî, Cennet 20.
[171] Bkz. Buhârî, Rikak 48; Müslim, İman 81; İbn Mâce, Zühd 33.
[172] Tirmizî, Salat 369.
[173] Bkz. Müsned, 3/324.

Peygamberimiz, “İnsanlar dirilince nerede olacaklar?” Sorusuna “Sırat köprüsünün önünde, karanlıklarda.”, “Köprüyü ilk geçen kimler?” sorusuna “Muhacirler!” buyurarak[174] dirilişte ilk önce amellerle karşı karşıya geleceğimizi, amel köprüsünün başında olacağımızı, Muhacirler gibi hicret vb. amellerle de köprüyü ilk geçenler gibi kurtulacağımızı anlatmıştır.

Z Z Z

39. Cennet Ne Demektir?

Cennet; parlayan nurları, yeşillikleri, sağlam yüksek köşkleri, devamlı akan nehirleri, çok çeşitli olgun meyveleri, güzel genç zevceleri, pek çok takım elbiseleri ile; yüksek, sağlam ve güzel saraylarda saadet ve yüz parlaklığı içinde yaşayan ebedî mekândır, yerdir. Sıkıntı, meşakkat, kötülük vs. olmayan, mutluluk ve saadet yuvasıdır. ***“Cennet, ebedî bir ikâmet halinde parıldayan bir nur, yaygın bir koku, çok iyi inşa edilmiş bir köşk, akan bir ırmak, olgun bir meyve, yeşillik, neşe, serinlik, tazelik mahallidir.”***[175]

Dünya hayatı boyunca Tevhid akidesine bağlı olan mü’min, Müslüman, muttaki, salih, veli, şehit, sıddık, Nebi ve Rasûller için Allah bir ebedî ikamet yeri hazırlamıştır. O yerin adı Cennet’tir. Cennet kelimesi Kur’ân’da 147 defa geçmektedir. Cennet, tekil ve çoğul olarak “Cennet” kelimesiyle yer aldığı gibi, ayrıca Me’va, Adn, Naim, Firdevs sıfatlarıyla anılır. Daru’l-Mukama (kurtuluş), Daru’s-Selâm (Sınırsız ikamet), Daru’l-Huld (Ebedîlik) ve el-Hayavan (daimi hayat) deyimleriyle de geçer.

Z Z Z

---

[174] Müslim, Hayz 34.
[175] İbn Mâce, Cennet 39.

40. Firdevs ve Naîm Cennetleri

Firdevs: Her çeşit bitkiyi cem eden bahçe, bostan manasına gelir. Su, süt, şarap ve bal nehirleri olan Cennetlerdir. *"Cennette yüz derece vardır. Her bir derecenin diğer derece ile arası, sema ile arz arası kadar geniştir. Firdevs, bunların en yukarıda olanıdır. Cennetin dört nehri buradan çıkar. Bunun üstünde Arş vardır. Allah'tan Cennet istediğiniz vakit Firdevs'i isteyin"*[176] "İnanıp iyi işler yapanlara gelince, Firdevs Cennetleri de onlara konak olmuştur. Orada sürekli kalacaklardır. Oradan hiç ayrılmak istemezler." (Kehf, 18/107-108) "..onlar (en yüksek Cennet olan) Firdevs'e varis olacaklar, orada ebedî kalacaklardır." (Müminun, 23/11)

Naîm; Nimeti bol Cennetler demektir. *"Rableri onlara (inanıp hicret eden, Allah yolunda mallarıyla canlarıyla savaşanlara) kendisinden bir rahmet, rıza ve içinde sürekli kalacakları Naîm Cennetleri (nimeti bol Cennetleri) müjdeler"* (Tövbe, 9/21) *"İnanıp iyi işler yapanlara gelince, imânlarından dolayı Rableri onları altlarından ırmaklar akan Naîm Cennetlerine (nimet Cennetlerine) iletir."* (Yunus, 10/9)

Z Z Z

41. Adn ve Me'va Cennetleri

Adn; Sözlükte, devamlı ikamet edilen yer, bir şeyin merkezi ve ortası, bir cevher veya madenin aslı, yatağı gibi manalarına gelir. Kur'ân'da 11 yerde geçen Adn Cennetleri, içinde güzel meskenlerin, tahtların, altın ve incilerle süslenmiş ince ipekten yeşil elbiselerin, sabah akşam ikram edilen türlü yiyeceklerin, gözleri başkasını görmeyecek kadar eşlerine bağlı hurilerin ve çeşitli ırmakların bulunduğu,

[176] Tirmizî, Cennet 4.

boş sözlerin işitilmeyeceği, yorgunluk ve bıkkınlığın olmadığı ebedî bir yurt olarak tasvir edilmektedir.

Bu yere sadece, İman edip salih amel işleyen, Allah'a karşı ahdini yerine getiren, Rablerinin rızasını gözeterek sabreden, Namaz kılan, kendilerine verilen rızıklardan gizlice ve açıkça dağıtan, kötülüğe iyilikle karşılık vererek onu ortadan kaldıran, günahlardan tövbe edip temizlenen, hayırda yarışan, Allah yolundan ayrılmayıp bu uğurda malları ve canlarıyla cihat eden muttaki mü'minlerin –erkek, kadın- gireceği vadedilmektedir.[177] Hadislerde ise, bütün eşyaları altın ve gümüşten olan değişik Adn Cennetlerinin bulunduğu, burada bulunanların Rablerini görmek için ilahi azamet ve kibriya dışında bir engelle karşılaşmayacakları, yani her an Allah'ı görebilecek kadar yüksek bir mevki sahibi olacakları bildirilir.[178]

Me'va; Kur'ân-ı Kerim'de Cennet tasvirlerinin hepsinde Cennetin ebedî bir ikamet yurdu olduğu açıkça belirtildiği gibi Firdevs, Naîm, Me'va gibi değişik Cennetlerin bulunduğu belirtilmektedir. Me'va da Cennet çeşitlerinden biridir. *"..Sidretü'l-Münteha'nın yanında (Takva sahiplerinin barınağı olan) Me'va Cenneti, onun (Sidre'nin) yanındadır."* (Necm, 53/13-15) *"(onun için) Cennet, Me'va Cennetidir."* (Nebe, 79/41) Gece yolculuğunda, -İsra (Mirac)- Hz. Peygamber, Sidretul-Müntehâ'yı (yedinci göğün en son noktasına kadar uzanan bir ağaç) ve yanında el-Me'vâ Cennetini gördüğünü bildirmektedir.[179]

Z Z Z

42. Cennetteki Ağaçlar Nasıldır?

---

[177] Bkz. Tövbe, 9/72; Ra'd, 13/23; Nahl, 16/31; Kehf, 18/31; Meryem, 19/61; Taha, 20/ 76; Fatır, 35/33; Sa'd, 38/50; Gafir, 40/8; Saff, 61/12; Beyyine, 98/8.

[178] Buhârî, Tefsir (55)1; Müslim, İman 296.

[179] Buhârî, Salah 79, Enbiya 85; Müslim, İman 103; Müsned, 5/144.

Ağaçların dünyada insanlara bin bir çeşit faydası vardır. Cennette de ağaçların olacağını Kur'ân ve hadis-i şerifler haber veriyor. Cennetteki ağaçlar, rüzgâr estikçe birbirlerine çarparak öyle bir nağme çıkarırlar. Cennet hurmalarının gövdeleri, yeşil zümrüttendir, dallarının sapı kızıl altından, yaprakları Cennet ehlinin elbisesindendir. Ceketleri bundan yapılır. Ağaçlar asla çürümez. Akla, hayale gelmeyen meyve ağaçları vardır. Meyve ağaçlarının gölgesi üzerlerine sarkmış ve meyvelerin koparılması kolaylaştırılmıştır. (Bkz. İnsan, 76/14) ***"Cennette bir ağaç vardır ki, binekli bir kimse yüz-yıl gölgesinde yürüse onu kat edemez. İsterseniz şu âyeti okuyun: "Daimi gölgedekiler, çağlayıp duran su başlarındadırlar"***[180]

Dört nala koşan bir atın, bir muz bitkisinin gölgesinden çıkması için yüz yıl gerekir.[181] Cennetin merkezindeki bu hayret verici ağaç, bütün seçkin kulların evlerinin üzerine uzanır. Dallarından her biri, ona sahip olan Cennet sakininin adını taşır. Her çeşit meyve ondan çıkar, fakat aynı zamanda eğerli ve dizginli atlar; semer ve yularıyla develer de hazırdır. Bu altın gövdeli ağaç, 40, 70, 100, 500 veya 1000 senelik yoldan hissedilen kokular yayar.[182] ***"Cennette hiçbir ağaç yoktur ki gövdesi altından olmasın."***[183] buyrulmaktadır.

ZZZ

43. Cennet'te Abdest Bozma İhtiyacı Olacak mı?

Cennette herkese, yüz adamın yeme, içme kuvveti verilir. Cennette kazay-ı hâcet, yani tuvalete çıkma ihtiyacı olmayıp ter şeklinde meydana gelir. İnsanların derilerinden misk sızıntıları gibi atılır. ***"Cennette sunulan mühürlü hâlis içeceğin sonunda misk kokusu vardır..."*** (Mutaffifin, 83/26) *"Cennete ilk gire-*

[180] Vakıa, 56/ 30-31; Bkz. Tirmizî, Tefsir (Vakıa) 57, Cennet 1.
[181] Müsned, 2/254, 404, 3/110.
[182] Bkz. Müsned, 4/237, 5/27, 46, 50, 51
[183] Tirmizî, Cennet 1.

cek zümre, dolunay gecesindeki ay sûretindedir. Onu takip eden zümre, parlaklık yönüyle gökteki en büyük yıldız gibidir. ***Cennetlikler bevletmezler, büyük abdest de bozmazlar,*** *tükürmezler, sümkürmezler de, Tarakları altındandır, terleri misktir..."*[184]

Bu ve buna benzer âyet ve hadislere göre; Cennette, dünyada eziyet verici küçük ve büyük abdest bozma, ter çıkması gibi olacak, eziyet verici bir hâlde olmayacaktır.

Z Z Z

44. Cennette Kadınlar Doğum Yaparlar mı?

Cenâb-ı Hak, kadını, erkeğin hayat arkadaşı olması ve erkeğin onunla huzur bulması için yaratmıştır. (Bkz. Araf, 7/189) Kadının dünyadaki vazifelerinden birisi çocuk doğurması, anne olmasıdır. İlk kadın Hz. Havva da bir annedir. (Bkz. Araf, 7/190) Kadının dokuz ay on gün zahmet ve acı ile meydana getirdiği çocuk, ***Göz aydınlığı, gönül ferahlığı, gönül sevincidir.*** (Bkz. Furkan, 25/74; Kasas, 28/9; Secde, 32/17)

Halkımızın "Altın top" diye isimlendirdiği çocuklar, Cennette elbette olacaktır. Aslında Cennet, nesil, çoğalma, çocuk kazanma yeri değildir. Dünya hayatında önemli bir mutluluk vesilesi olan çocuğun, dolayısıyla üremenin Cennette olup olmayacağı tartışmalıdır. Fakat dünyada olan her türlü nimetin asıllarının Cennette olduğu bildirildiğine göre, elbette ki orada dünya nimeti olan çocukların olması doğaldır. Fakat eziyet verici olacağı düşüncesiyle olmayacağı görüşü hakimdir.[185]

"Onlar (Cennetlikler için) altın kadeh ve tepsiler dolaştırılır, canlarının istediği ve gözlerinin hoşlandığı her şey oradadır.

---

[184] Buhârî, Bed'ül-Halk 8, Enbiya 1; Müslim, Cennet 15, 18; Tirmizî, Cennet 7; Ebû Dâvud, Sünnet 23.

[185] Bkz. İbn Kayyim el-Cevziyye, ***Hadi'l–ervah,*** s. 348-357.

Siz orada temellisiniz. İşlediklerinize karşılık size miras verilen işte bu Cennettir. (Zuhruf, 43/71-72)

Birçok âyet ve hadise göre, isteyene çocuklar elbette verilecektir. Ama eziyet ile değil... Çocukları koklamak, seyretmek, sevmek vs. için. Cennet ehli etrafında, saçılmış inciler gibi çocuklar ve hizmetçiler daima bulunacaktır. (Bkz. Tur, 52/24; İnsan, 76/19)

"Cennet ehlinin çocuğu olmaz (orada doğum yoktur)"[186] Cennette, yorgunluk, sıkıntı ve eziyet veren hamilelik, dolayısıyla uyku vs. olmayacaktır. Cennette eziyet verici şeyler yoktur.

Z Z Z

45. Cennette Genç mi Yaşlı mı Olunacak?

"Bir kimse Cennetlik olarak ölünce, büyük veya küçük, yaşı ne olursa olsun, otuz yaşında bir kimse olarak Cennete girer ve artık bu yaş ebedîyen değişmez. Cehennemlikler için de durum böyledir."[187] *"Biz oradaki (Cennetteki) kadınları yeniden inşa ettik. Onları bakireler yaptık."* (Vakıa, 56/35-36) *"Daima sağlıklı olup asla hasta olmayacaksınız. İhtiyarlamayacaksınız. Sürekli nimetler içinde olacak ve güçlükle karşılaşmayacaksınız."*[188]

Zaman mefhumu, dünya hayatına âit bir mahluktur. (Bkz. Hac, 22/47) Bize göre milyonlarca yıl, Allah'a göre bir ân'dır.[189] Peygamberimiz'e yaşlı bir kadın gelerek "Ya Rasûlallah! Allah'a duâ edin de beni Cennet'e koysun..." dedi. Efendimiz (Aleyhisselâm) ona: *"Ey falanın anası! Şüphen olmasın ki, hiçbir yaşlı kadın Cennet'e girmez."* dedi. Kadın ağlayarak ayrıldı. Peygamberimiz de: *"O kadına haber*

---

[186] Tirmizî, Cennet 23.
[187] Tirmizî, Cennet 23.
[188] Müslim, Cennet 22.
[189] Bkz. Tirmizî, Zühd 37; Ebû Dâvud, İlim 3.

verin ki, kendisi böyle yaşlı halde Cennet'e girmez. (yani gençleşir öyle Cennet'e girer.) Çünkü Allah Teâlâ buyuruyor ki: "..Biz (oradaki; Cennetteki) kadınları yeniden inşa ettik. Onları bakîreler yaptık. Hep yaşıt sevgililer kıldık." (Vakıa, 56/35-37) Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) kadına şaka yapıyor ama bir gerçeği söylüyordu.[190] Çünkü insanlar Cennete genç ve güzel çağlarındaki halleri gibi gençleşerek girecekler.

Hz. Peygamber'in bildirdiğine göre, âhirette herkes 30 veya 33 yaşında diriltilecektir. Âyetlerin bildirdiğine göre en genç ve güzel çağlarındaki durumlarıyla gireceklerdir. Dünyadaki gibi zaman mefhumu olsa, yaşlanmaları gerekir. Ama orada yaşlanma, hastalanma, kin, nefret, ölüm yoktur, olmayacaktır. Gençlik-yaşlılık durumu zamanla alâkalı bir mesele olduğundan âhiretteki zaman durumu, açıklandığı şekilde, dünyadaki zamana uymamaktadır. Dünyadaki zaman mefhumu orada yoktur. Hâl böyle olunca, yaşlılık da elbette söz konusu olmayacaktır. Tekrar dirilme de en genç çağda olacağına göre, yaşlılık da olmayacaktır.

Z Z Z

46. Cennet ve Cehennem Şu Anda Var mı?

Cennet şu anda vardır, yaratılmıştır, Ebû Hanife ve birçok Ehl-i Sünnet âliminin bu görüşte olduğu bilinmektedir.[191] Bazılarına göre ise Kıyâmet koptuktan sonra olması gerekir. Birçok İslâm âlimi bu ölçü ile, Kur'ân'a göre, Cennet ve Cehennemin -dünya zaman mefhumuna göre- şu ânda olmadığı, ileride yaratılacağı görüşündedir. Kur'ân ve Hadisler gelecekten haber verdiği için, Cenneti şu ânda yaratılmış gibi göstermektedirler.

---

[190] Bkz. Buhârî, Edeb 81; Ebû Dâvud, Edeb 92; Tirmizî, Birr 57; İbn Mâce, Edeb 24.
[191] Ebû Hanife, ***el-Fıkhu'l-ekber***, s. 240.

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Miraca çıktıklarında, Cennet ve Cehennemi, dünyadan, zaman ve mekân boyutundan çıkarak müşâhede etmiştir. Bu hâdis-i şerifle-re, ilk insan Âdem (Aleyhisselâm) ve Havva annemizin Cennette oluşları hakkındaki âyet-i kerimelere ve daha birçok âyetlere dayanarak Cennet ve Cehennemin şu ânda var olduğunu söyleyen âlimler de vardır.

Cennet ve Cehennemin zaman boyutu dışında, bu dünya haricinde olduğu için, şu ânda olup olmaması bize göredir. Şu ânda olup olmamasının bizim için hiç önemi yoktur. Cehennem aşağılarda yer alırken Cennet yukarılarda, gökte, yedi kat semanın üstünde yaratılacaktır.

Z Z Z

47. Cennetin Kaç Kapısı Vardır?

Herhangi bir yere girişi sağlayan yapılara kapı adı verilir. Cennete girişi sağlayan kapılar olduğu, Kur'ân ve hadislerde anlatılmaktadır. Cennetin sekiz kapısı vardır. Her biri çeşitli Cennet katlarına girişi sağlar. Bu kapılara **Namaz, Cihat, Zekat, Oruç** (Reyyan**), Tövbe, Sabır**, **İtaat**, **Rahmet** isimleri verilir.

Rahmet kapısı Hz. Muhammed'e tahsis edilmiştir. İlk O Cennete girecektir. Cennet meleği **Rıdvan**, O'nun için ayağa kalkıp kapıyı açar ve "Senden önce hiç kimseye bu kapıyı açmadım ve senden başka hiç kimse için ayağa kalkmadım." der. *"Ümmetimin Cennete gireceği kapının genişliği, iyi bir atlının üç gün veya yıl yürüme mesafesidir. Onlar (Cennet ehli) kapıdan girerken sıkışırlar da omuzları ezilecek hale gelir."*[192] "Ben kıyâmet günü Cennetin kapısına gelip açılmasını isterim. Hâzin (kapıcı melek) "Sen kimsin?" diye seslenir. Ben: Muhammed'im, derim. Bunun üzerine

---

[192] Tirmizî, Cennet 14.

Hâzin *"Sana açıyorum. Senden önce kimseye açmamakla emrolundum."* diyecek."[193]

Dünyada yapılan iyi ameller, Cennete girişi sağlayacak "kapı" kavramı ile açıklanmakta; iyi, salih amellere teşvik için, Cennete giriş "kapı" ile anlatılmaktadır.

"Cennette Reyyan adlı kapı vardır. Oradan sadece oruç tutanlar girer."[194]

"La ilahe illallah, Cennetin dişsiz anahtarı, dişleri olan anahtarın varsa kapın açılır. Yoksa kapalı kalır, açılmaz."[195]

"Baba Cennetin orta kapısıdır. Dilersen bu kapıyı terk et, dilersen muhafaza et"[196]

Z Z Z

48. Cennetin Kapısında Ne Yazılıdır?

İbn Mâce de rivâyet edilen bir hadis-i şerife göre peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyor ki: "Mirac gecesinde Cennetin kapısı üzerinde şu ibarenin yazılı olduğunu gördüm. ***"Sadaka on misliyle mükâfatlandırılacaktır. Ödünç para on sekiz misliyle mükâfatlandırılacaktır."*** Ben: "Ey Cibril! Ödünç verilen şey ne sebeple sadakadan daha üstün oluyor?" diye sordum. "Çünkü dilenci (çoğu kere) yanında para olduğu halde sadaka ister. Borç isteyen ise ihtiyacı sebebiyle talepte bulunur, dedi."[197]

Z Z Z

49. Salih Kişilere Cennette Mükâfat Nasıldır?

Salih kişiler için öyle nimetler vardır ki tarifi mümkün değildir. Nimetleri Allah'a yakın melekler ve Peygamberler

---

193 Müslim, İman 333.

194 Buhârî, Savm 4, Bed'ül-Halk 9; Müslim, Sıyam 166; Nesâî, Sıyam 43; Tirmizî, Savm 55.

195 Buhârî, Cenâiz 1.

196 Tirmizî, Birr 3.

197 Bkz. Canan, İbrahim, ***Hadis Ansiklopedisi***, 17/300.

de bilemez. Çünkü insan ne görmüş ne işitmiş, ne tatmış ne de hayal edebilmiştir. Dünyada iken Allah'tan sakınıp iyi amelde bulunanlar, güzel şahâne yeşil koltuklar üzerine veya astarı nakışlı kumaş olan halılara yahut kıymetli taşlardan, altın işlemeli, örgülü ve yüksek tahtlara yaslanırlar. Ebû Hureyre (radiyallâhu anh) anlatıyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdu: Allah Teâlâ ferman etti ki: *"Salih kullarım için, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve insanın hayal ve hatırından geçmeyen nimetler hazırladım."* Ebû Hureyre diyor ki: şunu (âyeti) okuyun: *"Yaptıklarına karşılık Allah katında onlar için göz aydınlığı olacak ne mükâfatların saklandığını kimse bilemez."*[198]

İmandan sonra; iyi, güzel, Allah rızası için yapılan işlere salih amel denmektedir. Salih amel işleyenlere, akla gelmedik mükâfatlar, nimetler hazırlanmıştır.

z z z

50. Cennet Nelerden Yaratılmıştır?

Gümüş tuğladan ve altın tuğladan, harcı da kokulu misk'ten, çakılları inci ve yakuttan, toprağı da zaferandır.[199] Gümüşten iki Cennet vardır. Kapıları ve içinde bulunan diğer şeyleri de gümüştendir. Akla, hayale gelmedik maddeden yaratıldığı bilinen Cennetin; her şeyi mükemmel, kusursuz bir yapıda yaratılmıştır. Cennette, kin, nefret, haset gibi kötü duygu ve düşünceler yoktur.

Altından iki Cennet vardır, kapları ve içindekiler hep altındandır. Adn Cennetinde, Cennetliklerle Rablerini görmeleri arasında, Allah'ın vechindeki Ridâu'l-Kibriya'dan (büyüklük perdesinden) başka bir şey yoktur.[200] Cennet

---

[198] Secde, 32/17. Ayrıca bkz. Buhârî, Bed'ül Halk 8, Tefsir Secde 1, Tevhid 35; Müslim, Cennet 2; Tirmizî, Tefsir (3195)
[199] Tirmizî, Cennet 2.
[200] Buhârî, Tefsir (Rahman), 1-2, Bed'ul-Halk 8, Tevhid 24; Müslim, İman 180; Tirmizî, Cennet 3.

sakinleri; dereceleri yüce, katları yüksekçe inşa edilmiş, güzel evlere ve tertemiz eşlerinin oturacağı yerlere sahip olurlar.

Z Z Z

51. Cennetin Alanı, Mesâfesi Ne Kadardır?

Cennet, yer ve göklerin toplamına eşit genişlikte büyük bir mülktür. ***"Nereye baksan, bir nimet ve büyük bir mülk görürsün."*** (İnsan, 76/20) *"Rabbinizden bir bağışa ve genişliği göklerle yer arası kadar olan, takva sahipleri için hazırlanmış bulunan Cennete koşun!"* (Âl-i İmrân, 3/133)

Cennette yüz derece vardır. Her bir derecenin diğer derece ile arası, sema ile yer arası kadar geniştir.[201] Cennette mü'min için içi boş tek bir inciden bir çadır vardır. Genişliği 60 mildir.[202] Cennetteki yüz derecenin arası yüz yıllık yürüme mesafesidir.[203] Bütün âlemler bunlardan yani derecelerden birinin içinde toplansalar, hepsini de kuşatır, Cennete en son girene dünya kadar yer verilecek, hatta 10 kat fazlasıyla verilecektir.[204]

Z Z Z

52. Allah'ın Rahmet Nazarıyla Bakmayacağı Kimseler

Allah'ın rahmet bakışıyla bakmasını Ehl-i Sünnet âlimleri mecâzi olarak anlamışlardır. Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in bazı kimselere Allah Teâlâ'nın Rahmet nazarıyla bakmayacağını haber vermesini de; Allah'ın Cennete koymaması şeklinde anlaşılabileceği, bunun da kul hakkından

---

201 Bkz. Tirmizî, Cennet 4; Nesâî, Cihad 18.
202 Bkz. Buhârî, Bed'ül Halk 8,Tefsir (Rahman), 1-2, Tevhid 24; Müslim, Cennet 23; Tirmizî, Cennet 3.
203 Tirmizi,Cennet 4.
204 Bkz. Müslim, İman 83-84.

kaynaklanan bir husus olabileceğini belirtmişlerdir. Meselâ; Sahra'da fazla suyu bulunduğu halde yolcuya vermeyen, dünyevî menfaat için devlet başkanına oy veren, malını yalan yemin ile satan kişi[205], elbisesini yerlerde sürüyen, malını yalan yeminlerle reklâm yapan, yaptığı iyiliği başa kakan,[206] zina eden yaşlı, yalan söyleyen devlet reisi, büyüklenen fakir[207], Anne-Babasının hukukuna riâyet etmeyen, içki düşkünü olan, hür olan birisini satıp parasını yiyen, işçinin ücretini vermeyen[208] kişilerle Cenâb-ı Allah'ın kıyâmet günü konuşmayacağı, rahmet nazarıyla bakmayacağı bildiriliyor.

Allah'ın Rahmet nazarıyla bakmayacağı kimseye kim bakacaktır. Allah'ın emir ve yasaklarını, Peygamberimizin sünnetini dünyada yapmayana âhirette elbette kimse bakamaz, Allah'ın izniyle şefâat edecek olan Peygamberimiz de -Allah korusun- şefâat etmez.

Z Z Z

53. Kimler Cennete Giremeyecek?

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): *"İmtina edenler hariç, bütün ümmetim Cennete girecektir." Buyurdular. "İmtina edenler de kim?" denildiğinde: "Kim bana itaat ederse Cennete girer, kim âsi olursa o imtina etmiş demektir."*[209] buyurdular.

Peygamberimize itaat etmek demek; şirkten uzak olmak, Allah ve Rasûlüne inanıp onları sevmek ve imân sahibi olmak demektir.

---

[205] Bkz. Buhârî, Buyu' 106, Şirb 2, Hiyel 12; Müslim, İman 173; Ebû Dâvud, Buyu 62; Nesâî, Buyu 6.
[206] Bkz. Müslim, İman 171; Ebû Dâvud, Libas 28; Tirmizî, Buyu 5; Nesâî, Buyu 5, Zekat 69.
[207] Müslim, İman 172; Nesâî, Zekat 77.
[208] Bkz. Buhârî, Buyu 106; Nesâî, Zekat 69.
[209] Buhârî, İ'tisam 2.

Allah'a ve Peygambere isyân edenlerin (Nisa, 4/14), cimri zenginin, kaba merhametsiz kişilerin[210], Kötü muamele sahibi[211], komşusu zararlarından, kötülüklerinden emin olmayan kişilerin[212] gıybet eden, söz taşıyan, zulümle mal toplayan, kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimsenin, Anne babasına yetişip de onların ihtiyarlığını görüp onlara hürmet etmeyen, bakmayanların[213] cennete giremeyecekleri bildirilmektedir. Bu amellerin kötü olduğu, Cennete götürecek ameller olmadığı belirtilmekte, bu tür amellerin muhakkak Cehenneme uğratacağı, Cehennemlik ameller olduğu ifade edilmektedir. Bu tür günahları yapan imân sahipleri, günahlarını Cehennemde çektikten sonra Allah'ın izniyle Cennete elbette gireceklerdir. Cennete, imân sahibi olmayanlar giremeyeceklerdir.

Ehl-i Sünnet âlimlerine göre; Allah'a şirk koşanlar Cennete giremeyeceklerdir. (Bkz. Nisa, 4/116)

z z z

54. Hesapsız, Suâlsiz Cennete Girecekler Var mı?

Hesapsız, sualsiz Cennete gireceklerin olduğunu Peygamberimiz şu ifadelerinde bize haber veriyor. ***"Rabbim bana ümmetimden yetmiş bin kişiyi hesap ve ceza olmaksızın Cennete koymayı vadetti. Her bin ile birlikte yetmiş bin ve Rabbimin avucuyla üç avuç daha"***[214] *"Ümmetimden 70 bin kişi mahşerde hesaba çekilmeden Cennete girecektir. Onlar, kendilerini dağlatmayanlar, rukye'ye (muska, efsunlama)*

---

[210] Ebû Dâvud, Edeb 8.
[211] Tirmizî, Birr 29.
[212] Bkz. Buhârî, Edeb 29; Müslim, İman 73.
[213] Bkz. Buhârî, Edeb 50; Müslim, İman 147, 179; Ebû Dâvud, Harac 7, Edeb 29, 38; Tirmizî, Daavat 110, Birr 61, 79.
[214] Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyâmet 13; İbn Mâce, Zühd 34.

başvurmayanlar, uğursuzluğa inanmayanlar ve Rablerine tevekkül edenlerdir."[215]

Hesapsız, suâlsiz Cennete girmekten maksadın, İslâm'da; muska, efsunlama, dağlatma, uğursuzluk vb. olmadığını beyân için bu hadisler vârid olmuştur. Yetmiş sayısı çokluk ifade etmektedir.[216] İmân sahibi olduktan sonra şirk hariç ne kadar günah işlerse işlesin affedilip-affedilmemek Allah'ın elindedir. (Bkz. Nisa, 4/116)

Z Z Z

55. Cennette Makyaj, Süslenme Olacak mı?

Cennette çirkinlik yoktur. ***"Allah güzeldir, güzelliği sever."***[217] Yüksek yataklar üzerine dayanmış veya nakışlı yastıklı sedirlere dirsek vermiş, çalışma ve yorgunluğu olmayan bu sakin ikâmet yerinde Cennetlikler, Allah'ın seçkin kulları, devamlı mutluluk içindedirler. En az Cennet nimetine sahip olan kişi, bu aşağı dünyanın bir padişahından daha rahattır. Ne rekâbet, ne kin, ne üzüntü yoktur. Çünkü istekleri her zaman yerine getirilir. Ölümsüzdürler, hiç bir zaman hasta olmazlar ve onların güzelliği ebedîdir. Olur ya, yine de kendi sûretlerini beğenmeyenler, "Şöyle olsam!" gibi başka çeşit güzel yüz vs. isteyenler için ***"Cennette bir çarşı vardır. Ancak orada ne alış, ne satış vardır. Sadece erkek ve kadın sûretleri vardır. Erkek ve kadın bunlardan bir sûret arzu ederse o sûrete girer."***[218]

Cennette kişi, istediği şekle, sûrete, güzelliğe girilebilecektir. *"Cennet ehlinin bir çarşısı vardır. Her Cuma oraya gelirler. Derken kuzey rüzgarı eser, elbiselerini ve yüzlerini okşar. Bunun tesiriyle güzellikleri, görünüşleri tatlılaşır. Böylece âilelerine, daha da güzelleşmiş olarak döner-*

---

[215] Müslim, İman 371.
[216] Bkz. Oral, Osman, ***İslam Mezhepleri Tarihi ve Terimleri,*** 9-10.
[217] Müslim, İman 147.
[218] Tirmizî, Cennet 15.

ler. Hanımları: "Vallahi bizden ayrıldıktan sonra sizin cemal ve güzelliğiniz artmış." derler. Erkekler de. "Sizler de Allah'a Kasem olsun bizden sonra çok daha güzelleşmişsiniz." derler."[219]

Z Z Z

56. Cennetin Kokusu Nasıldır, Kimler Hissetmezler?

Cenneti inşa etmek için, Allah, misk kokulu yapı harcıyla bir altın tuğla ve bir gümüş tuğlayı bir araya getirdi. Üstü kapalı ve yandan ağaçlı yolları inci ve yakutlarla süsledi ve toprağını her yerde nüfuz eden kokulu safranla yaydı.[220] Cennetin kokusunun kırk yıllık yürüme mesafesinden duyulacağı bildirilmiş. O'nun kokusu 500 yıl uzaklıkta bulunup hissedilir. Cennetin merkezindeki hayret verici ağaç, bütün seçkin kulların evlerinin üzerine uzanır, bu altın gövdeli ağaç, 40, 70, 100, 500 veya 1000 senelik yoldan hissedilen kokular yayar.[221] Toprağı, misk gibi kokan halis buğday unu gibi beyaz maddedendir. Cennette küçük ve büyük abdest bozma olmayacak, yenilenler ve içilenler misk kokusundan daha hoş, tatlı ter şeklinde koku verecektir.[222]

Peygamberimiz Cenneti şöyle anlatıyor: *"Cebrâil beni, asla görmediğim renklerle örtülü, Sidretü'l-Müntehâ'ya kadar götürdü. O anda Cennet'e girdim ve misk kokulu toprağını ve inciden göğünü müşâhede ettim."*[223]

Cennetin kokusunu hissetmeyecek ifâdesi mecâzi manadadır. Cennetin kokusunu hissetmeyecek olanları Allah Rasûlü haber vermiştir. Babasından başkasını kendisine baba diye iddia eden ve *"Önemli bir neden olmaksızın kocasından ay-*

---

[219] Müslim, Cennet 13.
[220] Bkz. Tirmizî, Cennet 85; Müsned, 2/445.
[221] Bkz. Müsned, 4/237, 5/27, 46, 50, 51.
[222] Bkz. Buhârî, Bed'ül Halk 8, Enbiya1; Müslim, Cennet 15; Tirmizî, Cennet 7; Ebû Dâvud, Sünnet 23.
[223] Buhârî, Salat 79, Enbiya 85; Müslim, İman 103.

rılmak isteyen bir kadına Cennet kokusu haram olur.”[224] *“Giyinmiş çıplak kadınlar ki Allah'a taatten dışarı çıkmışlardır. Başkalarını da baştan çıkarırlar. Başları deve hörgücü gibidir, Cennete girmek şöyle dursun Cennetin kokusunu bile alamazlar. Cennetin kokusu şu şu kadar mesafeden hissedilir.”*[225] Bir zımmiyi haksız yere öldüren kimse de Cennetin kokusunu alamaz.[226]

Z Z Z

57. Allah'ın 99 İsmini Ezberleyenler Cennetlik mi?

Kur'ân'da ve Hadis'lerde Allah'ın doksan dokuz ismi geçmektedir. Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Allah'ın güzel isimleri (Esmâ-i Hüsnâ) ile duâ etmemizi tavsiye etmektedir. ***“...kim İsm-i A'zam'la duâ ederse Allah ona icâbet eder, kim onunla talepte bulunursa (Allah ona dilediğini mutlaka) verir.”***[227]

Diğer bir hadis'te ***“Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları ezberlerse Cennete girer. Kim o isimleri sayarsa Cennete girer. Allah tekdir, teki sever.”***[228] buyruluyor.

İmân sahibi olmayan, kâfir birisinin bu isimleri ezberlemesi ile Cennete giremeyeceği âşikârdır. O halde bu hadis nasıl anlaşılmalıdır. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'ın ittifakla kabul ettiğine göre Allah'a şirk koşanlar Cennete giremeyeceklerdir.

Bu hadisten kasıt da; Allah'ın bu doksan dokuz isminin özelliklerini insanın kendi şahsında gücü yettiğince yaşamaya çalışmasıdır. Meselâ, Allah'ın “Rahmân” ve “Rahîm”

---

[224] Tirmizî, Talak 11; Ebû Dâvud, Talak 18; Nesâî, Talak 34; İbn Mâce, Talak 21.
[225] Müslim, Cennet 52-53.
[226] Bkz. Buhârî, Cihad 10; Müslim, İmamet 103, Nesâî, Cenâiz 82, Cihad 27; Tirmizî, Cihad 21.
[227] Tirmizî, Daavat 65, 109; Ebû Dâvud, Salât 184, 358; Nesâî, Sehv 57.
[228] Buhârî, Daavat 68; Müslim, Zikr 5; Tirmizî, Daavat 87.

isimlerini bilmek ve Allah'ın bütün mahlûkâta acıdığını bilerek, bizim de mahlûkâta acımamız ve bu sayede Allah'ın Rahmetine kavuşmamız umulmalıdır. *"Allah refiktir, (yumuşaklık, müsamaha, kolaylık sahibi) Bu sebeple rıfkı sever, rıfk sebebiyle razı olur, rıfk (sahibine) mahsus bir yardımı vardır ki, şiddet sahipleri bu yardımı göremez."*[229]

Allah'ın "Kerîm" ismini bilmek, bu isim gereğince bütün mahlûkâta elden geldiğince cömert, yardım edici olmak ne güzeldir. ***"Allah'ın ahlâkı ile ahlâklanınız"***[230] düsturu ile ve Allah'ın 99 ismi ile ahlâklanmaya çalışmak gerekir. İşte bunun gibi Allah'ın 99 ismini ezberlemek, bilmek ve hayatımıza tatbike çalışmak bizi inşaallah Cennete ulaştıracaktır.

Z Z Z

58. Dünyada Atılıp Âhirette Yeşerecek Tohumlar Var mı?

Elbette vardır. Dünyada yaptığımız her amelin, karşılığı âhirette olacaktır. Salih ameller bir nevi, burada atılan tohumlardır. Âhirette yeşereceklerdir. Peygamberimiz, "Mirac'ta İbrahim (Aleyhisselâm)'la karşılaştım. Bana: *"Ey Muhammed, ümmetime benden selâm söyle, Ve haber ver ki Cennetin toprağı temiz, suyu tatlıdır. Burası (suyu tutacak şekilde) düz ve boşluktur. Oraya* ***atılacak tohum da Subhanallah, Elhamdulillah, la ilahe illallah ve Allahüekber*** *cümleleridir."*[231] dedi.

İman sahibi kişilerin yaptıkları her salih amel, orada yeşerecek, Allah'ın izniyle sahibini kurtaracaktır. Hadiste de Allah'ı ta'zim etmenin, birlemenin, teşekkür etmenin karşı-

---

[229] Muvatta, İsti'zan 38.
[230] Bkz. Râzi, ***Mefâtihu'l-gayb***, 7/73; Elmalılı, H.Yazır, ***Hak Dini Kur'an Dili***, 1/113.
[231] Tirmizî, Daavat 60.

lığının yani tahkiki imân sahibinin mükâfatları anlatılmaktadır.

Z Z Z

59. Cennetlikler Kaç Kısımdır?

Güzel amel işlemekte önde olanlar ve amel defterleri sağdan verilenler; peygamberlerin, dosdoğru olanların, şehit ve Allah'ın kendilerini nimetlere bezediği sevgili kulların eşliğinde Cennete girerler. Gruplar halinde Cennet'e doğru sevk edilirler. Oraya vardıklarında, kapılar açılır ve bekçiler seslenir: **"Selâm size, (ne) hoşsunuz, ebedî kalmak üzere buraya girin!"** (Zümer, 39/73)

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in bildirdiğine göre, Cennetlikler üç kısımdır. Kuvvet sahibi, adâletli, sadaka veren ve muvaffak olanlar, Bütün yakınlarına ve Müslümanlara karşı merhametli ve yumuşak kalpli olanlar, İffetli, namuslu ve çoluk-çocuk sahibi olanlardır.[232] Kur'ân-ı Kerim'e göre, sonsuz Cennet saadeti şu kimselerindir.

1) **Peygamberler,**
2) Peygamberlerin yolundan hiç ayrılmayan **Sıddîklar**,
3) **Şehitler**,
4) **Salihler**.

Z Z Z

60. Cennette Bir Erkeğin Kaç Hanımı Olacaktır?

Cennette mü'min için içi boş tek bir inciden bir çadır vardır. Her köşesinde bir refikası, hanımı bulunur. Hiç biri diğerini görmez. Mü'min bunların her birini dolaşır.[233] Peygamberimiz şöyle buyurdu: *"Allah'ın Cennete soktuğu hiç kimse*

---

[232] Müslim, Cennet 63.
[233] Bkz. Buhârî, Bed'ul-Halk 8, Tefsir (Rahman), 1-2, Tevhid 24; Müslim, Cennet 23; Tirmizî, Cennet 3.

yoktur ki onu yetmiş iki zevce ile evlendirmiş olmasın, bunlardan ikisi huru'l ayn (siyah gözlü) yetmiş tanesi Cehennemliklerden kendine düşen mirasıdır. Bu kadınlardan her biri şehvet çekicidir ve Cennetlik her erkeğin şehvet gücü dâimidir."[234]

Buradaki rakamların kesretten (çokluktan) kinâye olduğunu bilmem söylemeye gerek var mı? Yetmiş sayısının, kesret, çokluk ifade ettiği açıklanmıştır.[235] Buradaki Cehennemliklerden kendine düşen mirası'ndan maksad, Cehenneme giren erkeklerdir, bunların kadınlarına Cennet ehli vâris olurlar, tıpkı Firavun'un hanımına varis olunduğu gibi. Cennette Cennetlikler için güzel huylu, güzel yüzlü kadınlar vardır. (Rahman,70-72) Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) *"Mü'mine, Cennette şu şu kadar cima gücü verilir."* buyurmuşlardı. Kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü! Buna takat getirilebilir mi?" diye soruldu. *"Yüz kişinin gücü verilir"*[236] buyurdular.

Âyet ve hadislere göre; Cennette hem dünya kadınları hem de huriler bulunacaktır. Âyetlerde geçen **"tertemiz eşler"** (Bkz. Bakara, 2/25; Âl-i İmrân, 3/15) ifadesi hûrilerle birlikte dünya kadınlarını da içine almaktadır. Kin, nefret, hastalıklardan arındırma (Bkz. Hicr, 15/47) operasyonu sonunda, kadınların cinsi hayatlarına olumsuz etki yapan, mutluluklarını bölen fizyolojik arızaların ve ruhî depresyonların tamamen giderileceği anlaşılmaktadır.

"Onların kalplerindeki kini söküp çıkarmışızdır. Dost ve kardeş olarak, divanlar üzerinde karşı karşıya otururlar." (Bkz. Hicr, 15/47)

---

234 Bkz. Canan, İbrahim, ***Hadis Ansiklopedisi***, 17/642.

235 Bkz. Oral, Osman, ***73 Fırka ve Ehli Sünnet ve'l-Cemâat,*** s. 14 vd.; Fığlalı, E.Ruhi, ***İslam Mezhepleri Tarihi,*** s. 9.

236 Tirmizî, Cennet 6.

Dünya kadınları, dünya hayatında işledikleri güzel ameller sebebiyle hurilerden üstün olduğunu söyleyecekler, hurileri orada susturacaklardır.[237]

Evlilik deyince sadece cinsi yön anlaşılmamalıdır. Eşlerin birbirleri için canlarının sıkıldığı zaman derdini anlatacağı, fikir alış verişinde bulunacağı, dert ortağı olması da bir Cennet nimeti değil midir?

İslâm inancına göre, âile hayatı Cennet yuvası değerindedir. Kadın ve erkek, Kur'ân'a göre birbirlerinin günahlarını örten elbisedir. Elbise, kişiyi soğuk ve sıcaktan korur. Âile ortamı da insanı günahlardan korur. Dünyada birlikte olan karı ve kocalar, Cennette de birlikte olacaklardır. Hanımı olmayan Cennetteki her erkeğe "zarif ve şeffaf tenli" bir kadın verilecek ve orada, evlenmemiş kimse kalmayacaktır.

Hurilerin sayısı hakkında değişik ve doğrulukları sabit olmayan rivâyetler mevcuttur.[238] Genel eğilim, her erkeğe sevdiği dünya hanımlarından bir, hurilerden ise birkaç tane verileceği yolundadır.

z z z

61. Karı-Koca Cennette Birlikte mi Olacaklar?

Seven kişilerin birlikte olmaları dünya nimetidir. Âhirette ise imân sahibi karı-koca Cennette birlikte olacaklardır. *"(onlar) Adn Cennetlerine girerler. Babalarından, eşlerinden ve çocuklarından iyi olanlar da kendileriyle beraberdir."* (Ra'd, 13/23) Kadın kâfir ise Cehenneme girecek, Cennete gelemez. Koca kâfir ise Cehenneme gidecek, karısı ise imân eden erkeklere mirasçı kalacaktır.

İmanlı karı koca için Kur'ân şöyle buyuruyor: "Siz ve eşleriniz Cennete girin. Orada ağırlanıp sevindirileceksiniz"

---

[237] Bkz. Tirmizî, Sıfatü'l-Cennet 24.
[238] Bkz. İbn Kayyim el-Cevziyye, ***Hadi'l-ervah***, s. 280-315.

(Zuhruf, 43/70) ***"Onlar ve eşleri gölgeliklerde tahtlar üzerinde yaslanmışlardır."*** (Yasin, 36/56) ***"Muhakkak ki Cennet ehli orada birbirlerini ziyaret ederler."***[239] ***"Ruhlar, toplanmış cemaatler gibidir. Onlardan birbirleriyle (önceden) tanışanlar kaynaşır, tanışmayanlar ayrılırlar."***[240], ***"(kızdığı zaman) Öfkesini yenen (Âhirette) dilediği huriyi seçebilir."***[241]

"Kişi sevdiği ile beraberdir."[242] hadis-i Şerifi'ne göre, sevenler beraberdir. "Sağın adamları için (kitabı sağdan verilenler için) hep yaşıt sevgililer (olacaktır)" (Vakıa, 56/37-38) "Kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse, İşte onlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği Peygamberlerle, Sıddîklerle, şehitlerle ve salihlerle beraberdir. Onlar ne güzel arkadaştırlar." (Nisa, 4/69)

Bu beraberlik; dünyada, berzahta ve âhirette olmak üzere üç yerdedir. Üç âlemin hepsinde de kişi sevdiği ile beraberdir. Birbirini seven karı ve koca dünyada beraber olamasalar bile âhirette beraber olabileceklerdir.

Z Z Z

62. Evlenmemiş Kadınlara Cennette Arkadaş Olacak mı?

Kur'ân-ı Kerim'in birçok âyetinde, Cennete girenlere türlü türlü rızıklar, nimetler ile; inanan kadınlara, tertemiz eşler, arkadaşlar verileceği haber veriliyor.

"İnanıp yararlı işler yapanlara, altlarından ırmaklar akan Cennetlerin kendilerine âit olduğunu müjdele!... Onlar, orada herhangi bir meyveden rızıklandırıldıklarında: "Bu, daha önce de rızıklandığımız şeydir, *(Dünyada iken de bu rızıktan yemiştik.)"* ***derler. (Cennetteki bu rızık), onlara, o (dedikleri)ne benzer verilmiştir. Onlar için orada*** *(Cennette)* ***temiz zevceler de onların ve onlar orada ebedî kalacaklardır."*** (Bakara, 2/25)

---

239 Müsned, 2/335.
240 Buhârî, Enbiya 2; Müslim, Birr 159; Ebû Dâvud, Edeb 19.
241 Tirmizî, Birr 74; Ebû Dâvud, Edeb 3.
242 Buhârî, Faziletü Ashabi'n-Nebi 6; Müsned, 3/227.

Onlar için o Cennetlerde tertemiz pak çiftler, eşler yani erkekler için hanımlar, hanımlar için kocalar vardır.[243]

"Kendilerine âit sedefte saklı inci gibi Gılmanlar (civanlar) çevrelerinde dolaşır.." (Tur, 52/24) İnanan kadınlar Cennetlerde hanımefendiler gibi yaşayacaklar, dul ve evlenmemiş kadınlar için de arkadaşlar vardır.

Z Z Z

63. Cennette Elbiseler, Takılar Olacak mı?

Kur'ân olduğunu söylüyor. ***"...Orada altın bileziklerle bezenirler, ince dibâdan, kalın dibâdan yeşil elbiseler giyerek koltuklar üzerine yaslanırlar..."*** (Kehf, 18/31) ***"...orada altın bilezikler ve inciler takınırlar. Orada giysileri de ipektir."*** (Hac, 22/23; Fâtır, 35/33) ***"(Cennet ehlinin) üstlerinde yeşil ipekten ince ve kalın giysiler var. Gümüşten bilezikler takınmışlardır..."*** (İnsan, 76/21)

Hz. Ömer, Peygamberimizin elçiler için giyinmede gösterdiği titizliği çok iyi bildiği için, bir keresinde satılmakta olan ve çok hoşuna giden ipekli güzel bir elbiseyi heyetler geldiği zaman giyinmek üzere satın almasını Rasûlullah'a teklif etmiş; fakat Hz. Peygamber dünyada ipek giyenin âhirette nasibi olmayacağını belirterek bunu kesinlikle yasaklamıştır. ***"Eğer sizler Cennet takılarını ve Cennetin ipeğini seviyorsanız, bunları dünyada takınıp giymeyin."***[244] buyurmuşlardır. Adn Cennetlerine girenler, orada altın bilezikler ve inciler takınırlar. Orada giysileri de ipektir. (Bkz. Fatır, 35/33)

Bir kişi yeni elbise alır, giyer Allah'a hamd ederse ve sadaka da verirse, Cennette de giydirilir.[245] İpek giysileri dünyada giyenler âhirette giyemezler.[246] Bir kişi, tevazu maksadıyla kıymetli elbise giymeyi terk ederse kıyâmette

[243] Bkz. Elmalılı, H.Yazır, ***Hak Dini Kur'an Dili***, 1/241.
[244] Nesâî, Zinet 39.
[245] Bkz. Tirmizî, Daavat 119; İbn Mâce, Libas 2.
[246] Bkz. Buhârî, Libas 25; Müslim, Libas 6, 23; Nesâî, Zinet 91.

dilediği imân elbisesini giyer.[247] Cennette mendiller olacaktır.[248]

ZZZ

64. Cennetin İklimi Nasıldır?

Kur'ân-ı Kerim'de, cennetin iklimine dâir işâretler vardır; ***"Orada, Cennette koltuklara dayanırlar. Orada ne yakıcı Güneş görürler, ne de dondurucu soğuk."*** (İnsan, 76/13) bu âyete göre Cennetin iklimi gölgeli, sıcak ve soğuk olmayan bir iklimdir. Cennet, ne soğuğun sertliğinin, ne güneşin sıcaklığının tesir etmediği devamlı gölgeli (Bkz. Nisa, 4/57; Ra'd, 13/35) bir durak, emin bir makamdır.

Muttaki sahibi olan, Allah'tan korkan ve günahlardan korunan mü'minlere vadedilen Cennetin durumunu, Allah bize şöyle anlatıyor. ***"Altından ırmaklar akan, yemişi de süreklidir gölgesi de..."*** (Rad, 13/35) Cennette ne yakıcı bir güneş, ne de üşütücü dondurucu soğuk vardır. Cennetin iklimi, ruhu ve bedeni okşayan iklimdir. Devamlı bir gölge, huzur verici bir serinlik vardır. Cennette bir bahar, tatlılık iklimi vardır. Cennet; rahat yaşayışın olduğu, eziyet ve sıkıntının olmadığı bir yerdir. Oranın iklimi de insana sürur veren, eziyet vermeyen bir iklim olacaktır.

ZZZ

65. Cennetin Akarsuları

Cennetin akarsularının tarifi mümkün değildir. ***"Bu, orada (Cennette) bir çeşme, kaynaktır ki adına selsebil denir."*** (İnsan, 76/18) ***"Bir kaynak ki Allah'ın kulları ondan içerler. (istedikleri yere de) fışkırtarak akıtırlar."*** (İnsan, 76/6) ***"Korunanlara söz verilen Cennetin durumu şöyledir: İçinde bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen sütten, içenlere lezzet veren şaraptan, ve süzme baldan ırmaklar vardır..."*** (Muham-

---

[247] Tirmizî, Kıyâmet 40.
[248] Bkz. Buhârî, Libas 26, Bedül-Halk 8, Eyman 3; Müslim, Fezail 126.

med, 47/15) ***“Onlara (Cennetliklere) Rahik-i Mahtum (mühürlü halis bir şaraptan) içirilir ki sonu misktir (içildikten sonra misk gibi kokar). Yarışanlar bunun için yarışsınlar.”*** (Mutaffifin, 83/25-26)

Yüksek Cennetlerin altında ırmaklar akar, kaynaklar, çeşmeler fışkırır. Bilhassa akarsu ırmakları, hiç bozulmayan tatta süt ırmakları, leziz şarap ve berrak bal ırmakları vardır. Peygamberimiz de; Seyhan, Fırat ve Nil gibi nehirleri yaptıkları fayda sebebiyle Cennet nehirlerine benzetmiş, “Seyhan, Ceyhan, Fırat ve Nil Cennet nehirlerindendir.”[249] buyurmuştur.

z z z

66. Cennetin Yiyecekleri

Cennette yiyecekler akla hayale gelmedik türdendir. Cennette dikensiz kirazlar, kökünden tepesine kadar meyve dizili muzlar (Vakıa, 56/28-29) Pek çok meyve arasında, uzamış gölgeler, fışkıran sular, tükenmeyen ve yasaklanmayan meyvelerden yerler. (Vakıa, 56/20) Canlarının çektiği enva-ı çeşit kuş etleri (Vakıa, 56/21) vardır. Cennette gıda maddesi olarak hep şuruplar, içecekler, özel lezzeti olan sular ve meyvelerden başka, ekmek gibi gıdalardan bahis yoktur.

Gölgeler arasında, su kenarında her çeşit meyve, Cennet sâkinlerinin elinin ucunda bulunur. Asmalar, palmiyeler, nar ağaçları, dikensiz çiğdemler ve sıralar halinde akasyalar, bütün meyve ağaçlarında her mevsim bol miktarda yasaksız, ve ara verilmeden iki cins bulunur. “İkisinde de her meyveden iki çift var.” (Rahman, 55/52)

Dünya ve Cennetin yemeklerinin efendisi et, hele hele kuş etleri mevcuttur. Peygamberimiz, Cennet ehlinin katık-

---

[249] Buhârî, Bed’ül-Halk 6; Müslim, İman 264.

larını öküz ve balık olarak belirtmekte ve ciğerlerinin kenarından 70 bin kişinin yediğini anlatmaktadır.[250]

Cennette akla hayale gelmeyen sürpriz yiyecekler, içecekler vardır. ***"Ve onlara canlarının istediği meyveden ve etten bol bol vermişizdir."*** (Tur, 52/22) Cennet ehlinin yiyeceklerini anlatan nasslara göre, Cennette ekmek, et, meyve, tatlı, su, süt ve şarap gibi yiyecek ve içecekler mevcut olmakla birlikte, bunların dünyadaki benzerleriyle isimlerinden başka bir münasebetinin olmadığı söylenmektedir.[251]

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) dünyada şarap içenlerin tövbesiz öldükleri takdirde âhirette şarap içemeyeceklerini[252], Cennette bahçelerin olduğunu[253], hasta ziyaretine gidenlerin hastayı yoklayanların bahçeler, meyveler elde edeceklerini, kazanacaklarını belirtir.[254]

Peygamberimiz Kusûf (Güneş tutulması) namazı kılarken biraz geriler ve bir şeyi yakalama hareketi yapar. Soru üzerine ***"Cenneti gördüm ve bir salkım üzüm yakaladım. Eğer ondan toplasaydım Kıyâmete kadar ondan yiyecektiniz"***[255] buyurur. "Cennete girince ne armağan edilecek?" sorusuna Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): ***"Balık ciğerinin ziyadesi, daha sonra Cennet öküzü kesilecek, sonra selsebil denen bir gözeden, pınardan su içecekler"***[256] diye cevap vermiştir.

z z z

67. Cennetteki Odalar, Saraylar, Köşkler Nasıldır?

---

250 Bkz. Buhârî, Rikak 44; Müslim, Münafikun 30.
251 Bkz. İbn Kayyim el-Cevziyye, ***Hadi'l-ervah,*** 274.
252 Bkz. Buhârî, Eşribe 1; Müslim, Eşribe 73.
253 Bkz. Buhârî, Cihad 14, Megazi 9, Rikak 51.
254 Bkz. Ebû Dâvud, Cenâiz 7; Tirmizî, Cenâiz 2; İbn Mâce, Cenâiz 2.
255 Buhârî, Kusuf 28; 30; Nesâî, Kusuf 216; Müsned, 2/159, 188; Muvatta, Kusuf 98.
256 Müslim, Hayz 34.

Mü'minler sabretmeleri karşılığında Cennetin en yüksek evlerini, odalarını alacaklardır. (Furkan, 25/75) Allah'tan korkanlar için üst üste yapılmış evler, odalar vardır. Odaların altında da ırmaklar akmaktadır. (Zümer, 39/20) İnanıp iyi işler yapanların, Cennette altlarından ırmaklar akan yüksek odalara kondurulacağını orada ebedî kalacaklarını (Ankebut, 29/58) Kur'ân bize haber veriyor.

Cennet ehli odalarda kalanları seyrederler, tıpkı gökteki yıldızların seyredilmesi gibi[257], Allah, inanan erkek ve kadınlara içinde ebedî kalacakları, altlarından ırmaklar akan Cennetler ve Adn Cennetlerinde güzel meskenler, evler vadetmiştir. (Tövbe, 9/72) Cennet ehli odalarda kalanları görürler. Odalarda kalanlar peygamber değillerdir. Allah'a inanıp peygamberleri tasdik eden kimselerdir.[258] Oda sahiplerinin; tatlı sözlü olan, oruca devam eden, herkes uyurken gece namazı kılan kimseler olduğu[259], kim mescid bina ederse Cennette bir ev bina edileceği[260], Çarşıya çıkınca duâ okursa Cennette köşk yapılacağı[261] belirtilir. ***"Orada (Cennetteki köşklerde) yükseltilmiş tahtlar, konulmuş kadehler, dizilmiş yastıklar, serilmiş halılar vardır."*** (Ğaşiye, 89/13-16)

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de, kişi; öğleden önce dört, sonra iki, akşamdan sonra iki, yatsıdan sonra iki, sabahtan önce iki, toplam on iki rekat sünnet kılarsa, Allah'ın ona Cennette ev bina edeceğini[262], bildirmektedir.

Ölen çocuğu için sabredene Cennette bir köşk verileceği[263], Cennette Hz. Ömer'in köşkü olduğu[264], Hz. Bilal'in köşkü olduğu[265], münakaşayı terk edene, yalanı terk edene,

---

[257] Bkz. Buhârî, Rikak 51; Müslim, Cennet 10.
[258] Bkz. Buhârî, Bed'ul-Halk 8; Müslim, Cennet 11.
[259] Tirmizî, Birr 53.
[260] Bkz. Nesâî, Mesacid 1.
[261] Tirmizî, Daavat 36.
[262] Bkz. Tirmizî, Salat 206; Nesâî, Kıyamu'l-Leyl 66; İbn Mâce, İkamet 100.
[263] Tirmizî, Cenâiz 36.
[264] Buhârî, Ta'bir 31, 32, Bed'ül-Halk 9, Fedailu'l Ashab 19, Nikah 107; Müslim, Fazailu's-Sahabe 21.
[265] Bkz. Buhârî,Teheccüt 17; Müslim, Fazailu's-Sahabe 108.

ahlakı güzel olana Cennette köşk verileceği[266], haklı bile olsa münakaşayı terk edene, ahlâkı güzel olana ve şaka bile olsa yalanı terk edene Cennetin ortasında bir köşkü olacağı[267], Hasta ziyareti yapana Cennette ev ve bağ, bahçe verileceği[268] salih amellere teşvik bakımından uzun uzun anlatılır. "Dünyada mekân âhirette imân" sözü ile bizim de duâmız; Allah kimseyi, dünyada da âhirette de evsiz, yurtsuz, imansız bırakmasın, diyoruz.

Z Z Z

68. Allah Cennette Mü'minler Tarafından Görülecek mi?

Cennette Allah Teâlâ elbette mü'minler tarafından çıplak gözle keyfiyetsiz bir şekilde görülecektir. Ehl-i Sünnet âlimleri bu konuda ittifak etmişler, konuyu "Ru'yetullah" adı altında tartışmışlar ve Cennette mü'minler tarafından Allah'ın görüleceğini söylemişlerdir. "...Cennetliklerin Allah nezdinde en kıymetli olanları ise Vech-i İlahi'ye sabah-akşam nazar ederler." Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu âyeti okudu: "Yüzler vardır o gün ter-ü tazedir. Rablerini görecektir."[269] Allah Cennetliklere yaklaşır, onları selâmlar, onlara sonsuz büyük Arş'ının yanında güzel bir yer ve hoş bir kabul gösterir, onlara rızasını bildirir ve onlarınkini kabul eder. Bu ilâhi hoşnudluk bütün Cennet nimetlerinden daha büyüktür, özellikle Cennet sakinleri İlahî cemâl-i güzelliği temaşa ettikleri zaman yüzleri mutluluk, zafer ve sevinç ışıkları saçar. ***"Yüzler de var ki o gün ışıl ışıl parlar, Rabbine bakar."*** (Kıyâmet, 75/22-23)

Cerir İbn Abdillah (radiyallâhu anh) anlatıyor: "Rasûlullah bir dolunay gecesi aya baktı ve *"Siz şu ayı gördüğünüz gibi*

---

[266] Ebû Dâvud, Edeb 7.
[267] Ebû Dâvud, Edeb 7.
[268] Bkz. Tirmizî, Birr 64; Ebû Dâvud, Cenâiz 7; İbn Mâce, Cenâiz 2.
[269] Kıyâmet, 75/22. Tirmizî, Cennet 17.

Rabbinizi de böyle perdesiz göreceksiniz ve O'nu görmede bir sıkışıklığa düşmeyeceksiniz..."[270] *"...derken perde açılır. Onlara (Cennettekilere) Yüce Rablerine bakmaktan daha sevimli bir şey verilmemiştir." Rasûlullah* (sallallâhu aleyhi ve sellem) *şu âyeti okudu: "İyi iş, güzel amel yapanlara daha güzel iyilik, bir de ziyade vardır."* (Yunus, 10/26)[271]

Mu'tezile ve Şiâ âlimleri dışında bütün İslâm âlimleri Cennet ehlinin Allah'ı göreceğini kabul etmiş ve bunu insanın ulaşabileceği en yüksek mutluluk olarak kabul etmişler, Ay'ın on dördü gecesi ayın önünde bir bulut yoksa görmekte zorluk çekilmediği gibi kıyâmet gününde Allah'ın meşakkatsiz görülebileceğini belirtmişlerdir.[272]

Z Z Z

69. Cennette Çocuklar ve Karı-Koca Birbirleriyle Buluşabilecekler mi?

Âyet ve hadislerden öğrendiğimize göre Cennette anne-baba ve çocuklar, karı-koca, akrabalar ve dostlar hep birbirleriyle buluşabileceklerdir.

"(Onlar) Adn Cennetlerine girerler. Babalarından, eşlerinden ve çocuklarından iyi olanlar da kendileriyle beraberdir..." (Ra'd, 13/23) ***"Onlar ki inandılar, zürriyetleri de imân da kendilerine uydu, (onları Cennete sokarken) zürriyetlerini de kendilerine katmışızdır. Kendi ameller (inin sevab)'ından da hiçbir şey eksiltmemişizdir. Herkes kendi kazandığına bağlıdır."*** (Tin, 52/21)

Ümmü Hani (radiyallâhu anha) bir gün Hz. Peygamber'e şöyle soruyor: "Ölünce de birbirimizi görür ve ziyaretleşir miyiz?" Rasûlullah'ın cevabı şudur: "Ruh, Cennet meyve-

---

[270] Buhârî, Tevhid 24, Salat 6, 26; Müslim, Mescid 211; Ebû Dâvud, Sünnet 20; Tirmizî, Cennet 16.
[271] Müslim, İman 297; Tirmizî, Cennet 16; Bkz. Buhârî, Rikak 52; Müslim, İman 81.
[272] Bkz. C. TUNÇ, ***Sistemâtik Kelâm***, s. 138-148.

lerinden yiyen bir kuş gibi gezer olur. Kıyâmet günü olunca da her ruh kendi cesedine girer."[273] buyurmuştur.

Bu cevaptan da anlaşılan, mü'minlerin ruhlarının Cennet'te birbirleriyle görüştükleridir. Anne-Baba ve çocukların, Cennette iseler birbirleriyle görüşecekleri anlaşılır. Nisâ sûresinde: ***"Kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği Peygamberlerle, sıddîklerle, şehitlerle ve salihlerle beraberdirler. Onlar ne güzel arkadaştırlar."*** (Nisa, 4/69) buyrulmaktadır.

Cennette baba, evlat, karı-koca gibi âile fertleri birbiri ile görüşecektir. Hatta hepsinin derecesi aynı olmasa bile derecesi yükseklerde olanları taltif için diğerleri onların yanına yükseltilecektir. Orada dost ve ahbaplar da görüşüp konuşacaklar, sohbet edeceklerdir. Cennet ehli orada birbirlerini ziyaret edecekler, dünyada sevdikleri kişilere gidip geleceklerdir.[274] Cennetliklerin tanışıp birbirlerine ziyarette bulundukları tanışma festivâline[275] güzel bir çehre ile seçildikten sonra, kadın, erkek herkes her cuma Allah'ın daveti üzerine O'nun yüce ziyaretine giderler.

Z Z Z

70. Cennette Kin, Tasa, Nefret Gibi Duygular Var mı?

Cennet; iyilikler, güzellikler diyârıdır. Orada kötü olanlar, kötü ve çirkin şeyler olmayacaktır. Dünyada, şeytanın insanı vurmakta kullandığı ve onun körüklediği kötü duyguların, Cennette olmadığı bilinmektedir. Kısacası Cennette; kin, tasa, nefret vs. gibi duygular yoktur. ***"Göğüslerde kinden (tasadan) ne varsa hepsini çıkarıp atmışızdır.."*** (Araf, 7/43) Cennet ehlinin özelliği onların gönüllerinde kin

---

[273] Müsned, 6/425.
[274] Müsned, 2/335, 6/425.
[275] Müsned, 1/156, 3/284.

ve nefret olmamasıdır. Manevî bir arındırma ameliyesi yapılacaktır.[276]

ZZZ

71. Cennette Uyku Var mı?

Uyku, dünya hayatında, vücudun dinlenmesi için bir ihtiyaçtır. Âciz olan insanın dinlenmesi, azalarının tekrar enerji toplaması için zarurîdir. Âhirette ise bu gibi meşakkatlerin olmayacağı kesindir. Cennette uyku yoktur. Çünkü uyku ölümün kardeşidir. Bunun için Cennet ehli ne uyur ne de ölür. Bütün zamanlarını zevk-u safa içinde geçirir.[277] Cennette alınan gıdaların sindirimi, hoş kokulu, geğirti ve misk kokulu terden başka bir külfet getirmeyecektir. Cennet halkına yorgunluk ve usanç gelmeyeceği için (Bkz. Fatır, 35/35) uykuya da ihtiyaç duymayacaklardır.

ZZZ

72. Cennette Müzik, Musiki Olacak mı?

İnsan, fıtratı gereği güzel sesten hoşlanır, yaratılıştan bu seslere meyli vardır. Sevinç, keder, sıkıntı ve şaşkınlık sırasında ona yönelir. Tabiattaki birçok kuşun ötmesi musiki, müzik gibidir. İslâm fıkhında makam ile söylenen şiir ve sözler için **teganni** tabiri kullanılmış, sevinç günlerinde günaha sevk etmeyen şarkı ve türküye, müzik aletlerinin kullanılmasına müsaade edilmiştir. Hz. Peygamber de düğün ve neşe günlerinde def çalıp şarkı söyleyenlere, kadın ve erkek ayrı ayrı oyun oynayanlara kızmamış, manalı düzgün şarkılar söylenmesini istemiş, kötülüğe sebep olan şiir, şarkı, müzik ve oyunlarını da yasaklamıştır.[278]

---

[276] Bkz. Hicr, 15/47. Bkz. Müslim, Cennet 16, 17.
[277] el-Aclûnî, ***Keşfu'l-hafa***, 2/2868.
[278] Bkz. Buhârî, İydeyn 3, Tefsir (Ra'd) 1, Cihad 81; Müslim, İydeyn 19, 20, Tirmizî, Nikah 6; İbn Mâce, Nikah 21; Müsned, 2/52, 253, 6/187.

Cennet hayatı için düşünülen manevî zevk ve ruhî tatmin yollarından biri de müziktir. İman edip faydalı işler yapanların Cennette zevk ve neşe içinde yaşatılacaklarını ifade eden âyetin; ***"İnanıp iyi işler yapanlar, onlar (çiçekli ırmaklı) bir bahçe içinde neşelendirilirler."*** (Rum, 30/15) tefsirinde Cennetteki ruhu tatminin müzikle olacağını bildiren müfessirler vardır.[279] Hurilerin bir çeşit konser vereceği bildirilmiştir.[280] Cennet müziğinin, nehirlerin akmasından, ağaç dallarının birbirine çarpmasından, akla hayale gelmeyen sesleri ile tatlı bir nağme olacağı bilinmektedir.

z z z

73. Cennet İle İlgili Hadisler ve Cennet Nimetleri

Cennet, dünyada imân sahibi kişilere Allah tarafından verileceği vadedilen mükâfat yeridir. İman sahibi, salih, iyi kişiler için Kur'ân ve sahih hadislere dayanarak Cennet nimetlerinin ana özellikleri kısaca şunlardır;

Sonsuz lüks ve konfor, sürekli barış ve huzur, Cennet ehlinin hem bedeni, hem ruhi bakımdan son derece güçlü ve yetenekli olmaları, Manevî tatmin (rıza), Allah'ı görmek, O'nunla konuşmak, Bütün bunları saran bir ebedîyet, sonsuzluk...

İbn Ka'b el-Eslemî (radiyallâhu anh) anlatıyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'la beraber gecelemiştim. Kendisinin abdest suyunu ve başka ihtiyaçlarını giderdim. Bana: "Dile benden" buyurdu. Ben: "Senden Cennette seninle beraberlik diliyorum" dedim. Bana: "Veya bundan başka bir şey" dedi. Ben, "Hayır, sadece bunu" istiyorum, dedim. "Öyleyse kendin için çok secde ederek bana yardımcı ol."[281] buyurdu.

Çok secde çok namazdır. Cennette Rasûlullah ile beraberlik gibi elde edilmesi zor, uhrevî yüce mertebeler ancak namaz

---

[279] Taberi, ***Câmiu'l-beyan***, 21/19-20.
[280] Tirmizî, Sıfatu'l-Cennet 24.
[281] Müslim, Salat 226; Ebû Dâvud, Salat 312.

gibi değerli, Allah ile irtibatı en yüce ibadetle kazanılabilir. Kul bazan, Allah rızasına uygun olan bir kelâmı, özü ehemmiyet vermeksizin sarf eder de Allah onun sebebiyle Cennetteki derecesini yükseltir.[282] Kuvvet sahibi, adâletli, sadaka veren ve muvaffak olanlar, yakınlarına, Müslümanlara karşı merhametli, hoşgörülü ve yumuşak kalpli olanlar, iffetli, namuslu ve çocuk sahibi olanlar Cennet ehlindendir.[283] Mahşerde Allah Teâlâ çok merhamet edecektir. Yüz rahmetinden ancak 'bir'i dünyaya 'doksan dokuz'u Âhirete yöneliktir.[284] "Mirac gecesinde Cennetin kapısında durup baktım. Oraya girenlerin büyük çoğunluğunun miskinler, fakirler olduğunu gördüm"[285] buyrulmuştur.

Malı mülkü olmayanın elbette ki fazla sorumluluğu yoktur. Zengin olanların ise çaplı sorumlulukları olur. Herkes sorumluluk ve kapasitesine göre Cennet ve Cehennemle alâkalıdır. Allah yolunda bir deve bağışlayana kıyâmet günü yularlanmış yüz deve verileceği belirtilmiştir.[286] Her hâlde bugün -eskiden çok faydalı olan devenin yerini ulaşım vasıtaları aldığından- araba ve uçak vs. Allah yolunda tahsis edene aynı mükâfat inşaallah verilecektir.

Kim iki kız çocuğu yetiştirirse, yetime bakan, Annebabaya iyilik eden Cennete girer.[287] Kırk iyilik vardır. En üstünü sağmal keçi bağışlamaktır. Bu iyiliklerden birini sevap ümit ederek ve vadedilen mükâfatı tasdik ederek yapan kimseyi Allah mutlaka bu ameli sebebiyle Cennetine koyar.[288] *"Kim bana çene ve bacaklarının arasındaki şeyler hususunda garanti verirse, ben de ona Cennet hususunda garanti veririm."*[289]

---

[282] Bkz. Buhârî, Rikak 23; Müslim, Zühd 49;Tirmizî, Zühd 10; Muvatta, Zühd 4.
[283] Bkz. Müslim, Cennet 63.
[284] Müslim, Tevbe 20.
[285] Buhârî, Rikak 51; Müslim, Zühd 93.
[286] Bkz. Müslim, İmaret 132; Nesâî, Cihad 46.
[287] Bkz. Müslim, Birr 149; Tirmizî, Birr 13, 14; Ebû Dâvud, Edeb 131.
[288] Bkz. Buhârî, Hibe 35; Ebû Dâvud, Zekat 42.
[289] Buhârî, Cenâiz 45, Rikak 23; Müslim, Cenâiz 12; Tirmizî, Kıyâmet 51, Zühd 61.

Bu ve benzeri âyet ve hadislerden anlıyoruz ki; Cennet, bu dünyada iyi, salih olanların Allah'ın Rahmetiyle gidecekleri mükâfat yeridir.

Z Z Z

74. Cennetlik Mü'minlerin Özellikleri Nelerdir?

Âyet ve hadislerde Cennetlik mü'minlerin özellikleri bahsedilmiştir. Biz kısaca şöyle sıralayabiliriz; Adaklarını yerine getirenler, kıyâmet gününden korkanlar, yoksula yetime ve esire Allah sevgisi için yemek yedirenler, sabredenler (76. İnsan/6-12), Bollukta ve darlıkta Allah için harcayanlar, Öfkelerini yutkunup, insanları affedenler, Kötülük yaptıklarında Allah'ı hatırlayıp tövbe edenler, bile bile yaptıklarında ısrar etmeyenler (Âl-i İmrân, 3/134-135), dâima tövbe ile Allah'a dönenler, Allah'ın emirlerini koruyan, yapan, görmeden Rahman'a saygı gösteren, son nefeste Allah'a dönük kalp ile gidenler (Kaf, 50/32-33), inanıp salih işler yapanlar (Nisa, 4/57), İnanan, hicret eden, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşanlar,[290] yedi yıl ezân okuyan[291], beş vakit namazını kılanlar[292], Kocası razı olarak ölen kadınlar,[293] Allah yolunda ölen ve Mescide giderken ölenler[294], Cenazeye katılanlar, Hastayı ziyaret edenler, Oruç tutanlar, bu üç ameli birlikte yapanlar[295], Temiz rızık, sünnete uygun amel, güvenli emin olanlar,[296] Hakkı bilip öyle hükmeden hakim,[297] Kibir, Gulûl, Borcu olmayanlar[298], "Sattığında tartmak, satın alınca tarttırmak"[299] Alış veriş esnasında ölçü ve tartıda dürüstlük, *"Sizler bizden önce gelip geçen*

---

[290] Tirmizî, Cihad 2, 21; Ebû Dâvud, Cihad 16, 42; Nesâî, Cihad 25; İbn Mâce, Cihad 15.
[291] Tirmizî, Salat 152.
[292] Bkz. Nesâî, Salat 6; Muvatta, Salatü'l-Leyl 14; Ebû Dâvud, Salat 9, 337.
[293] Tirmizî, Rada 10.
[294] Ebû Dâvud, Cihad 10.
[295] Müslim, Zekat 87.
[296] Tirmizî, Kıyâmet 61.
[297] Ebû Dâvud, Akdiye 2.
[298] Tirmizî, Siyer 21.
[299] Buhârî, Buyu 51.

kavimleri helak eden iki işi (ölçü ve tartı) üzerine almış bulunmaktasınız”[300] emin ve dürüst tüccar da dünyada huzurlu, mutlu, helâl kazançlı olacak, âhirette de Peygamberimizin ifadesiyle Cennette Peygamberlerle, sıddîklerle, şehitlerle ve salihlerle beraber olacaktır.[301]

Hz. Peygamber, *“Doğru öğretmen, doğru işçi, doğru me'mur...”* buyurmamış, *“doğru, dürüst esnaf, tüccâr”* buyurmuş, bu şekilde, bir nevi doğru ticaret yapmanın zorluğuna işaret edilmekte, bu zoru, meşakkati dürüst bir şekilde becerenin, başarılı olanın Cennet gibi büyük bir nimet ile mükâfatlandırılacağı beyân edilmektedir.

Ölçü ve tartıda hile ile birbirlerine güveni sarsılan toplum, anarşiye hazır toplumdur. Peygamberimizin ifadesiyle, rızkın kesilmesine, bereketin kalkmasına, düzenin bozulmasına, kıtlık, geçim sıkıntısı ve idarecilerin zulmüne sebeptir.[302] Ölçü ve tartıda hile yapmak kişinin âhiretini de karartır. (Bkz. Mutaffifin, 83/3-4)

Z Z Z

75. Kimler Cennete gireceklerdir?

İman sahibi biri, Allah'a şirk yani ortak koşmak hariç, her türlü günah da işlese, Cehennem'de günahını çektikten sonra Cennet'e girebilir. Kimler Cennete girecektir sorusunu, hangi ameller insanı Cennete götürür gibi anlayarak kısaca şöyle cevap verebiliriz; Allah'a ve Peygamberine imân edip güzel amel işleyenler Cennete gireceklerdir.[303]

Rablerinden ve O'nun huzurunda durmaktan korkan mü'minler Cennete gireceklerdir.[304]

---

[300] Tirmizî, Buyu 9.
[301] Bkz. Tirmizî, Buyu 4; İbn Mâce, Ticarât 1.
[302] Bkz. Muvatta, Cihad 26.
[303] Bkz. Bakara, 2/25, 82; Nisa, 4/13, 57, 124; A'raf, 7/49.
[304] Bkz. Âl-i İmrân, 3/15, 133, 198; Maide, 5/119; Ra'd, 13/35; Hicr, 15/45.

Sabredenler, karşılık olarak Cennete gireceklerdir. (Bkz. Ra'd, 13/24; Kaf, 50/34; Asr, 103/4.) Allah tarafından mükâfata eren iyi amel sahipleri Cennete gireceklerdir.[305]

Tevbe edip iyi amel ve hareketlerde bulunanlar Cennete gireceklerdir. (Bkz. Maide, 5/12; Meryem, 19/60) Her tür fenalıklardan sakınanlar, (Bkz. Maide, 5/65; Zariyat, 51/15-16) İhlas sûresini sevenler,[306] Allah için ağlayan göz, Allah yolunda uyanık gözü Cehennem yakmayıp Cennete girecektir.[307] Allah'ın doksan dokuz ismini ezberleyen;[308] Oku yapan, atan, atana ulaştıran Cennete girecektir.[309] Kim[310] bu on âyeti yerine getirirse Cennete girecektir...[311]

Z Z Z

76. Cennetin Sekiz Kapısından Kimler Girecek?

Hz. Peygamber'den hemen sonra Cennet'e girecek olan seçkin kişiler dolunay gibi parlayan bir yüze sahip olurlar, bunları takip edenler ise en güzel yıldızların parlaklığındadırlar. Bu yüz güzelliği ve ten tazeliği, ılık bir suda harika bir banyonun sonucunda olur. Cennetin kapılarından şu kimselerin girecekleri bildirilir:

Birincisi; Üzerinde la ilahe illallah, Muhammeden Rasûlullah yazılı olan kapı peygamberlerin, şehitlerin ve cömertlerin kapısıdır.

İkincisi; Güzel abdest alıp namaz kılanların kapısı,

Üçüncüsü, Zekat verenlerin kapısı,

---

305 Bkz. Bakara, 2/221; Âl-i İmrân, 3/136, 195; Maide, 5/85; A'raf, 7/43, 49; Tevbe, 9/21, 89, 100, 101; Furkan, 25/10; Sâd, 38/50, Zümer, 39/74; Feth, 48/5.
306 Bkz. Tirmizî, Sevabü'l-Kur'an 11.
307 Tirmizî, Cihad 7.
308 Bkz. Buhârî, Daavat 68; Müslim, Zikr 5; Tirmizî, Daavat 87.
309 Bkz. Ebû Dâvud, Cihad 24; Tirmizî, Fadailu'l-Cihad 11; Nesâî, Cihad 26.
310 Yani Mü'minun sûresi 1-10. âyetler.
311 Tirmizî, Tefsir (Mü'minun) 24.

Dördüncüsü; İyiliği emredip kötülüklerden sakındıranların kapısı,

Beşincisi; Nefsini şehvetten uzaklaştıranların, oruç tutanların kapısı,

Altıncısı; Hac ve Umre yapanların kapısı,

Yedincisi; Mücahitlerin kapısı,

Sekizincisi; Takva sahiplerinin gözlerini haramdan sakındıranların kapısı.

Müslüman olan bir kul sahip olduğu her bir maldan Allah yolunda bir çiftini infak ederse Cennetin kapıcıları onu mutlaka karşılar ve her biri kendi beklediği kapıdan girmesi için davet eder.[312]

Z Z Z

77. Cehennem Nedir?

Azâp yurdu olan ateşin özel ismidir. Arapça "Cehman" kelimesinden alınmıştır. Cehm; sert ve çirkin olmak, dibi görünmez derin kuyu demektir. Kur'ân'da Ateş, büyük fırın, kor ateş, azâp, Sakar, Ceza, Hutame ve Haviye isimleriyle zikredilir. (Bkz. Ahzab, 33/64, 88)

Cehennemin tabakaları da vardır. Yedi kapısından her biri bir insan topluluğuna ayrılmıştır. Cehennem bir ateşten dünyadır. Yiyecekler, içecekler, meyveler ve bütün tüketim maddeleri ateşten olan bir dünyadır. Cehennem, Lezza, Hutame, Saîr, Sakar, Cahîm, Haviye. İnsanın mükellef organları, Kalb, dil, kulak, göz, el, ayak, ağız, cinsel organ, Bunların yedisi açık, birisi gizlidir ki o da kalbtir. Allah'a açık kalp ile yedi organ Allah'a muti' olursa Cennet'e âit sekiz kapıdan girilir. Fakat ruh körelmiş, kalp kapısı kapanmış bulunursa dıştaki yedi organın her biri Cehenneme açılmış,

---

[312] Bkz. Nesâî, Cihad 45.

giriş kapısı olurlar. İşte Cennetin sekiz, Cehennemin yedi kapısı hu hikmet üzeredir.[313]

Veyl, Cehennemde bir vadidir. Kâfir orada kırk yıl batar da dibine ulaşamaz.[314] Hüzün kuyusu Cehennemin vadisidir. Cehennem o vadiden günde yüz kere Allah'a sığınma taleb eder. Oraya amellerinde riyâ yapan kurrâlar, hâfızlar girecektir.[315] Münâfıkların ateşten iki dili olacaktır.[316]

Cehennem bekçileri 19 tanedir. Cehennemin toprağı, beyaz undan yapılmıştır.[317]

Z Z Z

78. Cehennem Ehli Kimlerdir?

Cehennem ehli, Cehenneme girecek kişiler, Cehenneme müstahak kişiler demektir. Cehennem ehli, Kur'ân'a göre, Allah'a şirk koşanlardır. (Bkz. Nisa, 4/116) Allah'a inanmayanlar, ebedî olarak Cehennemde kalacaklardır. Deve, iğne deliğinden nasıl geçmezse, Allah'a şirk koşanlar da Cehennemden asla çıkarılmazlar. (Bkz. Araf, 7/40)

Peygamberimiz'in ifadesi ile Cehennem ehli; Kaba, cimri ve kibirli olanlardır.[318] Cehennem, bir ateşten dünyadır. Yiyecekler, içecekler, meyveler, bütün tüketim malları maddeleri orada yetişir. Elbiseler, gömlekler, kolyeler, bilezikler, ayakkabılar, ateşten veya katrandandır. Cehennem ehli, bu müthiş eyleşme yerinden asla çıkmazlar. Cehennemlikler derece derecedir. Bir kısmı vardır, ateş onları topuğuna kadar yakalar; bir kısmı vardır, dizlerine kadar

---

313 Elmalılı, H.Yazır, ***Hak Dini Kur'an Dili***, 14/212.
314 Tirmizî, Tefsir (Enbiya) 22.
315 Tirmizî, Zühd 48.
316 Buhârî, Edeb 52; Müslim, Fedail 199; Tirmizî, Birr 78; Ebû Dâvud, Edeb 39.
317 Tirmizî, Tefsir (Müddesir) 71.
318 Buhârî, Edeb 61, İman 9; Müslim, Cennet 46.

yakalar; bir kısmı vardır kemere kadar yakalar; bir kısmı vardır köprücük kemiğine kadar yakalar.[319]

Cehennem ehli 5 kısımdır;

Birincisi; aklı olmayan zayıflar; Bunlar, aranızda tâbi olarak bulunurlar, hiçbir ehle ve mala tâbi değildirler.

İkincisi; tamahkarlığını izhar etmeyen hain kişiler; böylesi, bir kapıyı çalsa mutlaka ihanet eder.

Üçüncüsü; Akşam sabah her fırsatta malın ve ehlin hususunda seni aldatan adamlar,

Dördüncüsü; Cimriler ve yalancılar,

Beşincisi; kötü huylu kaba sözlü insanlardır.[320]

İntihar edenin de Cehennem ehli olduğu belirtilmektedir.[321] Efendimiz "Allah için tasadduk edin. Zira (siz kadınlar) sizin ekseriyetiniz Cehennem odunusunuz." Buyurmuştur. Niçin Sorusuna: "Zira siz kadınlar çok şikayette bulunuyor, kocalarınıza nankörlük ediyorsunuz."[322] cevabını vermiştir. Allah'ın verdiği nimetlere karşı nankörlük, teşekkürde bulunmamak, -Allah korusun- Cehennem ehli yapıyor. İnsanları taklit ederek üzenler de,[323] hakkı bilip hükmünde adâletsiz davranan, halka cahilâne hükümde bulunan[324], Haksız kazanan mal sahibi[325] Peygamber üzerine yalan uyduran, Mütekebbir, münâfıklar, yalan yere yemin eden, zînâ yapan kadın, Riyâ sahibi âbid (ibâdet eden) ve Kur'ân okuyanlar da[326] Peygamberimizin ifadesiy-

---

319 Bkz. Müslim, Cennet 33.
320 Tirmizî, Birr 40; Müslim, Cennet 63.
321 Bkz. Buhârî, Tıb 56; Müslim, İman 175.
322 Buhârî, İydeyn 2; Müslim, İydeyn 4.
323 Bkz. Buhârî, Libas 91, 95; Müslim, Libas 87.
324 Ebû Dâvut, Akdiye 2.
325 Bkz. Müslim, Zekat 65.
326 Bkz. Buhârî, İlim 38, Cenâiz 34, İydeyn 7; Müslim, İman 218, İydeyn 4, Cennet 53, Mukaddime 1, 4.

le Cehennem ehlidir. Yani Cehenneme götüren amel yapmışlardır.

ZZZ

79. Cehennem Azâbından Kısaca Bahseder misiniz?

İyilerin Cennete, kötülerin Cehenneme gitmeleriyle âhiret hayatının üçüncü ve son safhası başlamış olacaktır. Cennet sekiz, Cehennem yedi tabakadan meydana gelir. Kötüler, yaptıkları kötülüklere ve işledikleri günahlara göre Cehennemin ateşli yerlerinde azâp görürler. Cehennemliklerin görecekleri azap, işledikleri kötülüklere, suçlara ve günahlara göre şiddet ve hafiflik yönünden değişik olur. Allah'ın mutlak adâleti burada da tecelli eder. Kimseye suçundan fazla ceza verilmez. Azâp ve işkence işi ile görevli olanlara ***Zebâni*** veya ***Hâzin*** denir.

Âyette herkesin Cehenneme uğrayacakları (Meryem, 19/71) amellerine göre***; şimşek, rüzgar, at, yaya*** hızıyla ateşten çıkacakları belirtilmekte,[327] Ateş yüzlerini yalar, dişleri sırıtıp kalır. (Müminun, 23/104) ateş yüzü kızartır ve üst dudak büzülür, öyle ki başının ortasına kadar çekilir, alt dudak ta aşağıya sallanır ve göbeğe kadar düşer.[328] Kâfirin Cehennemdeki bir azı dişi Uhud dağı kadardır. Derisinin kalınlığı da üç gecelik yol mesafesidir.[329] Kâfir bir iki fersah uzunluğundaki dilini kıyâmet günü yerde sürür. Mevkıf'da insanlar onun üzerine basarlar.[330]

"..Mirac sırasında Cehennem kapısında durdum, Oraya girenlerin büyük çoğunluğu da kadınlardı."[331] *"Mirac gecesinde bakır tırnakları olan bir kavme uğradım. Bunlarla yüzlerini (ve göğüslerini) tırmalıyorlardı. Ey Cebrail! Bunlar da kim, diye sordum. "Bunlar, insanların etleri-*

---

[327] Müslim, Fezailu's-Sahabe 163.
[328] Tirmizî, Tefsir (Mü'minun) 24.
[329] Bkz. Müslim, Cennet 44; Tirmizî, Cehennem 3.
[330] Tirmizî, Cehennem 3.
[331] Buhârî, Rikak 51; Müslim, Zühd 93.

ni yiyenler (yani gıybet edenler) ve ırzlarını (şereflerini) payimal edenlerdir."[332] Gıybet ve dedikodu gibi toplum hastalığı olan insanların birbirini arkadan çekiştirmeleri ve ırzlarını, namuslarını Peygamberimiz'in ifadesi ile iki bacağının arasındakini muhafaza etmemesi Cehennem azâbını gerektiriyor.

Farzları terk edenin, Kur'ân'ı reddedenin taşla başı yarılacak; **Yalancı** olanın; ensesine kadar yüzü, burnu, gözü soyulacak, **zînâ** yapanlar, kızgın fırınlar içinde çıplak olarak azâp olunacak, **faiz** yiyenler kan nehrinde yüzecek, ağızlarına taş atılacak,[333]

Aynı şekilde **gıybet** edenlerin, **iftira** atanların Cehennem köprüsünde hapis olacağını Büles denilen hapishaneye sevk edileceğini[334] **Zekâtı** verilmeyen altın ve gümüşlerin Cehennem ateşinde kızdırılacağını, bunları biriktirip de zekatını vermeyenlerin alınlarına, böğürlerine, sırtlarına dağlanacağını "Bu kendiniz için biriktirdiğinizdir, (Azâbı) tadın" denileceğini (Tevbe, 9/35) Kur'ân ve hadisler haber veriyor.

Cehennemliklerin yiyecekleri hayvanların dahi yiyemediği bir bitki (Ğaşiye, 88/6) ya da zakkum ağacıdır. (Saffat, 37/62,66) Suçluların kalacakları yer, yedi kapısı olan hapishanedir. (Hicr, 15/44) Birçok odaları vardır. (Nisa, 4/145) Cehennemliklerin üzerlerine kapıları kilitlenmiş ateş salıverilecektir. (Beled, 90/20) O Ateş, yakıcı, kızgın, homurtusu duyulan, lavlar fışkıran, doymaz bir ateştir. (Kaf, 50/30; Furkan, 25/12) Suçlular ayaklarından ve alınlarından tutulup uzun zincirlere vurularak yüzüstü sürüklenirler. (İsrâ, 17/97; Furkan, 25/34) Kaçmayı istedikleri her seferinde demirden kamçılarla dövülerek ateşin ortasına itilirler. Onlara, ateşten elbiseler giydirilecek ve bu kişiler ateşten döşeklere yatırılacaklardır. (Kehf, 18/29; Ankebut, 29/54-55) Yüzlerini yalayacak

---

[332] Ebû Dâvud, Edeb 40.

[333] Bkz. Buhârî, Tabir 48, Ezân 156, Teheccüd 12, Cenâiz 93, Buyu 2, Cihad 4, Bed'ül-Halk 6, Enbiya 8, Tefsir (Berâe) 15, Edeb 69; Tirmizî, Rüya 10.

[334] Bkz. Ebû Dâvud, Edeb 40, 41; Tirmizî, Kıyâmet 48.

ateş, derilerini veya parmaklarını her yerlerini yakacak kömüre çevirecek (Müddessir, 74/29) yeniden derileri gelecek (Nisa, 4/56) tekrar ateş, derken kaynar suya sürülecekler, tepelerinden kaynar su dökülecek, derilerinin gözeneklerine nüfuz eden rüzgar gelecektir. (Hac, 22/19, 20; Duhân, 44/48) Kara dumandan yakıcı gölgeler olacaktır. (Vakıa, 56/43) Allah Teâlâ böyle bir azâptan Ümmet-i Muhammed'i muhafaza buyursun. Âmin...

ZZZ

80. Cehennem Ateşinin Derecesi Ne Kadardır?

Dünyadaki ateş, Cehennem ateşinin yetmiş cüzünden bir cüzdür. Cehennem ateşi bu ateşten altmış dokuz kat üstündür.[335] Cehennem ateşi bin yıl yakılmış, kıpkırmızı olmuş, bin yıl yakılmış beyazlaşmış, bin yıl yakılmış şimdi o, siyah ve karanlıktır.[336] Cehennemi kuşatan sûrun dört ayrı duvarı vardır. Her duvarın kalınlığı 40 yıllık yürüme mesafesi kadardır.[337]

Yakıtı insanlar ve taşlardır. (Bakara, 2/24) Kötüler, daha kötüler, en kötüler ..., yaptıkları kötülüklere ve işledikleri günahlara göre Cehennemin kızgın ve ateşli, daha kızgın ve ateşli, en kızgın ve ateşli...yerlerinde azâp görürler. İşledikleri kötülük ve suçlara göre azâp da değişiktir.

ZZZ

81. Cehennemin Teneffüsü Ne Demektir?

Bizim bildiğimiz manada teneffüs, nefes alma, dinlenme demektir. Öğrencilerin dersten çıkıp hava almaları, birazcık dinlenmeleridir. Bu manada ise Peygamberimiz (sallallâhu

---

335 Bkz. Buhârî, Bed'ül Halk 10; Müslim, Cennet 29; Tirmizî, Cehennem 7; Muvatta, Cehennem 1.
336 Tirmizî, Cehennem 8.
337 Tirmizî, Cehennem 4.

aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Cehennem, Rabbine: (Ey Rabbim! bir kısmım, diğer bir kısmımı yiyor diye) şikayet etti. Bunun üzerine Rab Teâlâ onun yılda iki kere teneffüs etmesine izin verdi. Kışta bir nefes, sizin rastladığınız en şiddetli zemherirdir, yazda bir nefes, sizin rastladığınız en şiddetli sıcaktır."[338]

Yazın en sıcak zamanın ve kışın en soğuk zamanın Cehennemden bir parça olduğunu anlatmak için Peygamberimiz Cehennemin teneffüsü diye mecazi olarak bize anlatmıştır.

ZZZ

82. Cehennemliklerin Yiyecek ve İçecekleri Nelerdir?

Âyet ve hadislerden öğrendiğimize göre, Cehennemin içecekleri çok iğrençtir. Kaynar su karıştırılmış içkiler, irinler (Bkz. Saffat, 37/67; Sad, 38/57; Nebe, 77/24-25), Cehennem ehline, besleyici olmayan ve açlığı gidermeyen dari' yani dikenli bir ot ve kaynar sular verilir.[339] Cehennemde içecek olarak kaynar, pis kokulu su, kan ve irinli kan vardır. Cehennem, ateşten örtü ve yataklarıyla Cehennemlikleri her taraftan kuşatır, onların yüzlerini dağlar, uzuvlarını koparır, etlerini yakar, bağırsaklarını kemirir. Susattıkça susatır...

Cehennemin dibinde çıkan, tomurcukları şeytanın başları gibi olan (Saffat, 37/62-67) Zakkûm ağacı, günahkârların yemeğidir, yenildiğinde fazlasıyla susatır, sıcak suyun kaynaması gibi karınlarında kaynar. (Duhan, 44/43-46) Günahkârlar bu suyu, susuzluk hastalığına tutulmuş develer gibi içerler. (Bkz. Vakıa, 56/52-55) Cehennemdeki yiyecek ve içecek-

[338] Cehennemin teneffüsü için Bkz. Buhârî, Mevakit 8, Bed'ül-Halk 10; Müslim, Mesacid 185; Tirmizî, Cehennem 9; Muvatta, Vukut 27.
[339] Tirmizî, Cehennem 5.

ler de günahın çeşidine, tarzına göre azâp verici bir tarzdadır.

z z z

83. Cehennemlik Olanların Amelleri Nelerdir?

Cehenneme götürecek amelleri Kur'ân ve Hadislerden öğreniyoruz. Mesela, Allah Rasûlü şu tür amellerin Cehenneme götürecek ameller olduğunu haber veriyor; Allah'la birlikte bir başka ilaha duâ etmek, bile bile zulmetmek, tasvir ve heykel yapmak[340]

Rasûlullah'a ateşe insanları en çok atan şeyin ne olduğu soruldu. "Ağız ve Ferc" buyurdular.[341] Kibirli olmak,[342] Gulûl; ganimetlerden çalmak,[343] Borçlu ölmek[344] Anne ve babasına hürmet etmemek[345] Cehenneme girmeyi gerektirir.

Günahları büyük ve küçük diye ikiye ayırmak Kur'ân'ın tasnifidir. (Bkz. Nisa, 4/31; Necm, 53/32) Birçok âlim, büyük günahı sınıflandırmış, sayısı hakkında değişik görüşler ortaya atmıştır. Büyük günahların yedi tane[346] olduğu söyleyenler olduğu gibi yetmişe çıkaran âlimler de vardır.[347]

Gazzali büyük günahları; Allah'a âit küfür, Cana, nefse âit olan ve İnsanların malına tealluk edenler diye tasnif eder.[348] Allah'a şirk koşmak, Zâlim, katil, kibirli olmak, insanlara işkence etmek, alabildiğine inat etmek, Allah

---

[340] Bkz. Tirmizî, Cehennem 1.
[341] Tirmizî, Birr 62.
[342] Ebû Dâvud, Salat 358.
[343] Bkz. Buhârî, Cihad 190; İbn Mâce, Cihad 34.
[344] Tirmizî, Siyer 21.
[345] Tirmizî, Daavat 110.
[346] Bkz. Buhârî, Vesaya 23, Tıb 48, Hudud 44; Müslim, İman 144.
[347] Bkz. Bursalı, İ.Hakkı, ***Şerhu'l-Kebair***, s. 10 vd.
[348] Bkz. Gazzali, ***İhya-i ulumi'd-din***, 4/25 vd.

yolunda harcamaya var gücüyle engel olmak; şüpheci ve nankör olmak, alabildiğine yemin etmek, cimri olmak, gıybet etmek, aşırı zâlim, kaba, haşin, şerefsiz, soysuz olmak (Bkz. Kalem, 68/10-13) Namazı terk etmek, özürsüz Ramazan orucunu yemek, hali vakti yerindeyken hacca gitmemek, Allah ve Rasûlü adına yalan söylemek, kaderi inkâr etmek, heykel, canlı heykeli yapmak, bile bile başkasının oğlu olduğunu iddia etmek, kadının erkeğe, erkeğin kadına benzeme özentisi gibi ameller büyük günahtan sayılabilir.[349]

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ifadesiyle, idâresi altındakilere hile, zulüm yapanlar da büyük günah sahipleridir.[350] Allah'a şirk koşmak, Kur'ân'ın ifadesiyle en büyük günahtır. Büyük günahların en büyüğünün şirk olması, mü'minin statüsünü değiştirmesi sebebiyledir.

Z Z Z

84. Cehenneme Lâyık Ameller Nelerdir?

Cehenneme lâyık olmak demek, Cehennemlik amel, fiil yapmak demektir. Ashâbu'n-Nâr, Ehlü'n-Nâr diye adlandırılan Cehennemlik olanların amelleri kısaca şunlardır; Kainâtın Yaratıcısını inkâr etmeleri, Allah'a sevgilerinin olmaması ve Peygambere uymamaları. (Bkz. Maide, 5/13-16)

Müddessir Sûresinde; açları doyurmamak, namazı terk etmek ve hatta âhireti inkâr etmekle aynı teraziye konmuş ve Cehenneme giriş sebebi olarak gösterilmiştir. *"Suçlulardan sorarlar: Sizi şu yakıcı azaba ne sürükledi? Onlar da derler ki; "Biz namaz kılanlardan değildik, yoksula da yedirmezdik. Boş şeylere dalanlarla birlikte dalardık. Ceza gününü de yalanlardık. Sonunda bu halde iken ölüm bize gelip çattı."* (Müddessir, 74/42-47)

---

349 Bkz. Maturidi, ***Kitabu't-tevhid***, s. 338.
350 Bkz. Buhârî, Ahkam 8; Müslim, İman 227, İmaret 21.

Maûn sûresinde de, yetime sahip çıkmama, miskini doyurmama, namazı şuursuzca, üşenerek, gösteriş için kılma vb. fiiller âhiret gününe inanmayanların özelliği olarak anlatılmış, bu tür amellerin Cehenneme sokacağına işâret edilmiştir.

Mücrimler diye isimlendirilen Cehennemlikleri dört grupta toplamak mümkündür. Hiçbir Tanrı kabul etmeyenler; Firavunlar gibi tanrılığı kendilerine nispet edenler, Allah'a ortak koşanlar, Münâfıklar.[351]

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in ifadesiyle "Yarım hurma ile de olsa ateşten korunabilmek"[352] gerektiği, bu kadarcık küçük bir iş, amel dahi yapmak gereği anlatılırken, Zekatı verilmeyen mal sahibinin Cehenneme gireceği, cemaate ve Cuma namazına gelmeyenin, üç günden fazla küs kalıp ölenin Cehenneme gireceği anlatılır.[353]

Cehenneme mahkum olanlar; yüklerini sırtta taşıyarak alçalmış, nefret edilmiş, kötülenmiş, ayıplanmış, başı eğik olarak Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda geçit yaparlar. Cehennem, yanardağ gibi kıvılcımlar saçarak homurdanır, kudurmuşçasına bağırır. "(Bu ateş) onları uzak bir yerden görünce onlar bunun (kendilerine karşı) öfkesini ve uğultusunu işitirler." (Furkan, 25/12) Cehennem; sıkıca kapalı, gitgide alçalan birçok tabakalara ayrılmış bir yeraltı zindanıdır. *"...Cehennemi, kâfirler için kuşatıcı (bir zindan) yapmışızdır!"* (İsrâ, 17/8) "Kim Allah'a herhangi bir şeyi ortak kılmış olarak ölürse bu kimse ateşe girecektir."[354], "Muhammed'in nefsini kudret eliyle tutan Zâta yemin ederim ki bu ümmetten her kim; Yahudi olsun, Hristiyan olsun, beni işitir, sonra da bana gönderilenlere inanmadan ölecek olursa mutlaka Cehennem ehlinden olacaktır."[355], "Üç kişi Cennete gi-

---

351 Bkz. İbnü'l-Arabi, ***el-Futuhat***, 4/393-94.

352 Bkz. Buhârî, Zekat 9, 10, Menakib 25, Edep 34, Rikak 49, 51, Tevhid 24, 36; Müslim, Zekat 66, 67; Nesâî, Zekat 63.

353 Bkz. Ebû Dâvud, Zekat 3, Edeb 55; Nesâî, Zekat 19; Tirmizî, Zekat 12, Salat 162.

354 Müslim, İman 151.

355 Müslim, İman 240.

remeyecektir. Anne-babasının hukukuna riâyet etmeyen, içki düşkünü olan, verdiğini başa kakan"[356],

"Kim görmediği halde rüya gördüğünü iddia ederse (Kıyâmet günü) arpa taneciğine düğüm atması teklif edilir. Kim de kendisinden hoşlanmadıkları halde bir grubun konuşmasını dinleme gayretine düşerse, kıyâmet günü kulağına erimiş kurşun dökülür. Kim bir sûret tasvir ederse (Kıyâmet günü) Azâba uğrar ve bu yaptığına ruh üflemesi emredilir ama üfleyemez"[357]

"Kim kendini bir şeyle öldürürse (intihar) kıyâmet günü, o şeyle azâp edilir."[358]

"Cehennem ehli beş sınıftır. Aklı olmayan zayıflar, hâin kişiler, aldatanlar, cimriler ve yalancılar, kötü huylu, kaba sözlüler"[359]

"Kim bir sidre ağacını (hakkı olmadan) keserse Allah onun başını Cehenneme uzatır."[360] ***"Ateş ehlinden iki sınıf vardır. Birincisi; yanlarında sığır kuyruğu gibi şeyler taşıyıp insanlara vuranlar. İkincisi; giyinmiş çıplak kadınlar ki bunlar başları deve hörgücü gibidir. Bu kadınlar Cennete girmek şöyle dursun, kokusunu dahi almazlar. Halbuki onun kokusu şu şu kadar uzak mesafeden duyulur."***[361] ***"Kim âlim geçinmek, sefihlerle münâzara yapmak ve halkın dikkatlerini kendine çekmek gibi maksatlarla ilim öğrenirse Allah o kimseyi Cehenneme atar."***[362]

Bu ve benzeri hadislerde Cehennem amelleri anlatılmaktadır. Yer yer mecazî anlatımlarla insana ders vermekte dünya ve âhiret zararlarını ihtiva eden ameller, işler uygun,

---

356 Nesâî, Zekat 69.
357 Buhârî, Tabir 45; Ebû Dâvud, Edeb 96; Tirmizî, Rüya 8.
358 Buhârî, İman 7, Cenâiz 84, Edeb 44, 73; Müslim, İman 176; Tirmizî, İman 16, Ebû Dâvud, İman 9; Nesâî, İman 7.
359 Müslim, Cennet 63.
360 Ebû Dâvud, Edeb 171.
361 Müslim, Cennet 52-53.
362 Tirmizî, İlim 6.

güzel bir tarzda Allah Rasûlü tarafından belirtilmekte, Cennete götüren amellerin yapılması tavsiye edilmektedir.

z z z

85. A'raf Ne Demektir?

Cehennem ile Cennet arasında bir hicaptır, perdedir, burçtur. A'raf; arf'ın çoğuludur. Arf; herhangi bir yüksek yer demektir ki, bu münâsebetle atın yelesine, horozun ibiğine "arf" denilmiştir.[363] A'raf; bazıları için geçici bir duraktır. Cehennem ile Cennet arasındaki yerdir. İyi ve kötü amelleri eşit olan kimseler bir müddet burada kaldıktan sonra Cennete girerler. Hasan Basrî'ye göre A'raf; marifet (bilmek) kelimesindendir. Ve mânâ: "Cennet ehli ile Cehennem ehlini simalarından tanımak üzere birtakım kimseler vardır."[364] demektir.

Kur'ân-ı Kerim'de A'raf adında bir sûre vardır. Sûre'de A'raf şöyle anlatılmaktadır; *"İki taraf arasında bir perde ve burçlar (A'raf) üzerinde her iki tarafı da simalarından tanıyan adamlar vardır. Cennetliklere, "Size selâm olsun!" derler. Bunlar henüz girmeyen fakat Cenneti uman kimselerdir. Gözleri Cehennemlikler yönüne çevrilince: "Rabbimiz! Zâlimlerle beraber bulundurma!" derler. Burçlarda (A'raf) olanlar, simalarından tanıdıkları adamlara "Topluluğunuz ve büyüklük taslamalarınız size fayda vermedi, kendilerini Allah'ın Rahmetine erdirmeyeceğine yemin ettikleriniz bunlar mıydı?" diye seslenirler. Oysa Allah onlara şöyle der: "Cennete girin, size korku yoktur, sizler mahzun da olmayacaksınız." Cehennemdekiler, Cennettekilere: "Bize biraz su akıtın veya Allah'ın size verdiği rızıktan bize de verin." diye seslenirler. Cennettekiler de: "Allah, bunların ikisini de kâfirlere haram kıldı." derler. Onlar ki, dinlerini bir eğlence ve oyun yerine koydular ve*

---

[363] Elmalılı, H.Yazır, ***Hak Dini Kur'an Dili***, 4/43.
[364] Elmalılı, H.Yazır, ***Hak Dini Kur'an Dili***, 4/43 vd.

dünya hayatı kendilerini aldattı. Onlar, bugüne kavuşacaklarını nasıl unuttular ve âyetlerimizi nasıl inkâr ettilerse, biz de bugün onları öyle unuturuz.” (A’raf, 7/45-51)

A’raf üzerindeki adamların tefsirinde başlıca iki görüş vardır; Birinci görüşe göre, bunlar amelde kusur etmiş ve mizânda iyilikleri ve kötülükleri eşit gelmiş Allah’ı birleyen bir topluluktur ki, Cennet ile Cehennem arasında bir müddet kalırlar. Cennet halkı Cennete girmiş, bunlar girmemişlerdir. Fakat arzu ve ümit ederler. Onlara özenirler de, “Selâm ve selâmet size!” derler. Sonra Allah Teâlâ haklarında bir hüküm verir. İkinci görüşe göre bunlar; peygamberler, şehitler, hayırlılar, âlimler veya adam şeklinde görünen melekler gibi dereceleri yüksek birtakım zatlardır. Bu hâl, Cennet ehlinin halidir. Yani Cennet ehlinin henüz Cennete girmemiş ve girmek ümidinde bulunmuş oldukları sıradadır ki A’raf ehli onları selâmetle müjdelerler.

Z Z Z

86. Âhirette Şefâat Var mıdır?

Şefâat kelimesi, arapça Şe-fe-a harflerinden müteşekkil olup masdardır. Bir iltimasçı ve aracı ile müracaat etmek, dilek dilemek ve yardım etmek,[365] manasınadır. Lügat olarak kelime yönünden çift manasına gelen Şef' kelimesinden türemiştir.

Şefâat etmek, af için vesile olmak, birinin bağışlanmasına delalet etmek, borçlunun lehinde tavassutta bulunma, birisinin haceti için bir hükümdara niyazda bulunmak[366] Allah'tan günahkâr bir kimsenin affını dilemek, bir kimsenin bağışlanmasına delalet ve tavassut etmek, rica ve istirhamda bulunmak, birinin suçunun bağışlanmasını veya dileklerinin yerine getirilmesini sağlamak için o kimse ile diğer şahıs arasında yapılan aracılık manalarında kullanılır.

---

[365] İbn Manzur, ***Lisanu’l-arab***, 2/334.
[366] İbn Manzur, ***Lisanu'l arab***, 11/334.

Kelime özellikle “Allah katında yapılan aracılık” anlamında kullanılır.

Şefâat, Âhirette günahkâr mü'minlerin, Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların aracılığı ile Allah tarafından affedilmesi, itaatli mü'minlerin de yüksek mertebelere ermeleri için Peygamberimiz ve büyük zatların Allah'tan niyaz ve istirhamda bulunmalarıdır. Şefâat, günahkârlar hakkında peygamberlerin ve hayırlı mü'minlerin aracı, şefâatçi olmalarıdır. Hz. Peygamberin mahşer günü şefâatte bulunmasıdır. Şefaat, Allah’ın kullarına ikram etmiş olduğu fazilet konusuna girmektedir. Fazilet ve ikram konusunda ise Allah’a kimse sınır koyamaz.[367] Şefâat, mü'minlerden bir kısmı Cehenneme girmeyi hak ettikleri vakit, bu gibiler hakkında Allah Teâlâ, fazlu keremiyle peygamberlerin, sıddîkların, ulema ve salihlerin kendi katında manevî değeri olan her zâtın aracılığını, istediğini yapmaktır.[368]

Şefâat, birinin bağışlanmasına delalet etmek, diğer bir ifade ile bir kimsenin bağışlanmasını istemek veya bir kimsenin başka bir kimse için iyilik yapmasını ve zarardan vazgeçmesini rica etmektir.[369]

Şefâat, dünya ve âhiret işleriyle ilgili hususlarda bazı hata ve günahların cezalandırılmasından vazgeçilmesi için talepte bulunmaktır. Allah'tan, günahkâr bir kimsenin affını dilemek, bir kimsenin bağışlanmasına delalet ve tavassut etmek, rica ve istirhamda bulunmak, birinin suçunun bağışlanmasını veya dileklerinin yerine getirilmesini sağlamak için o kimse ile diğer şahıs arasında yapılan aracılık yapmak manalarında kullanılır. Kelime özellikle “Allah katında yapılan aracılık” anlamında kullanılır.

“Hiç bir Şefâatçi yoktur ki O’nun izni olmadan Şefâat edebilsin.” (Yunus, 10/3) *“O gün Rahman’ın izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimseden başkasının Şefâati fay-*

---

[367] Bkz. Tayyar, Murat, ***Âyet ve Hadisler Işığında Şefâat Meselesi,*** s. 68 vd.
[368] Gazzali, ***İhya-i ulumi’d-din,*** 4/345.
[369] Bkz. Bağçeci, Muhittin, ***Peygamberlik ve Peygamberler***, s. 310.

da vermez." (Taha, 20/109) "Şefâatim, ümmetimden büyük günah işleyenler içindir."[370]

Bu ve benzeri birçok âyet-i kerime ve hadis-i şerifler bize âhirette Şefâatin varlığını göstermektedir.[371]

Z Z Z

87. Şefâatten Mahrum Olanlar Olur mu?

Kur'ân-ı Kerîm'de *"Allah, kendisine şirk koşulmasını affetmez, bunun dışındaki (günahları) dilediğine affeder."* (Nisa, 4/116) buyurulur. Bu âyete göre şirke bulaşmış olanların şefâat hakkı yoktur denilebilir. Şirk, ortaklık demektir. Birlemek manasına gelen Tevhid'in zıddıdır. Şerik kelimesinin çoğulu "Şürekâ" dır. Şirk en büyük günahtır. Kur'ân'da, en büyük günah olan şirkin bağışlanmayacağı, şirkten başka diğer bütün günahların ise bağışlanabileceği (Nisa, 4/48) bildirilmektedir. Şirk, insanın yücelip Allah'a ulaşmasını engelleyen, insan şeref ve haysiyetine aykırı, insanı alçaltan bir inkâr türüdür. Şirk'i, Şirk-i İstiklâli, Şirk-i Teb'iz, Şirk-i Takrib, Şirk-i Taklid, Şirk-i Esbâb ve Şirk-i Hafiyy gibi kısımlara ayırmışlardır.

Allah'ı bırakarak taşa, toprağa, ağaca, aya, güneşe, insana tapma şeklindeki şirk, ***"şirk-i istiklâli"*** dir. Mecusiler şirkin bu türü içindedirler. Allah'a inanmakla birlikte O'nun yanında başka şerikler, ortaklar kabul etmek ***"şirk-i teb'iz"*** dir. Hristiyanların teslis akidesi, ilahı üç kabul etmeleri buna örnektir. ***Şirk-i Takrib***; Âlemin yaratıcısını kabul etmekle birlikte, O'na yakınlığı temin etmek, O'nun huzurunda şefaati olmak üzere putlara, hiç bir fayda ve zarar veremeyecek olan cansız, insan eliyle yapılmış eşyaya tapınmaktır.

---

[370] Ebû Dâvud, Sünnet 21; İbn Mâce, Zühd 37; Tirmizî, Kıyâmet 11, Müsned, 3/213.
[371] Geniş Bilgi için Bkz. Oral, Osman, ***Mezheplere Göre Şefâat Anlayışı***, s. 43 vd.

Şirk-i Taklid; Başka birini taklid ederek Allah'tan başkasına tapmaktır. ***Şirk-i Esbâb***; Sebepleri, eşyanın tabiatlarını, tabiat kanunlarını ilâh mertebesine çıkararak, onları hakikî müessir kabul etmektir.

Şirk-i Hafiy; gizli şirk demektir. Bu, Müslümanların amellerini gösteriş, riya olsun diye yapmalarından kaynaklanır. Ayrıca bazı insanlar, kendi nefislerini haberleri olmadan ilâh derecesine yükseltir ki Kur'ân buna işâret ediyor; "Kendi heves ve arzularını ilâh edineni gördün mü?" (Furkan, 25/43) Tevhid inancına ters ve zıt düşen, kalpteki tasdik şeklindeki imânı yok eden şirk, Allah'a ibadet ve taatte bulunulmasını engeller. Kâmil imânı korumak, şefâatten mahrum kalmamak için küfür, nifak ve şirk bataklığına düşmemek gerekir. *"Onlara (kâfirlere) şefaatçilerin şefâati fayda vermez"* (Müddessir, 74/48) buyrularak bu hususa işaret edilmiştir.

"Bunlar, O'nun (Allah'ın) rızasına ermiş olandan başka kimseye şefâat etmezler." (Enbiya, 21/28) Allah'ın rızasından maksat, imân sahibi olma olarak açıklanmıştır. Ehl-i Sünnet'in ekserisine göre imân; Hz. Muhammed'in Allah'tan getirdiklerine ve dinden olduğu zarurî olarak bilinen haber ve hükümlerin doğru ve gerçek olduğuna tereddütsüz inanmak ve bunların tamamını kalb ile tasdik ve kabul etmektir. İmân; Allah'ı, haber verdiği emir ve yasaklarında tasdik etmekten ibarettir. İslâm ve imân ayrılmaz, bütündürler. İmân ziyâdelik ve noksanlık kabul etmez.[372]

Ebû Talib'in ölüm ânı gelince Rasûlullah yanına geldi. Başucunda Ebû Cehil ile Abdullah İbnu Ebi Umeyye İbni'l-Muğire'yi buldu. *"Ey Amcacığım! bir kelimelik lâ ilahe illallah de! onunla Allah indinde senin lehine (şefâatçi) şehâdette bulunayım."* dedi. Ebû Cehil ve Abdullah atılarak (Ebû Talib'e): *"Sen Abdulmuttalib'in dininden yüz mü çe-*

---

372 Bkz. Ebû Hanife, ***Fıkhu'l-ekber***, s. 12; Eş'ari, ***Makalat***, 1/205; Maturidi, ***Kitabu't-tevhid***, s. 382; İbn Hazm, ***Kitabu'l-fasl***, 4/204; Şehristani, ***Milel***, 1/263.

vireceksin?” diye müdahale ettiler. Rasûlullah, (Kelime-i Şehâdeti) ona arz etmeye devam etti. Onlar da kendi sözlerini aynen tekrara devam ettiler. Ebû Talib’de: *“Ben Abdulmuttalib’in dini üzereyim.”* dedi. Ebû Talib la ilahe illallah demekten kaçınmıştı. Rasûlullah: *“Yasaklanmadığı müddetçe senin için istiğfar edeceğim.”* dedi. Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi: *“Akraba bile olsalar, onların Cehennemlik oldukları ortaya çıktıktan sonra müşrikler hakkında Allah’tan af dilemek ne Peygambere ve ne de imân edenlere uygun düşmez.”* (Tevbe, 9-113) *“Sen, sevdiğin kimseyi hidayete erdiremezsin. Ancak Allah dilediğine hidayet verir. Doğru yolda olanları en iyi bilen de O’dur.”*(Kasas, 28/56)[373]

Bu gibi âyetlerden anlıyoruz ki; imân sahibi olmayanlar, başta Peygamberimizin şefâatinden ve diğer salih kişilerin yapacağı şefâatten mahrumdurlar. Peygamberin, salih kişilerin, hâfızların, şehitlerin, Allah’ın izniyle Şefâati, mü’minlere, Müslümanlara, şirke düşmeyenlere olacaktır.

Kur’ân, âhiret hayatına mahsus olan şefâatin, Allah’ın iznine bağlı olduğunu gösteriyor. (Bakara, 2/254-255; Yûnusx 10/3; Taha, 20/109; Sebe, 34/23) Salih kullar, melekler ve peygamberler bile Allah’ın izni ile Şefâat edeceklerdir. (Necm, 53/26) Allah’a şerik kılınan şeylerin Şefâat yetkisi yoktur. (Maide, 5/72, 94; A’raf, 7/53; Yunus, 10/18)

Z Z Z

88. Salih Amellerin Şefâati Olur mu?

Arızasız, kusursuz işlerin, Cenab-ı Hak tarafından gözetildiği düşüncesiyle özene-bezene yapılması salih ameldir. Salih amellerin dünyada faydasının olduğunu, Mağarada

---

[373] Bkz. Buhârî, Menakibu’l-Ensar 40, Cenâiz 81, Tefsir (Berâe) 16, Kasas 1, İman 19; Müslim, İman 39; Nesâî, Cenâiz 102.

kalan üç kişiye Allah'ın izniyle faydası olduğunu Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) anlatıyor.[374]

Kur'an ve Hadisler, imândan sonra salih amellerin önemini anlatır. Yapılan işlerin salih olup-olmadığı ilahi ölçü nasılsa öylece bir değere tabi tutulur, öylece değerlendirilir. Salih amelin küçüğü-büyüğü olmaz. Hangi amelin şefâate, kurtuluşa eriştireceği belli değildir. Hz. Peygamber *"Allah'-tan kork ve hiçbir iyiliği küçük görme"*[375] buyurmaktadır.

Âhirette Cennetteki kullara, Cemalullah'ı seyretme gibi sürprizler de vardır. Müslüman, iyi ve güzel olan her şeyi yapar ve yaptığı her şeyde kurtuluşuna şefâatçi, vesile arar. Çünkü o, hangi amelin kendisini kurtaracağını bilmediğinden, önüne gelen hiçbir iyiliği kaçırmaz. Yaptığı bütün bu ameller âhirete bir sürpriz paketi olarak gider ve bir gün Cennete girdiğinde önünde açılır; ona güzellik sürprizler yaşatırlar. Bazen bir köpeğe su vermenin dahi insanı Cennete ehil hale getirdiği ve getireceği[376] bazen de bir kediyi susuz bırakmanın Cehenneme gitmeye sebep olduğu ve olacağı[377] hakikatini dikkate alarak diyebiliriz ki, amellerimiz Cennette şefâatçi olabilecektir.

Ebû Hureyre (radiyallâhu anh) anlatıyor: "Rasûlullah buyurdular ki: *Allah Teâlâ ferman etti ki; Ben Azimüş-Şan, Salih kullarım için, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve insanın hayal ve hatırından hiç geçmeyen nimetler hazırladım."*

Ebû Hureyre ilâveten dedi ki: Dilerseniz şu âyeti okuyunuz. "Yaptıklarına karşılık Allah katında onlar için göz aydınlığı olacak ne mükâfatların saklandığını kimse bilemez." (Secde, 32-17)[378]

---

[374] Bkz. Buhârî, İcare 12, Edeb 5, Enbiya 53; Müslim, Zikir 27; Müsned, 3/142-43.
[375] Münavi, ***Feyzu'l-kadir***, 1/121.
[376] Bkz. Buhârî, Enbiya 54; Müslim, Selâm 153.
[377] Bkz. Buhârî, Müsakat 9; Müsned, 2/507.
[378] Buhârî, Bed'ül-Halk 8, Tefsir (Secde) 1, Tevhid 35; Müslim, Cennet 2.

Mağaraya girince düşen bir taşın mağaranın ağzını örtmesiyle içeride mahsûr kalan üç Müslüman'ın, amelleriyle tevessülde bulunduklarını görüyoruz. Biri, anne ve babasına yaptığı iyiliği; diğeri, sevdiği amca kızına tam yaklaşacakken Allah'tan korkup geri durduğunu; üçüncüsü de kendine hizmet eden, fakat hizmetinin karşılığını almadan giden bir zatın bu hakkını nasıl nemâlandırıp, sonra da ona teslim ettiğini anlatıyor ve Allah'a, yaptıkları salih amellerle tevessülde bulunuyorlar ve kaya açılıyor.[379]

Yetimleri himaye de Cennete girmeye vesiledir. Hz. Peygamber de ***"Ben ve yetimi gözeten, Cennette şöyleyiz,"***[380] diyor sonra parmaklarını yumuyor ve Cennette beraber olacağını müjdeliyor

İnsan öldüğü zaman amel-i Salih'i kesilir, ancak üç şey müstesna: Sadaka-i Câriye, faydalı ilim ve kendisine duâ edecek olan salih evlat...[381] İslâm'da iyi bir çığır açan ve hayırlı bir işe sebep olanların, o işi yapanların aldığı sevaba denk sevap alacağını da belirtelim.[382]

"Allah Teâlâ, Salih kulunun Cennetteki derecesini yükseltir. Bunun üzerine o: "Ya Rabbi! bu (yükselme şefâati) nereden (ne sebebiyle) dir, diye sorar. Cenâb-ı Hak ona şöyle der. Oğlunun senin için yaptığı istiğfar sebebiyledir."[383]

İnsanlara yapılan iyilik, misafire yapılan ikram gibi, salih ameller de şefâate, kurtuluşa vesiledir. Allah Rasûlü; "Mazlumun duâsı, Misafirin ev sahibine, babanın oğluna duâsı reddedilmez"[384] buyurmakta, misafire yapılan her hizmetin salih amel terazisinde kabul olacağın belirtmektedir.Yapılan salih ameller, dünyada insanı iç huzuru ile mut-

---

379 Bkz. Buhârî, İcare 12, Edeb 5, Enbiya 53; Müslim, Zikir 27; Müsned, 3/142-143.
380 Buhârî, Talak 25, Edeb 24; Müslim, Zühd 42.
381 İbn Mâce, Mukaddime 20.
382 Bkz. Nisa, 4/85; Buhârî, Enbiya 1.
383 İbn Mâce, Edeb 1; Müsned, 2/509.
384 Bkz. Tirmizî, Birr 7, Cennet 2, Daavat 139; Ebû Dâvud, Salat 364; İbn Mâce, Dua 11.

lu yaşamaya âhirette ise nimetlere kavuşmaya Allah'ın izniyle şefâatçi olur.

ZZZ

89. Şehitlerin Şefâati

Allah yolunda öldürülenlere şehit denmektedir. Şehitler, hakikî ve hükmî şehitler diye ikiye ayrılırlar. Savaş meydanlarında kâfirler tarafından öldürülmedikleri için hakikî şehit adını almayan ve dünyada şehit muamelesi yapılmayan, fakat hakikî şehitlerin Âhirette nail olacakları mükâfatlara onların da ereceği haber verilenler vardır ki, bunlara hükmî şehitler adı verilmektedir.

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), şehitleri; vebaya, salgın hastalığa tutularak ölenler, karın ağrısından ölenler, boğularak ölenler, enkaz altında kalarak ölenler ve Allah yolunda şehit düşmüş olanlar[385] şeklinde beş kısım olarak tasnif etmektedir. Burada sayılan hükmî şehitlere; dini yaymak kasdıyla yaptığı muharebede yaralanıp sonra vefât edenler, haksız yere öldürülenler, çoluk çocuğu için helal yoldan nafaka temin ederken ölenler, dini ilimleri tahsil ederken ölenler, insanların çoğunun bozulduğu zamanlarda sünnete uyanlar ve çocuk dünyaya getirirken vefât eden kadınlar da ilave edilmektedir. Bunlar da hükmî şehitlerdendir.

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Uhud'da Müslümanlar şehit olunca ashabına, şehit olanların; "Allah onların rızıklarını Cennet nimetleri yiyen ve Cennet ırmaklarında uçan kuşların kursaklarına koydu ki; akşam olunca da Arş'ın gölgesinde asılı, altından bir kandilde gecelerler. Yedikleri, içtikleri ve konuştuklarının lezzetini bulduklarında, harb esnasında geri durmamaları ve savaşa karşı isteksiz olmamaları için kardeşlerimize bizim diri olduğumuzu ve Cennette rızıklandığımızı kim haber verir?" diye

[385] Tirmizî, Cenâiz 65.

soracaklarını bildirdi. Bunun üzerine Allah "Bunu onlara ben ulaştırırım." buyurdu ve şu âyet nâzil oldu:

"Sakın Allah yolunda öldürülenleri ölüler sanma, doğrusu onlar Rableri katında diridirler. (Cennet ve meyvelerinden) rızıklanırlar. Onlar, Allah'ın kendilerine verdiği ihsandan dolayı neşeli haldedirler ve arkalarından kendilerine şehitlik rütbesi ile katılamayan mücahitler hakkında şunu müjdelemek isterler. Onlara hiçbir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır."[386]

"Kim Allah yolundan ayrılır, öldürülür, at ve deveden düşer boynunu kırar veya zehirli yılan sokar veya yatağında ölürse şehit olarak ölür"[387] Allah yolunda öldürülen şehittir, Ölen şehittir. Karın ağrısından ölen, boğularak ölen şehittir, Yıkıntı altında kalan şehittir. Doğum esnasında ölen kadın şehittir.[388] Malını, dinini, âilesini müdafaa ederken ölen[389] Deniz tutması sebebiyle kusana şehit sevabı, boğulana iki şehit sevabı[390] verilir.

Şehitler, Cennette nimet içindedirler. Nimet, ikram, rızık içinde yakınlarına, sevdiklerine -imânlı iseler- şefâat edebilir.

Antakyalılara gönderilen, Hz. İsa'nın elçilerini tasdik edip kavmini onların sözünü dinlemeye çağıran Habibu'n-Neccar'la ilgili hadise Yasin Suresinde şu şekilde anlatılmaktadır. "(Ruhuna hitaben) denildi: Haydi gir Cennete: (cevap olarak ruhu şöyle) dedi: Ne olurdu kavmim bilselerdi, tasdik etselerdi. Rabbimin beni bağışladığını, beni Cennetle ikram edilenlerden kıldığını" (Yasin, 36/26, 27)

---

[386] Âl-i İmrân, 3/169-170; Bkz. Ebû Dâvud, Cihad 27.

[387] Ebû Dâvud, Cihad 15, Salat 361; Müslim, Cihad 156-157; Tirmizî, Fedailü'l-Cihad 19; Nesâî, Cihad 36; İbn Mâce, Cihad 15.

[388] Bkz. Müslim, İmaret 165; Tirmizî, Cenâiz 65; Muvatta, Salatü'l-Cum'a 6, Cenâiz 36; Ebû Dâvud, Cenâiz 14, 15.

[389] Bkz. Tirmizî, Diyat 22; Ebû Dâvud, Sünnet 32; Nesâî, Tahrim 22, İbn Mâce, Hudud 21.

[390] Ebû Dâvud, Cihad 10.

Şehit olanlara verilecek mükâfatlara dâir rivayet edilen bir hadiste: "Allah katında şehit için altı haslet vardır: İlk vurulduğu anda affedilir. Cennetteki makamı kendisine gösterilir. Kabir Azâbından korunur. (Kıyâmet günündeki) büyük korkudan emin olur. Başına Vakar tâcı konur ki, onda dünya ve içindekilerden daha hayırlı olan yakutlar vardır. Hurilerden yetmiş iki hanımla evlendirilir ve akrabalarından yetmiş kişiye şefâat etmesine izin verilir."[391]

Âyetler ve Sahih hadislerden anlaşıldığına göre şehitlerin Şefâati vardır. Şehitler, nimet içindedirler. Sevdiklerine Allah'ın izniyle şefâatte bulunacaklardır.

z z z

90. Depremde Ölenlerin Durumu

Yer sarsıntısı diyebileceğimiz deprem; yerkabuğunun nefes alma hareketidir. Yer sarsıntıları her zaman olmaktadır.[392] Depremi rahmet yapmak bizim elimizdedir. Depreme karşı maddî ve manevî her türlü tedbirleri almak tevekkül inancımızın bir gereğidir. Marmara ve Düzce depremi bize tevekkül inancının gerekliliğini gösterdi. Yirmi otuz yıl önce Düzce'de evler birer katlı ve ahşap idi. Bu sarsıntı o zamanlarda da oluyor ama böyle hasar olmuyordu.O bölgeye atalarımız hep ahşap ev yapmış. Çünkü o bölgeye Allah bol bol ağaç vermiş. Seksenli yıllarda tütün, pancar, fındık gibi ürünlerin para etmesiyle halk zenginleşti ve kat kat evler yapmaya başladı.

Allah Teâlâ **"Örümcek Evi"** (Ankebut, 29/41) gibi çürük zemine çürük ev yapmamamızı istemektedir. (Tevbe, 9/109) Son zamanlardaki bu tevekkülsüzlüğümüz sonucunda bu acı son, tecrübe oldu.

---

[391] Bkz. Tirmizî, Cihad 25; İbn Mâce, Cihad 16; Müsned, 4/131.
[392] Bkz. ***Deprem ve Depremden Korunma Yolları El Kitabı***. (Kurul), s. 8.

Tevekkül; sebeplere riâyet ederek, sebepleri fiil-i duâ kabul ederek sonucu Allah'tan istemektir. (Âl-i imrân, 3/159; İbrahim, 14/12; Maide, 5/23) Tevekkül, elden geldiğince tedbir almak ve bu şekilde hareket etmek şartıyla Allah'tan hayırlı bir sonuç beklemektir. Tevekkül, insan için bir zaaf ve tembellik kaynağı değil, bir kuvvet hazinesidir.

Âyetler, depremlerin imtihan olarak bazı kavimlere geldiğini, mesela; Salih (Aleyhisselâm)'ın devesini boğazladıkları için Salih'in kavminin sarsıntı ile yok edildiğini (Bkz. A'raf, 7/78), Şuayb (Aleyhisselâm)'ı dinlemeyen Medyen halkının zelzele ile yok edildiğini (Bkz. Ankebut, 29/37), Semûd halkının da deprem ile yok edildiğini anlatır. (Bkz. Hakka, 69/5) Ehl-i Sünnet âlimleri de, gösterdikleri mucizelere rağmen peygamberlere itaat etmeyen kavimlere yer sarsıntılarının bir ceza olarak verildiğini ve bu kavimlerin yok edildiklerini belirtirler.

Kur'ân-ı Kerim, mecazi anlatımlarla, örümcek evi gibi çürük ev yapmamamızı istemekte, (Ankebut, 29/41) Hz. Peygamber de; ev, mesken yapılacaksa fay hattı üzerinde olmamasını, zelzele olabileceğini, dağlarda zemini sağlam yerlerde evlerin kurulmasını tavsiye etmektedir.

"Ey Enes, insanlar yurtlar, evler ediniyor. Sana (sağlam olan) Güneşe açık yerleri, dağları tavsiye ederim. Çünkü zelzele, sarsıntı olabilir..." [393]

Tevekkül inancıyla her türlü tedbiri aldıktan sonra, depremde ölenlerin de şehit olduğunu bildirmektedir.

Allah yolunda öldürülen şehittir, ölen şehittir, karın ağrısından ölen, ishalden ölen, boğularak ölen şehittir. Yıkıntı altında kalan şehittir. Yanarak ölen şehittir. Doğum esnasında

---

393 Ebu Dâvud, Melâhim 10.

ölen kadın şehittir.[394] Malını, dinini, âilesini müdafaa ederken ölen şehittir.[395]

Depremde ölenlerin şehit olacağını bildiren Hz. Peygamber, helâl kazançlarla kazanıldıktan sonra telef olan malların sadaka olduğunu, depremde ölenlerin âhirette azaba maruz kalmayacağını bildirmektedir.

"Şu ümmetim rahmete mazhar olmuş bir ümmettir. Âhirette azaba maruz kalmayacaktır. Onun azabı dünyadadır. Fitneler, zelzeleler ve katl"[396]

Z Z Z

91. Hâfızların Şefâati Var mı?

Kur'ân-ı Kerim okumak ve öğretmek, biliyoruz ki çok faziletlidir. Çünkü O'nun değerli, kıymetli oluşu Allah kelâmı oluşundandır. Dünyada, Kur'ân'a uyulursa ebedî âhiret hayatı kazanılacaktır. Kur'ân'a uyabilmek için içindekilerin ne olduğunu, Allah'ın bizden neler istediğini bilmemiz gerekir. Elbette ki sadece dilimizle okuduğumuz, gırtlaktan aşağıya inmeyen Kur'ân'ın faydası olmayacaktır. Allah Teâlâ, Kur'ân'ı okuyup içini bilmemenin, uygulamamanın yani emirlerini, yasaklarını dinlememenin durumunu bakınız nasıl anlatıyor:

"Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu taşımayanların (Tevrat öğretildiği halde onun emirlerini tutmayanların) durumu, Kitaplar taşıyan eşeğin durumu gibidir. Allah'ın âyetlerini yalanlayanların durumu ne kötüdür. Allah Zâlimler topluluğunu hidayete erdirmez." (Cuma, 62/5)

Dediğimiz şartları yerine getirenlerin mükâfatını Allah Rasûlü anlatıyor. ***"Kim Kur'ân'ı okur, ezberler, helâl kıldığı***

---

394 Bkz. Müslim, İmaret 165; Tirmizî, Cenâiz 65; Ebû Dâvud, Cenâiz 14-15; Muvatta, Cenâiz 36

395 Bkz. Tirmizî, Diyât 22; Ebû Dâvud, Sünnet 32; Nesâî, Tahrim 22; İbn Mâce, Hudud 21.

396 Ebû Dâvud, Fiten 42.

şeyi de helâl kabul eder, haram kıldığı şeyi de haram kabul ederse Allah, o kimseyi Cennete koyar. Ayrıca hepsine Cehennem şart olmuş bulunan âilesinden on kişiye Şefâatçi kılınır.”[397] Kur'ân'ı ezberleyen, O'nun emir ve yasaklarını tutan hâfızın âilesinden on kişiye Şefâat edebilmesinin şartını Allah Rasûlü belirtiyor. Şefâat edilecek kişilerin de imân sahibi olmaları gerekir. “Cehennem şart olmuş bulunan” ibaresinden, imân sahibi ama büyük veya küçük günah sahibi Müslüman'ın cezasını çekmek üzere Cehenneme girecek tarzda olması anlaşılmaktadır. Bu hadis-i Şerifte; Kur'ân'ı öğrenmeye, ezberlemeye, emir ve yasaklarını yerine getirmeye teşvik vardır. Bu mahiyette Kur'ân, vesile, şefâatçi olacaktır.

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ***“Kim Kur'ân okur ve onunla amel ederse, kıyâmet günü babasına bir tâç giydirilir. Bu tacın ışığı, güneş, dünyadaki herhangi bir evde bulunduğu takdirde onun vereceği ışıktan daha güzeldir. Öyleyse Kur'ân'la bizzat amel edenin ışığı nasıl olacak düşünebiliyor musunuz?”***[398] buyurmaktadır.

Zifiri karanlıklar içinde olunacak âhiret gününde, Kur'ân, onu okuyanların ve emir-yasaklarını tutanların yollarını aydınlatacak, nimetlere kavuşmalarını sağlayacaktır. Güneş mahlûkâta faydalıdır. Dünyada Kur'ân'la yaşayan insan, âhirette etrafına faydalı olacak, şefâatçi olacaktır. Güneş, nasıl dünyada mahlûkâta faydalı oluyorsa, Kur'ân'la yaşayan insan da âhirette mahlûkâta faydalı olacaktır.

Bu insan, şefâatçi olacak, en yüksek mertebeye çıkacaktır. Kur'ân onu yüksek derecelere çıkaracaktır.[399] Kur'ân'ı ezberleyip, bilip yaşayan hâfız-ı kurrâ kişiler Allah'ın izni ile şefâatçi olacaklardır.

z z z

---

[397] Tirmizî, Sevabu'l-Kur'ân 13.
[398] Ebû Dâvud, Salat 349.
[399] Ebû Dâvud, Vitr 14, 20; Tirmizî, Sevabu'l-Kur'ân 13, 18; İbn Mâce, Edeb 52.

92. Ölen Çocukların Anne-Babasına Şefâati

Bir ağacın nesil ve nev'ini devam ettirmesinde çekirdek ve tohumu ne ise, insan neslinin devamında da çocuk aynı şeydir.

Kadınlar Rasûlullah'a dediler ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Sizden (istifade hususunda) erkekler bize galip çıktı (yeterince sizi dinleyemiyoruz), bize mustakil bir gün ayırsanız." Hz. Peygamber bunun üzerine onlara bir gün verdi. O günde anlara vaaz u nasihat etti, bazı emirlerde bulundu. Onlara söyledikleri arasında şu da vardı. ***"Sizden kim, kendinden önce üç çocuğunu (Âhirete) gönderirse, onlar mutlaka kendisine ateşe karşı perde (şefâatçi) olur."***

Bir kadın sordu: "Ey Allah'ın Rasûlü, Ya iki çocuğu ölmüşse! (hükmü ne olacak) diye sordu: Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) de:

"İki de olsa"[400] buyurdu.

Hadislerde, kendilerinden önce iki ve daha fazla çocuğu ölen ebeveynin, sevabını umarak sabreder, rıza gösterirlerse, cennetle mükâfatlandırılacakları, çocuklarının kendilerine şefâatçi olacağı belirtiliyor.

"Has evladı elinden alındığında sabreder ve mükâfat umarsa Allah Cennetten başka mükâfata razı olmaz"[401]

Çocuklarının duâsıyla, aracılığıyla, şefâatiyle, Anne-Baba, derecesini yükseltebilir.[402] Çocukları, ölmüş anne-babası adına sadaka verirse,[403] hac yaparsa[404] oruç tutarsa faydası olur.[405]

---

400 Müsned 1/363.
401 Bkz. Tirmizî, Zühd 58, Canaiz 36; Nesâî, Cenâiz 23.
402 Eş'ari, ***Makalat***, 282.
403 Bkz. Buhârî, Cenâiz 94; Müslim, Zekat 15; Müsned, 2/371.
404 Müslim, Siyam 27.
405 Bkz. Buhârî, Savm 42; Müslim, Siyam 27.

Kur'ân'ın ***"Göz aydınlığı, gönül huzuru, ferahlığı"*** diye isimlendirdiği çocuklar, ***"Peygamber, şehit, çocuk Cennettedir"***[406] buyrulduğu çocuklar; dünya hayatının süsü, nimeti ve imtihan vesilesidir.

Bir annenin ve babanın çocuğu için didinmesi, rızkı için çalışması, ona bakımı vs. hep nafile ibadet hükmüne geçmektedir. Peygamberimizin ifadesi ile, Allah yolunda olmaktadır. Küçük yaşta çocuğunu âhirete gönderen anne babanın, kadere rıza ve sabır göstermesi uygun bir hareket-tir; o çocuk kıyâmet günü bunun mükâfatı olarak Allah'ın izni ile (anne-babasına) şefâatçi olacaktır.

z z z

93. Sevenlerin Birbirlerine Şefâati

Kur'ân ve hadislerde, "Allah ve Rasûlü" tarafını sevenlerin dünyada ve âhirette kârlı çıkacakları anlatılır. Sevilen şeylere göre, sevgi değer kazanmaktadır. Sevilen, şeytan olunca zararlı olabilmektedir. Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Kişi sevdiği ile beraberdir."[407] buyurarak, insanın müsbet veya menfî her iki kutupta da daima sevdikleriyle beraber olacağına işaret etmektedir. Kişi, burada da orada da hep sevdikleriyle beraberdir. Öyle ise, Nebilerle, Sıddîklerle, Şehitlerle beraber olmak isteyen evvela onları sevmelidir ki orada onlarla beraber olabilsin. Nuayman (radiyallâhu anh), bazen içki içiyor ve Allah Rasûlü de ona şer'i haddi uyguluyordu. Yaptığı bu şey bir günahtı. Sahabeden biri ona kınayıcı bir söz sarf edince Allah Resûlü: *"Kardeşinize karşı şeytana yardımcı olmayın. Allah'a yemin ederim O, Allah ve Rasûlünü sever."*[408] buyurdu.

Allah ve Rasûlünü sevme, onlarla beraber olmayı netice vereceğinden, böyle bir insan, her ne kadar günah da işlese

---

[406] Ebû Dâvud, Cihad 25.
[407] Bkz. Buhârî, Edeb 96; Müslim, Birr 165.
[408] Buhârî, Hudud 4, 5.

kötü söze müstahak değildir. Çünkü o, Allah ve Rasûlünü sevmektedir. Bu sevgi ise, farzlarını yapan, büyük günahlardan kaçınan birisi için Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'la beraber bulunmaya yeter. Çünkü kişi sevdiği ile beraberdir. Eğer Allah'ı seviyorsanız Peygamberimize uymak gerekecektir. Kişi, Allah'ı ve Rasûlullah'ı sevdiğini söylüyor fakat, şeriatın helal-haram yani emir ve yasak hududunu muhafaza etmiyorsa doğru sözlü değildir.

Dünyada Peygamberimiz'le beraber olan sahabeler, Âhirette beraber olamayacağız, diye üzülüyorlardı. Hatta ağlayan sahabeler de vardı. Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) hâl ve hatırlarını sorduğunda *"Sizinle âhirette beraber olabilir miyiz, ey Allah'ın Rasûlü?" dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) "Kişi sevdiği ile beraberdir"*[409] buyurdu. Hz. Enes "Müslümanlar, bu hadise sevindikleri kadar başka bir hiçbir şeye sevinmediler." demektedir.[410] Hadisin zımnında, ebedî hayatta Peygamberler, Sahabeler, Veliler, Şehitler ve Sıddîklarla beraber olmaya ve Cehennemden kurtulmak ümidiyle onları sevmeye, örnek almaya teşvik vardır. Bu kişilere uyulmazsa ve bu kişiler örnek alınmazsa beraberlik yoktur. Kâfirler Cehennemde beraber olacaklardır. Kim Allah'ı severse dünyada ve Âhirette O'nunla beraberdir. Âhirette de iyilerle, salihlerle beraber olacaktır. *"Aziz ve Celil olan Allah Teâlâ, kıyâmet günü şöyle diyecek: "Benim Celâlim adına birbirini sevenler nerede? Gölgemden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı şu günde onları gölgemde gölgelendireyim."*[411]

Kur'ân ve Hadisler bize, birbirini seven karı-kocaların, arkadaşların, komşuların dünyada ve Âhirette birbirlerine yardımcı olacaklarını, şefâatte bulunacaklarını; bu kişilerin sevdikleriyle beraber olacaklarını haber veriyor. Kötü kom-

---

[409] Ebû Dâvud, Edeb 122; Tirmizî, Zühd 50.
[410] Tirmizî, Zühd 50.
[411] Müslim, Birr 37.

şu ve arkadaşın nasıl zararı varsa, iyi komşu ve arkadaşın da elbette ki dünyada ve âhirette faydası olacaktır.

Z Z Z

94. Kız Çocuklarının Anne-Babalarına Şefâati

Kur'ân ve Hadisler, kız çocuklarına, sorumluluğun önemine binâen biraz daha ehemmiyet verilmesini istemiştir. Unutmayalım ki, dişi aslan yine de aslandır. Ailede, baba evden çıktıktan sonra, evin, çocukların her türlü sorumluluğu anneye kalmaktadır. Doğumdan önce başlayıp büyüyünceye kadar huyu, suyu, annesine benzeyen çocuğun, ileride anne olacak kız çocuğunun dikkatlice yetiştirilmesi, erkeğe nazaran kat kat önem arz etmektedir. Rasûlullah'ın işâret ettiği şekilde terbiye edilen kız evladı, yaptığı amellerle anne ve babasına fayda sağlayacak, onlara şefâatçi olabilecektir. Bu yüzdendir ki, Hz. Peygamber, kızların yakın bir sevgi ve alâka ile büyütülmesini istemektedir.

Hz. Âişe anlatıyor: "Yanıma bir kadın girdi. Beraberinde iki kız çocuğu da vardı. Bir şeyler istedi. Aksi gibi yanımda bir hurmadan başka bir şey yoktu. Ona verdim. Kadın aldı ve ikiye bölerek kızlarına taksim etti. Kendine pay ayırmadı. Çıkıp gittiler. Arkadan Rasûlullah girdi. Durumu O'na anlattım. Dedi ki: ***"Kim bu şekilde kızlarla imtihan edilir, o da onlara iyi davranırsa kızlar onun için ateşe perde olurlar."***[412] ***"Buluğa erinceye kadar kim iki kız evladı yetiştirirse -*** **parmaklarını birleştirerek-** ***kıyâmet günü o ve ben şöylece beraber oluruz"***[413] ***"Kim üç kız veya üç kız kardeş veya iki kız kardeş veya iki kız yetiştirir, terbiye ve te'diblerini eksik etmez, onlara iyi davranır ve evlendirirse Cenneti hak etmiştir."***[414] ***"Kimin iki kızı olur da bunları öldürmez, alçaltmaz,***

---

[412] Buhârî, Zekat 10, Edeb 19; Müslim, Birr 147; Tirmizî, Birr 13.
[413] Tirmizî, Birr 13.
[414] Ebû Dâvud, Edeb 130; Tirmizî, Birr 13.

oğlan çocuklarını bunlara tercih etmezse Allah onu Cennete koyar.”[415]

Resulullah efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bu şekilde, kız çocuklarına yapılması gereken ‘İhsan ve iyilik’leri, yedirip içirmeden evlendirmeye varıncaya kadar sayar. Bu hadisler, kızlara iyi muameleyi teşvik eder, onların anne-babalarını eğer mü’min, Müslüman iseler, Allah’ın izniyle Cennete götüreceğini; kız evlatların, anne babalarına vesile, şefâatçi olacaklarını belirtir.

z z z

95. Yetimlerin ve Anne-Babanın Çocuğuna Şefâati

Dinimiz yetimlerin himâyesine, bakılmasına büyük önem vermiştir. Babası olmayana yetim, annesi olmayana öksüz veya ikisinden birisi olmazsa yetim denmektedir. Kur’ân, yetime iyi muameleyi emrediyor.[416]

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) “Ben ve yetime bakan kimse Cennette şöyleyiz”[417] buyuruyor, orta parmağı ile baş parmağını yan yana getirip aralarını açıp kapayarak işaret ediyor. *“Kim Müslümanlar arasından bir yetim alarak yiyecek ve içeceğine dahil ederse affedilmez bir günah (şirk) işlememişse Allah onu mutlaka Cennete koyacaktır.”*[418]

Yetime bakmak, onunla ilgilenmek ve ona hayat hakkı vermektir. O yaşadığı sürece yaptığı, yapacağı iyiliklerin sevabı bizim amel defterimize de aynen yazılacaktır. O yetim veya öksüz, Cehenneme bizim için perde olacak, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)’ın ifadesiyle Cennete girmemize vesile, şefâatçi olacaktır.

---

[415] Ebû Dâvud, Edeb 130.
[416] Bkz. Bakara, 2/215; Nisa, 4/8; Enfal, 8/41, Duha, 93/6-9, Maun, 107/1-3.
[417] Buhârî, Talak 14, Edeb 24; Tirmizî, Birr 14; Ebû Dâvud, Edeb 131.
[418] Tirmizî, Birr 14.

Anne veya babasız kalan sahipsiz çocuklar gözetilip kollandığı ve sahip çıkıldığı takdirde, başıboş kalmayıp, teröre malzeme olmayacak, toplum düzene girecek, güzelliklerden bizim de nasibimiz dünyada ve âhirette olacaktır inşaallah. Dünyada iki, üç, dört kişilik insan kapasitesi, sevabı ile yaşamak isteyenlerin, güçleri nispetinde yetimlere sahip çıkmaları gerekir. Yetimleri maddî-manevî Allah rızası için destekleyenler, eğitenler hayatı dolu dolu yaşama yolunu seçmiş, Âhirette de Allah'ın izni ile o iyiliklerinin Şefâatine inşaallah nâil olurlar.

Anne-Baba'nın Çocuğuna Şefâati: Anne-Baba, insanın en başta hürmet edeceği kudsî bir varlıktır. Onlara hürmette kusur eden, Hakka karşı gelmiş sayılır. Onları hırpalayan, er-geç hırpalanmaya maruz kalır. Birçok âyet-i Kerimeler onlara iyi muâmeleyi emreder.[419]

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir gün: "Burnu sürtünsün, burnu sürtünsün, burnu sürtünsün!" dedi. "Kimin burnu sürtünsün? Ey Allah'ın Rasûlü!" diye sorulunca şu açıklamada bulundu. *"Ebeveyninden her ikisinin veya sadece birinin yaşlılığına ulaştığı halde Cennete giremeyenin."*[420]

Burada belirtilmek istenen Anne-Baba'ya hürmet edilmesi, hayatlarının son demlerinde onların rezil-rüsvay olmamalarıdır. Anne-Baba'sı fısk-u fücûr içinde iken onları her zaman acıyarak uyaran evlat, hidayete ermesi için çalışan evlat bu dünyada görevini yapmış, Sırat-ı Müstakim yolunu seçip seçmemesi baba ve annenin kendi iradesine kalmıştır. Burada kast edilen, iman sahibi anne ve baba'ya yaşlanınca hürmet edilmesi, bakılması ve gözetilmesi dolayısı ile Cennetin elde edilmesidir.

---

[419] Bkz. Bakara, 2/83, 180, 215; Nisa, 4/7, 33, 36; En'am, 6/151, İbrahim, 14/41; Meryem, 19/14; Neml, 27/19; Ankebût, 29/8, Lokman, 31/14; Ahkaf, 46/l5, l7.
[420] Müslim, Birr 9; Tirmizî, Daavat 110.

Hz. Peygamber: “Allah’ın rızası babanın rızasından geçer. Allah’ın razı olması da babanın râzılığından geçer.”[421] buyuruyor., Baba evladından razı olursa, Allah da o evlattan razı olur. Baba bu sayede çocuğunu Allah’ın izni ile kurtarabilir. Câhime (radiyallâhu anh) Hz. Peygambere gelir ve “Ey Allah’ın Rasûlü! Ben Gazve’ye (cihada) katılmak istiyorum, bu konuda sizinle istişare etmeye geldim.” der. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem): “Annen var mı?” diye sorar. “Evet” deyince “Öyleyse ondan ayrılma, çünkü Cennet onun ayağının altındadır.”[422] buyurur. Anne’ye hürmet etmek, izzet-i ikramda bulunmak, bizi Allah’ın izni ile Cennet’e götürüyor ve cihat gibi Allah yolunda mücâhede oluyor. “Baba, Cennetin orta kapısıdır. Dilersen bu kapıyı terk et, dilersen muhafaza et!” buyururken, baba’ya yapılan itaat ve hizmetin, sa’yu gayretin çocuğu Allah’ın izni ile Cennete götüreceği baba’nın oğluna duâsının kabul olacağı[423] belirtilmektedir.

Anne-baba’nın hayır duâsını almak cidden önemlidir. Anne-baba’nın bedduâsının tuttuğuna hepimiz şahit oluyoruz. Âyet ve hadislerden anlıyoruz ki; anne ve baba’ya yapılan her türlü hizmetin, gayretin karşılığı muhakkak alınacak, anne-baba’nın vesilesi, aracılığı, Şefâati ile Allah’ın izniyle Cennete girilebilecektir.

Z Z Z

96. Makam-ı Mahmûd Ne Demektir?

Cennette bir makamdır. Bu makam âlimlere göre Şefâat makamıdır. “Övülen makam” manasında olan Makam-ı Mahmûd, Rasûlullah’a Şefâat yetkisinin Allah tarafından verilmesidir. Rasûlullah’a *“...ümid edebilirsin, Rabbin seni bir Makam-ı Mahmûd’a gönderecektir.”* (İsra, 17/79) âyetin-

---

[421] Tirmizî, Birr 3.
[422] Nesâî,Cihad 6.
[423] Tirmizî, Birr 7; Cennet 2; Ebû Dâvud, Salat 364.

deki "Makam-ı Mahmûd"dan soruldu. Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): ***"Bu Şefâattir."*** diye cevap verdi.[424]

İnsanların kıyâmet günü cemaatler, gruplar halinde olacakları, her ümmetin kendi peygamberlerini takip edip "Bize şefâat et!" diyecekleri, en sonunda şefâat etme işinin Hz. Muhammed'e kalacağı, bildirilmektedir.[425] İşte Makam-ı Mahmûd budur.

Z Z Z

97. Öldükten Sonra Kesilmeyen, Devam Eden Ameller Var mıdır?

İnsanın dünyada iken yaptığı bazı işleri vardır ki, bunların kişinin ölümünden sonra da amel defterine sevap olarak yazılacağı belirtilmiştir. "İnsan öldüğü zaman salih ameli kesilir. Ancak üç şey müstesna; Sadaka-i Cariye, faydalı ilim ve kendisine duâ edecek salih evlat."[426]

Başka bir hadis-i şerifte de, Allah yolunda nöbet tutanların, düşmanları gözetleyenlerin, bu görevde iken ölenlerin amellerinin kıyâmete kadar çoğalacağı, kıyâmete kadar nöbet tutmuş gibi sevap alacakları, Cehennemin o gözleri yakmayacağı[427] haber verilmiştir.

Mü'min kişinin ölümünden sonra amel ve iyiliklerinden lazım olacak olanlar şunlardır: Öğretip yaydığı ilim, geriye bıraktığı salih evlat, yazıp miras bıraktığı mushaf, yaptığı mescid, yolcular için yaptırdığı konaklama yeri, ev, misafirhane ve sağlığında sıhhatli zamanında malından ayırdığı sadaka. Bunların hepsi ölümünden sonra ona lazım olur.[428]

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), ölüye üç şeyin tâbi olduğunu ifade ediyor: Malı, âilesi ve ameli. Malı ve

---

[424] Tirmizî, Tefsir (İsra) 18.
[425] Buhârî, Zekat 52.
[426] Müslim, Vasiyyet 3; Ebû Dâvud, Vesaya 14; Müsned, 2/372.
[427] Ebû Dâvud, Cihad 15.
[428] İbn Mâce, Mukaddime 20.

âilesinin kabrin başından geriye döndüğünü, kendisiyle beraber arkadaş olanın ise ameli olduğunu belirtiyor.[429]

Z Z Z

98. Ölü İçin Başkalarının Dünyada Yapabileceği Ameller Nelerdir?

Duâ; Baki mezarlığında Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in dua etmesi üzerine Hz. Aişe validemiz sorduğunda, Efendimiz "Onlar için duâ etmekle emrolundum."[430], "Ölüye namaz kıldığınız zaman ona gönülden duâ edin!" buyurmuşlardır.

İstiğfar; cenazeyi defnettikten sonra; "Kardeşiniz için istiğfar ediniz, affını dileyiniz ve ona tesbit (sorulara sarsılmadan cevap vermesini) isteyiniz. Çünkü o, şu anda sorguya çekilmektedir."[431] "Allah Teâlâ, salih kulunun Cennetteki derecesini yükseltir. Bunun üzerine o: "Ya Rabbi! bu (yükselme) nereden (ne sebebiyle) dir, diye sorar. Cenâb-ı Hak ona şöyle der: "Oğlunun senin için yaptığı istiğfar sebebiyledir."[432] Ölen kişi için tövbe istiğfar yapabiliriz.

Sadaka; Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'a bir adam gelerek şöyle dedi: Ya Rasûlullah! annem birdenbire öldü, vasiyet edemedi. Öyle sanıyorum ki, konuşabilseydi sadaka verirdi. Acaba ben onun yerine sadaka versem sevabı ona ulaşır mı? Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Evet" cevabını verdi.[433] Ölen kişi için sadaka verebiliriz, sadaka-i câriye yapabiliriz.

Ölünün borcunun ödenmesi; Kendisine fayda verip borçtan kurtulmasına sebep olur.[434]

---

[429] Bkz. Müslim, Zühd 5; Müsned, 3/110.
[430] Müsned, 6/252.
[431] Ebû Dâvud, Cenâiz 72.
[432] Bkz. İbn Mâce, Edeb 1; Müsned, 2/509.
[433] Buhârî, Cenâiz 94; Müslim, Zekat 15; Müsned, 2/371.
[434] Bkz. Buhârî, Havalat 3.

Oruç borçlarının tutulması; "Kim üzerinde oruç borcu olduğu halde ölürse onun orucunu velisi tutar."[435]

Hac etmek; Haccın sevabı da gönderilebilir.[436]

Kur'ân okumanın ölüye gidip- gitmeyeceği hususu Ehl-i Sünnet âlimlerince çok tartışılmıştır. Manasını düşünerek Kur'ân okumanın ölü sebebiyle okunması durumunda, ölen kişi, bu fiile sebep olduğu, aracılık ettiği için Ehl-i Sünnet âlimlerince, sevabının Allah'ın izniyle ulaşacağı merkezindedir.[437]

Z Z Z

99. Peygamberlerin, Şehitlerin Gıpta Ettiği Kimseler

Gıpta: bir başkasında olan güzel durumu şiddetle arzu etme, kendisinde de olmasını isteme, imrenme demektir. Güzel bir şeyi yapmayı arzulamak yani gıpta, sevap; bunun zıddı olan kıskanma ise günahtır.

Hz. Ömer anlatıyor: Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem); *"Allah'ın kulları arasında bir grup var ki, onlar ne peygamberlerdir, ne de şehitlerdir, Üstelik kıyâmet günü Allah indindeki makamlarının yüceliği sebebiyle peygamberler de, şehitler de onlara gıpta ederler." buyurdu; yanında bulunanların: "Onlar kim?" diye sormaları üzerine:*

"Onlar, aralarında ne kan bağı ne de birbirlerine bağışladıkları bir mal olmadığı halde, Allah'ın ruhu (Kur'ân) adına birbirlerini sevenlerdir. Allah'a yemin ederim, onların yüzleri mutlaka nurdur, Onlar bir nur üzeredirler. Halk korkarken, üzülürken onlar korkmazlar, üzülmezler" buyurdu ve şu âyeti okudu: ***"Haberiniz olsun Allah'ın dostları var ya, Onlara ne korku var ne de onlar üzülecekler"***[438]

---

[435] Buhârî, Savm 42; Müsned, 6/69.
[436] Müslim, Sıyam 27.
[437] Bkz. Oral, Osman, ***Ehl-i Sünnet'e Göre Ruh, Melek, Cin ve Şeytan İnancı,*** s. 17.
[438] Yunus, 10/62, Bkz. Ebû Dâvud, Buyu 78.

Kişinin herhangi bir ameli, Allah için severek yapması, insanları, Allah için sevmesi,[439] onu âhirette peygamberlerin, şehitlerin gıpta ettiği bir konuma getirmektedir.

Z Z Z

100. Kul Hakkı Olanların Durumu Ne Olacaktır?

Sorumluluk bakımından insanların Allah'a, insanlara ve kendilerine karşı birtakım görevleri vardır. Meselâ; Allah hakkı, kul hakkı, nefis hakkı vardır. Şirk hariç Allah kendi hakkını affedebileceğini beyân etmekte, ama kul hakkını, ilgilinin rızası olmadıkça bağışlamayacağını belirtmektedir. Kur'ân'da kul hakkı çeşitli, farklı alanlara dağılmaktadır. Bazıları şunlardır;

Katl, yani kan akıtmak; (Bakara, 2/84-85; Nisa, 4/92) **Fâiz,** Riba yemek; (Bakara, 2/275, 278, 279; Âl-i İmrân, 3/130) **Cimrilik;** (Âl-i İmrân, 3/180; Nisa, 4/37) Mal ve tartıda **noksanlık;** (Bakara, 2/282; A'raf, 7/85; Hûd, 11/15, 85) Helal, haram demeyip **miras** yemek; (Fecr, 89/19) **Hırsızlık;** (Mâide, 5/38; Yusuf, 12/70, 73) **Rüşvet;** (Maide, 5/62) **Yetim** malı yemek; (İsra, 17/10, 34) **Hıyânet**, ahde vefâsızlık; (Nisa, 4/105-107; İsra, 17/34) **İftira** etmek; (Nisa, 4/20) **Yalan** Şahitlik; (Hac, 22/30) İnsanları küçümsemek, **büyüklenmek;** (Bakara, 2/109; Nisa, 4/54) Anne-Baba'ya **itaatsizlik;** (Lokman, 31/14-15) Başkalarını ayıplamak, **kınamak**; (Tevbe, 9/58, 79; Hucurât, 49/11) **Gıybet** etmek; (Kalem, 68/11; Hümeze, 104/1) (hemz); Çirkin **lakap** takmak, Çirkin lakapla çağırmak; (Hucurât, 49/11) Müslümanların **gizli hallerini** araştırmak; (Hucurât, 49/12) vb.

Hz. Peygamber Müflis diye meşhur olan hadiste şöyle buyurmaktadır:

"...Asıl müflîs o kimsedir ki kıyâmet gününde yığın yığın namaz, oruç, hac, zekat sevabı ile gelmiştir. Bunun yanında; şuna hakâret etmiş, bunu incitmiş, onun hakkını çiğnemiş, bunun malını yemiş... böylece kul hakkı ile gelmiş, ödeşmek

---

[439] Müslim, Birr 37; Muvatta, Şi'r 13.

için hak sahiplerine o yığın yığın sevaplarından vermeye başlamış; fakat haklarını ödeyemeden sevapları tükenmiştir. Artık vereceği sevabı kalmamıştır. Ama orası ödeşme yeridir. Ödeşmesi gerekmektedir. Sıra, o hak sahiplerinin günahlarını alıp berikinin sırtına yüklemeye gelmiştir. Böylece belki ömründe hiç işlemediği günah yüzünden arzu etmediği kötü bir durumla karşılaşır Cehenneme atılır."[440]

Boynuzsuz koyunun boynuzlu koyundan kısas yoluyla hakkı alınacağını da biliyoruz.[441] Hayvanların insanlar üzerindeki haklarına riâyet edilmediği takdirde onların Kıyâmet günü şikâyetçi olacakları belirtilmektedir. Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), Üsâme'ye: *"Ey Üsâme, acıkan ciğer sahibi her hayvan hususunda dikkatli ol. Kıyâmet günü Allah'a şikâyet edilirsin."*[442] buyurmuştur.

Karga, çaylak, akrep, fare ve yılan vb. insanlara ve hayvanlara zararlı olanlar hariç, diğerlerinin keyfi bir şekilde öldürülmesini yasaklayan peygamberimiz: "Haksız olarak bir serçeyi öldürenden Cenâb-ı Hak Kıyâmet günü hesap soracaktır." Kuşun hakkı nedir? sorusuna: "Onu kesmesi ve sonra da yemesidir."[443] buyurmuştur. ***"Kıyâmet günü, hak sahiplerine haklarını mutlaka eda edeceksiniz. Öyle ki kabış (boynuzsuz) koyun, için boynuzlu koyundan kısas alınacak, taşa (niye bir başka) taş üzerine yüklenip kaldığından, adamın adamı niye yaraladığından sorulacak."***[444]

Âyet ve hadislerden anlaşıldığına göre hayvanlardan bile kul hakkı olacaktır. Hayvanlar bile haklarını bizden söke söke alacaklarına göre, bütün mahlûkâtın en şereflisi olan insanoğlunun –müşrik, kâfir, münâfik vs. olsa da- hakkını bizden Kıyâmet günü alacağı aşikârdır. Yine Kur'ân ve Sahih sünnetten anladığımıza göre; üzerinde kul hakkı olan imân sahibi kimse helalleştikten, hakkını ödedikten sonra Cennete gidebi-

---

440 Müslim, Birr 15; Buhârî, Mezalim 10, Rikak 48; Tirmizî, Kıyâmet 2.
441 Bkz. Müslim, Birr 60; Tirmizî, Kıyâmet 2; Müsned, 2/235, 301, 323, 372, 411.
442 Nesâî, Dahâya 42.
443 Buhârî, Şirb 9; Nesâî, Dahâya 42; Dârimî, 2/11.
444 Müslim, Birr 6; Tirmizî, Kıyâmet 2.

lecektir. Cenâb-ı Mevlâ ümmet-i Muhammedi Kıyâmet günü Müflîs duruma düşürmekten muhafaza buyursun... (Âmin!..)

***

BİBLİYOGRAFYA

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah (v.241/855), el-Müsned, İstanbul-1981.

Bağçeci, Muhittin, Peygamberlik ve Peygamberler, Kayseri Trs.

Bağdâdî, Ebû Mansûr Abdulkahir b. Tâhir b. Muhammed, (v.429/1037), el-Fark beyne'l-fark, Trc. E.Ruhi Fığlalı, Mezhepler Arasındaki Farklar, Ankara-1991.

Beyhâki, Ebû Bekir Ahmed (v.458/1066), Kitabu Sünen-i Kübra, Hindistan-1346.

Buhâri, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, (v.256/870), el-Camiu's-sahih, İstanbul-l981.

Canan, İbrahim, Kütüb-i Sitte, Hadis ansiklopedisi, İstanbul-1993.

Bursalı, İ. Hakkı İbn Mustafa, Şerhu'l-Kebair, Yazma, Süleymâniye (Halet Efnd.), No: 385.

Dârimi, Ebû Muhammed Abdullah (v.255/869), es-Sünen, Çağrı Yay., İstanbul-l98l.

Deprem ve Depremden Korunma Yolları El Kitabı, (Kurul), M.E.B. Yayınevi, İstanbul-2000.

Elmalılı, Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'ân Dili, Azim Dağıtım, İstanbul-1992.

Eş'ari, Ebû'l Hasan Ali b. İsmail (v.324/936), Makalatü'l İslâmiyyin, Kahire-1950.

Fahreddin er-Razi, Ebû Abdillah Muhammed b. Ömer, (v.606/1209) Mefâtihu'l-gayb, Trs.

Gazzâli, Ebû Hâmid Muhammed (v.505/1111), İhya-u ulûmi'd-din, Kahire-1967.

----------------, el-İktisâd fi'l-İtikad, nşr. İbrahim A.Çubukçu - Hüseyin Atay, (İtikadda Orta Yol), Ankara-1962.

Hayderî-zâde İbrâhim Efendi, Şeyhu'l-İslâm, Mezâhib ve Turuk-ı İslâmiye Tarihi, Daru'l-Hilâfeti'l-Âliyye Evkâf-ı İslâmiyye Matb, İstanbul-1335.
Isfahani, Ragıb, Ebû'l-Kasım el-Hüseyin b. Muhammed (v.502/1108), Müfredat fi garîbi'l-Kur'ân, Thk: M.Seyyid Kilâni, Beyrut-Trs.
İbn Hazm, Ebû Muhammed (v.458/1066), Kitabu'l-fasl fi'l milel ve'l ehva-u ve'n- nihal, Mısır-1902.
İbn Hibbân, Ebû Hatim Muhammed b. Hibban el-Busti, (v.354/965), el-Müsnedü's-sahih ala't-taksimi ve'l ehva, (Sahih-i İbn Hibban), Riyad-Trs.
İbn Kayyim el-Cevziyye, Hadi'l-ervah, Kahire-trs.
İbn Kesir, Hadislerle K. Kerim Tefsiri, (Çev: B. Karlığa - B.Çetiner) İst-1989.
İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kazvini (v.275/888), es-Sünen, İst-1981.
İbn Manzur, Ebû'l-Fadl Muhammed. b. Mükrim el-Ifriki, (v.711/1311), Lisânu'l arab, Beyrut-Trs.
İbrahim Hakkı, Erzurumlu, Marifetname, Sad; T.Ulusoy, Trs.
İmâm-ı A'zam, Ebû Hanife, el-Fıkhu'l-ekber, Terc: Y.Şevki Yavuz, İstanbul-1979.
Mâlik b. Enes, (v.179/795), el-Muvatta, İstanbul-1981.
Mâturidi, Ebû Mansûr, (v.333/944), Kitabu't-tevhid, Thk: F.Huleyf, İstanbul-1979.
Nesâi, Ebû Abdurrahman Ahmed (v.303/915) es-Sünen, Çağrı Yay. İst-1981.
Neysâbûrî, el-Hâkim Ebu Abdillah Muhammed b. Abdullah (v.405/1014), el-Müstedrek ale's-Sahihayn, Thk: Mustafa Abdulkadir 'Ata, Beyrut-1990.
Oral, Osman, İslâm Mezhepleri Tarihi ve Terimleri, Kayseri-1998.
-----------, Mezheplere Göre Şefâat Anlayışı, Kayseri-1998.
-----------, 73 Fırka ve Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat, Kayseri-1998.
-----------, Ehl-i Sünnet'e Göre Ruh, Melek, Cin ve Şeytan İnancı, Kayseri-1999.
Öz, Mustafa, İmâm-ı A'zam'ın Beş Eseri, İstanbul-1981.
Sabuni, Nureddin (Çev: B.Topaloğlu, Maturidiye Akâidi,) Ankara-1979.

Subhi Salih, Ölümden Sonra Diriliş, (Terc: Şerafettin Gölcük, Âyet ve Hadislerle Cennet-Cehennem), Kayıhan Yayınları, 4. Baskı, İstanbul-1992.
Şâtibi, Ebu İshak İbrâhim b. Musa b. Muhammed (v.790/1388), el-İ'tisam, Mısır-Trs.
Şehristâni, Ebû'l Feth M.Abdilkerim, (v.548/1153), Kitabu'l milel ve'n nihal, Tahk: Abdulaziz Muhammed, Kahire-l387/l968.
Taberi, Muhammed b. Cerîr, Câmiu'l-beyan fî an te'vili âyi'l-Kur'ân, Beyrut-1995.
Tayyar, Murat, Âyet ve Hadislere Göre Şefâat Meselesi, Kayseri-1997.
Tirmizi, Ebû İsa Muhammed b. İsa (v.279/892) es-Sünen, İstanbul-1981.
Toprak, Süleyman, Ölümden Sonraki Hayat, 4.Baskı, Konya-1991.
Zemâhşeri, Ebu'l-Kasım Muhammed b. Ömer, (v.538/1144) el-Keşşaf an hakaiki gavamidi't-tenzil ve uyuni't-te'vil, Beyrut-1947.